

ΕΜΦΥΛΕΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΧΩΡΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΠΗΛΙΓΚΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

Ευχαριστώ τους καθηγητές μου και όσους με στήριξαν σε
αυτή την προσπάθεια, και τον Γιώργο για τη βοήθειά του.
Αφιερωμένο στις κακές γλώσσες...

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Πολυτεχνική Σχολή Ξάνθης

Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

ΕΜΦΥΛΕΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΧΩΡΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΠΗΛΙΓΚΟΥΑΓΓΕΛΙΚΗ

Επιβλέποντες Καθηγητές

Γ. Πατρίκιος

Κ. Κεβεντσιδης

Ι. Σιναμίδης

Ξάνθη, Απρίλιος 2012

A black and white photograph of a woman with long hair, wearing large, ornate earrings, holding a protest sign. The sign is the central focus, with the woman's face visible in the upper right corner. The sign contains the following text:

GAY POWER
BLACK POWER
WOMEN POWER
STUDENT POWER
ALL POWER
TO THE
PEOPLE

περιεχόμενα

εισαγωγή**10**

Η πολιτική της ταυτότητας και η έννοια του φύλου**13**

η πολιτική της ταυτότητας**14** η έννοια του φύλου**17**

βιολογικό, κοινωνικό φύλο και σεξουαλική διαφορά**19**

σχέση φύλου και σεξουαλικότητας**20**

σεξουαλική ταυτότητα και ομοφυλοφιλία**25**

Σεξουαλική καταπίεση και σεξουαλική επανάσταση**29**

σεξουαλική καταπίεση**30** σεξουαλική επανάσταση**32**

νομικές μάχες-πορνογραφία-αισχρολογία**38** κινήματα**40**

ο ρόλος της ομοφυλοφιλίας στη σεξουαλική επανάσταση**43**

ομοφυλοφιλία στη λογοτεχνία**44**

ομοφυλοφιλία στον κινηματογράφο**50**

ομοφυλοφιλία στις σύγχρονες τέχνες**56**

κοινωνικός και πολιτισμικός αντίκτυπος της σεξουαλικής απελευθέρωσης**60**

Ομοφοβία, περιθωριοποίηση, ξυλοδαρμοί, ακτιβισμός**63**

ομοφοβία και περιθωριοποίηση**64**

ξυλοδαρμοί**66** ακτιβισμός**68**

Queer δημόσιοι χώροι ισχύος/πάλης**81**

queer χώροι**82**

γκέι μπαρ**85** λουτρά**91**

queer υπαίθριοι χώροι**86**

αντί επιλόγου**101**

σημειώσεις**102**

βιβλιογραφία**103**

Όπως ο Κάιν, είμαι σημαδεμένη και κηλιδωμένη. Αν έρθεις μαζί μου, Μαίρη, ο κόσμος θα σε αποστραφεί, θα σε καταδιώξει, θα σε πει βρόμικη. Η αγάπη μας μπορεί να είναι ακλόνητη έως το θάνατο, και πέρα απ' αυτόν -αλλά ο κόσμος θα την αποκαλεί βρόμικη. Μπορεί να μην πειράζουμε κανένα πλάσμα ζωντανό με την αγάπη μας· μπορεί εξαιτίας της ν' αποκτήσουμε τη μεγαλύτερη κατανόηση, τη μεγαλύτερη ευσπλαχνία, αλλά τίποτα απ' αυτά δεν θα σε σώσει από τη μάστιγα του κόσμου, που θα αποστρέψει το βλέμμα και από τις πιο γενναιόδωρες πράξεις σου, καταλογίζοντάς σου μόνο διαφθορά και αθλιότητα. (...) Γιατί σ' αυτό τον κόσμο υπάρχει ανοχή μόνο για τους λεγόμενους φυσιολογικούς. Και όταν θα γυρέψεις σ' εμένα προστασία, θα σου πω: Δεν μπορώ να σε προστατεύσω Μαίρη, ο κόσμος μου έχει αφαιρέσει το δικαίωμα να προστατεύω· είμαι εντελώς ανήμπορη, το μόνο που μπορώ είναι να σ' αγαπώ.

Radclyffe Hall, Το πηγάδι της μοναξιάς

Εισαγωγή

Οι πολιτιστικές σπουδές είναι ένας διεπιστημονικός τομέας που ασχολείται με τις πρακτικές, τις μορφές, και τις εμπειρίες της σύγχρονης πολιτιστικής ζωής. Συνδυάζοντας ιδέες και μεθόδους τόσο από τις ανθρωπιστικές όσο και από τις κοινωνικές επιστήμες, εξετάζουν τις διάφορες σχέσεις μέσω των οποίων πολιτισμικές αξίες και νοήματα παράγονται και λαμβάνονται. Στο πλαίσιο αυτό, το πεδίο παρακολουθεί κεντρικά τις διασταυρώσεις μεταξύ υποκειμενικότητας και εξουσίας: πώς οι ταυτότητες διαμορφώνονται και μετατρέπονται μέσω των διαδικασιών της δημόσιας συζήτησης, ιδιαίτερα εκείνες που σχετίζονται με την τάξη, τη φυλή, το φύλο, και τη σεξουαλικότητα. Η σημασία των πολιτισμικών σπουδών για την Lgbtq κοινότητα πηγάζει, μεταξύ άλλων, από την ανησυχία τους για την κοινωνική και σεξουαλική πολιτική, την εστίασή τους στην παραγωγή και κατανάλωση της υποκουλτούρας, και τη δέσμευσή τους για προοδευτική κοινωνική αλλαγή.

Οι γκέι, λεσβιακές, και queer σπουδές αποτελούν ξεχωριστά, αλλά και συναφή, πεδία της πολιτιστικής έρευνας, που επιχειρούν να καθορίσουν την αναλυτική κεντρικότητα του φύλου και της σεξουαλικότητας μέσα σε ένα συγκεκριμένο τομέα της. Με πολύ ευρεία έννοια, οι γκέι σπουδές εξετάζουν τη σεξουαλική διαφορά όπως ισχύει για το ανδρικό φύλο, οι λεσβιακές σπουδές τη σεξουαλική διαφορά όπως ισχύει για το γυναικείο φύλο, ενώ οι σπουδές queer εξετάζουν τη σεξουαλική διαφορά ξεχωριστά από το φύλο συνολικά.

Αυτό που κάνει τις queer σπουδές «queer», δεν είναι ότι ασχολούνται με την ομοφυλοφιλία ή ότι οι εκπρόσωποί τους είναι λεσβίες ή γκέι, αλλά το ότι αμφισβητούν υποθέσεις οι οποίες είναι βυθισμένες, συχνά διακριτικά, σε ετεροσεξιστικές προκαταλήψεις. Ενώ οι γκέι και λεσβιακές μελέτες επιχειρούν να χρησιμοποιήσουν υπάρχοντα πειθαρχικά πρίσματα (ιστορία, πολιτικές επιστήμες, λογοτεχνία) για να παρατηρήσουν τους ομοφυλόφιλους με ένα πιο θετικό φως απ' ότι παλαιότερα, η queer θεωρία επιχειρεί να αλλάξει τα πρίσματα αυτά ξεριζώνοντας τις βαθιές ετεροσεξιστικές τους προκαταλήψεις. Πραγματοποιεί και λαμβάνει υπόψη της μια πολιτική κριτική σε ότι εμπίπτει σε κανονιστικές και αποκλίνουσες κατηγορίες, και κυρίως σε σεξουαλικές δραστηριότητες και ταυτότητες. Έτσι, οι queer σπουδές διευρύνουν το πεδίο της ανάλυσής τους σε όλα τα είδη συμπεριφορών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που παρακάμπτουν το φύλο, καθώς και εκείνων που αφορούν queer μορφές σεξουαλικότητας. Επιμένουν ότι όλες οι σεξουαλικές συμπεριφορές, όλες οι έννοιες που συνδέουν τις σεξουαλικές συμπεριφορές με τη σεξουαλική ταυτότητα, και όλες οι κατηγορίες των κανονιστικών και αποκλίνουσων σεξουαλικότητων είναι κοινωνικά κατασκευάσματα, σύνολα δεικτών που δημιουργούν ορισμένα είδη κοινωνικού νοήματος.

Η ανθρωπογεωγραφία, η κοινωνική επιστημονική και ανθρωπιστική πλευρά του επιστημονικού τομέα της Γεωγραφίας, έχει, επίσης, αρκετά να πει για τα Lgbtq θέματα. Η βασική συμβολή της στις μελέτες για την σεξουαλικότητα μπορούν να συνοψιστούν στην έμφασή της στην χωρικότητα. Θεωρεί ότι όλες οι κοινωνικές σχέσεις είναι χωρικές, και ότι δεν υπάρχουν -ούτε μπορούν να κατανοηθούν καλύτερα- σε κάποια αφηρημένη μορφή. Αντ' αυτού, πρέπει να κατανοηθούν συγγενικά και κατά περίπτωση στο χώρο και το χρόνο, και σε μια ποικιλία από χωρικές κλίμακες, από τον κόσμο έως το ίδιο το σώμα. Για παράδειγμα, η άνιση κατανομή των Lgbtq ανθρώπων και ταυτοτήτων στο χώρο είναι θεμελιώδης για να κατανοήσουμε ποιοί είναι και τι σημαίνει το να είσαι «queer».

Οι γεωγράφοι ενδιαφέρονται για τον καθορισμό της περιφερειακής δομής του πλανήτη, δηλαδή, επιδιώκουν να κατανοήσουν τον κόσμο μέσω της κατανόησης των στοιχείων του γεωγραφικά. Από την άποψη των Lgbtq ανθρώπων και θεμάτων, αυτό τείνει να σημαίνει το πώς οι διάφορες

σεξουαλικότητες κατασκευάζονται και κατανοούνται σε διάφορα μέρη του κόσμου, καθώς και το ρόλο που παίζουν αυτές οι κατασκευές στον καθορισμό των διαφόρων περιοχών. Ειρωνικά, η queer γεωγραφία, ενώ συμπεριλαμβάνει και τον λεγόμενο «μη-δυτικό» κόσμο, παραμένει συγκεντρωμένη κυρίως στις αγγλόφωνες και «δυτικές» χώρες. Παρ' όλα αυτά υπήρξε queer έρευνα που έγινε από μελετητές και σε άλλες περιοχές. Μελλοντική έρευνα σίγουρα θα συνεχίσει προς την κατεύθυνση αυτή, ιδίως όσον αφορά την παγκοσμιοποίηση. Αυτό που είναι λιγότερο προβλέψιμο είναι αν το υπόλοιπο των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών θα εκτιμήσουν αυτή τη γεωγραφική προοπτική που γίνεται καλύτερα αντιληπτή όχι ως τοπικά εστιασμένα έρευνα στον ακαδημαϊκό τομέα εργασίας, αλλά μάλλον ως ένας τρόπος παρατήρησης και σκέψης.

Η μελέτη των έμφυλων ταυτοτήτων έχει, εδώ και μερικές δεκαετίες, ενσωματωθεί στα ακαδημαϊκά προγράμματα Πανεπιστημίων πολλών δυτικών χωρών. Στην Ελλάδα, πρόσφατα, έχουν γίνει κάποιες προσπάθειες θεσμοθέτησης των Σπουδών Φύλου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση γενικά, αλλά και σε κάποια τμήματα των σχολών Αρχιτεκτονικής, συγκεκριμένα. Η εισαγωγή της παραμέτρου του φύλου στη θεωρία και στην πρακτική του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού προσφέρει νέες οπτικές τόσο στην ανάγνωση του ήδη δομημένου χώρου, όσο και στον σχεδιασμό του καινούριου. Βασική υπόθεση είναι ότι η πόλη δεν αποτελεί ένα «αυτοτελές» σύστημα, αλλά ένα αναπόσπαστο κομμάτι κοινωνικών διαδικασιών. Η έννοια του φύλου εισάγεται σε όλα τα επιστημονικά πεδία που σχετίζονται με τον χώρο της πόλης, δηλαδή τη γεωγραφία, τον αστικό σχεδιασμό, τον πολεοδομικό σχεδιασμό, την αρχιτεκτονική, την κοινωνιολογία του χώρου, την περιβαλλοντική ψυχολογία κ.ά., και συντελεί στη δημιουργία νέων προσεγγίσεων, οι οποίες θέτουν καινούρια ερωτήματα και αμφισβητούν μακράιωνες ετεροσεξιστικές προκαταλήψεις. Έτσι, στην παρούσα διάλεξη, επιχειρείται μια διεπιστημονική προσέγγιση στη διερεύνηση μιας οπτικής που ανιχνεύει τις αναπαραστάσεις του φύλου στο χώρο και εστιάζει στους τρόπους που η πόλη αντανakλά, κατασκευάζει, και κατασκευάζεται από, τις έμφυλες σχέσεις.

Στο πρώτο κεφάλαιο, θέτονται ζητήματα κατασκευής των έμφυλων ταυτοτήτων, καθώς, επίσης, κι ενός άλλου κοινωνικοπολιτιστικού χαρακτηριστικού, της σεξουαλικότητας, τα οποία έχουν αναδειχθεί ως κεντρικής σημασίας για τη χρήση, την εμπειρία και την αντίληψη του αστικού χώρου. Στο δεύτερο κεφάλαιο, διερευνάται ο κοινωνικός και πολιτισμικός αντίκτυπος της σεξουαλικής καταπίεσης και της σεξουαλικής απελευθέρωσης, καθώς και ο ρόλος συγκεκριμένων κοινωνικών κινημάτων και ταυτοτήτων στη δημιουργία, την επέκταση και την ανοικοδόμηση δημόσιων χώρων συζητήσεων περί σεξουαλικότητας και έμφυλων ταυτοτήτων, αλλά και η επιρροή λογοτεχνικών και οπτικών απεικονίσεων στην κατανόηση των ταυτοτήτων αυτών. Οι λόγοι που οι σεξουαλικές μειονότητες ήρθαν αντιμέτωπες με την περιθωριοποίηση, αλλά και με διάφορες μορφές βίας, αναζητούνται στο τρίτο κεφάλαιο. Εδώ αναφέρονται, επίσης, και οι πρακτικές που χρησιμοποιήθηκαν από ακτιβιστές για να αντιμετωπίσουν τις ετεροσεξιστικές διχοτομίες του αστικού χώρου. Τέλος, στο τέταρτο, και τελευταίο, κεφάλαιο, επαναπροσδιορίζονται ερωτήματα σχετικά με την κατανόηση του χώρου της πόλης σε μια λογική που δεν αφορά τον «μέσο χρήστη», ο οποίος προσδιορίζεται, άρρητα, ως ο λευκός, ετεροφυλόφιλος, μεσοαστός άνδρας. Τίθεται, επίσης, υπό συζήτηση η σχέση του δημόσιου χώρου με συγκεκριμένες σεξουαλικές πρακτικές.

Ποιος είναι, λοιπόν, ο ρόλος του φύλου στην χρήση και την αναπαραγωγή του χώρου της πόλης και, αντίστροφα, ποιος ο ρόλος του χώρου στη διαμόρφωση των έμφυλων ταυτοτήτων;

1

Η πολιτική της ταυτότητας και
η έννοια του φύλου

η πολιτική της ταυτότητας

Ο όρος ταυτότητα είναι βασικός τόσο για την σύγχρονη φεμινιστική θεωρία όσο και για τις γκέι και λεσβιακές σπουδές. Η έννοια της ταυτότητας ποικίλλει. Πιο συγκεκριμένα, μπορεί κανείς να διακρίνει την ταυτότητα του εαυτού (self-identity), την ομαδική ταυτότητα (group identity) και την κοινωνική ταυτότητα (social identity).

Το πρώτο είδος ορίζεται από τη διαφορετικότητα προς τους άλλους και απαντά στο ερώτημα ποιος/ποια είμαι. Η ομαδική ταυτότητα συνδέεται με την ταύτιση του ατόμου με ένα σύνολο ομοίων (για παράδειγμα, γυναίκες, λεσβίες, ομοφυλόφιλους, μαύρους/μαύρες). Το τρίτο είδος, η κοινωνική ταυτότητα, αφορά την ταυτότητα που αποδίδεται σε ένα άτομο από το κοινωνικό σύνολο, όσο και αν αυτό προσπαθεί να την αποποιηθεί. Η ταυτότητα σχετίζεται με την ομοιότητα και τη μοναδικότητα και έχει πολλαπλές και ενίοτε αντιφατικές σημασίες.

Η άσκηση πολιτικής που βασίζεται σε μια ταυτότητα του εαυτού η οποία εντάσσει το άτομο σε μια ομάδα ανθρώπων, ονομάζεται πολιτική της ταυτότητας και συνδέεται άμεσα με μειονότητες που σχετίζονται με το φύλο, τη φυλή, την ηλικία, τη γλώσσα, την τάξη, την αναπηρία και την κουλτούρα. Ο όρος πολιτική της ταυτότητας υποδηλώνει, σύμφωνα με την Diana Fuss, «την τάση να θεμελιώνει κανείς την πολιτική του στάση στην αίσθηση που έχει για την προσωπική του ταυτότητα». Ποια είναι όμως η ταυτότητα που εμπερικλείεται στη φράση «πολιτική της ταυτότητας»;¹ Θα πρέπει, κατ' αρχάς, να αποφύγουμε να δούμε την ταυτότητα ως μια κατασκευή αποκλειστικά πολιτική.

Ας σκεφτούμε λοιπόν, το φιλοσοφικό και γλωσσικό χάσμα μεταξύ των δύο αυτών εννοιών, ταυτότητα και πολιτική. Σύμφωνα με την αριστοτελική λογική, η ουσία και η ταυτότητα σχετίζονται στενά αλλά δεν μπορούν να θεωρηθούν συνώνυμες. Η ταυτότητα δεν μπορεί να θεωρηθεί υποκατάστατο της ουσίας αλλά αποτέλεσμά της. Οι απόπειρες του Derrida από την άλλη, να αποδομήσει την έννοια της ουσίας, προτείνουν μια αντίληψη της ταυτότητας ως διαφοράς και όχι ως παρουσίας του εαυτού. Η ταυτότητα δηλαδή, πάντα θα εμπεριέχει την έννοια της μη ταυτότητας. Η αποδόμηση της ταυτότητας ως ενότητα όμως, γεννά κάποια εύλογα ερωτήματα. «Τι μπορεί να σημαίνει “ταυτότητα” ή ακόμα και “σεξουαλική ταυτότητα” μέσα σε ένα νέο και θεωρητικό επιστημονικό πεδίο όπου αμφισβητείται ακόμα και η ιδέα της ταυτότητας;»² «Εφόσον βρισκόμαστε σε μία εποχή κατά την οποία δεν υπάρχει πια “δημιουργός” ούτε καρτεσιανό υποκείμενο, σε μια εποχή όπου το Εγώ και η παντοδυναμία του αποκαλύπτονται ως κατεξοχήν πλασματικά, τι σημασία μπορεί να έχει η αναζήτηση μίας θηλυκής ταυτότητας;»³ Υπάρχει δηλαδή ο φόβος ότι, αν αποδομήσουμε την ταυτότητα, δεν θα έχουμε τίποτα σταθερό και σίγουρο πάνω στο οποίο να μπορούμε να στηρίξουμε μια πολιτική.

Στην πιο ψυχαναλυτική ερμηνεία του Lacan το σημαντικό για τη συγκρότηση του υποκειμένου είναι η μετατόπιση της συζήτησης προς την ανάλυση των προτάσεων που εκφέρουν την ταυτότητα. Η ταυτότητα δηλαδή, δεν θεωρείται αποτέλεσμα της ουσίας αλλά της γλώσσας, όπου το Εγώ είναι πάντα συγκυριακό. Οι όροι «συγκυριακό», «προσωρινό», χρησιμοποιούνται στις συζητήσεις της μεταδομιστικής θεωρίας περί ταυτότητας, όπου υποστηρίζεται ότι: είτε το υποκείμενο συγκροτείται από πολλές ταυτότητες οι οποίες συγκρούονται μεταξύ τους, είτε ότι οι ταυτότητες αυτές είναι πολιτικές κατασκευές, και συνεπώς προσωρινές, και μπορούν ανά πάσα στιγμή να αντικατασταθούν. Το πρόβλημα εδώ είναι ότι πλέον δεν εξετάζεται ο χώρος εντός της ταυτότητας αλλά ο χώρος μεταξύ ταυτοτήτων, κάτι που οδηγεί στην αποτυχία να αμφισβητηθεί η σύλληψη της ταυτότητας ως ενότητα. Παρ' όλα αυτά, κάποιοι κριτικοί από το χώρο της λακανικής ψυχανάλυσης, αν και παραδέχονται ότι δεν υπάρχει κανενός είδους σταθερή και μη περιπεπλεγμένη ταυτότητα, υποστηρίζουν ότι δεν πρέπει να προσπαθήσουμε να αντικαταστήσουμε την ταυτότητα με κάτι άλλο, και ειδικά με μια νέα. Όπως αναφέρεται στο έργο της Jane Gallop, «The Daughter's Seduction»:

«Δεν πιστεύω σε μια νέα ταυτότητα που θα μπορούσε να είναι επαρκής και αυθεντική. Αλλά επίσης δεν ψάχνω και κανενός είδους απελευθέρωση από την ταυτότητα. Αυτό θα οδηγούσε μονάχα σε ένα άλλο είδος παράλυσης – στην ωκεανική παθητικότητα του αδιαφοροποίητου. Την ταυτότητα πρέπει να την αποδεχόμαστε συνεχώς, και αμέσως μετά να την αμφισβητούμε.»⁴

Μπορούμε να πούμε επομένως ότι η αποδόμηση της ταυτότητας δεν σημαίνει απαραίτητα και την αποκλήρυσή της. Το θέμα είναι ότι η ταυτότητα είναι συγκυριακή: «Το ασυνείδητο συνεχώς αποκαλύπτει την αποτυχία της ταυτότητας. Ακριβώς επειδή δεν υπάρχει συνέχεια στην ψυχική ζωή, δεν υπάρχει και σταθερότητα στην σεξουαλική ταυτότητα ούτε καμία θέση που οι γυναίκες (ή οι άνδρες) θα μπορούσαν ποτέ απλώς να πραγματώσουν».⁵ Μια τέτοια αντίληψη της ταυτότητας ως ασταθούς και δυνητικά ανατρεπτικής θα μπορούσε ίσως να καταπολεμήσει την τάση να διαγράφουμε τις διαφορές και τις αντιφάσεις προκειμένου να δημιουργήσουμε σταθερά πολιτικά υποκείμενα. Η τάση που επικρατεί σήμερα, να θεμελιώνουμε την πολιτική μας πάνω σε μια ασαφή αντίληψη περί ταυτότητας χρήζει αναθεώρησης για το λόγο ότι η ταυτότητα αποτελεί κάθε άλλο παρά σταθερή εγγύηση για μια συνεκτική πολιτική. Μια ουσιοκρατική θεωρία (essentialism), δηλαδή μια θεωρία που εκλαμβάνει τις ταυτότητες ως ήδη και για πάντα διαμορφωμένες, τελικά, δεν μπορεί να αποτελέσει βάση για την πολιτική.

Ένας μονοδιάστατος ορισμός της πολιτικής δεν υφίσταται και θα ήταν απλώς παραπλανητικός. Στερεότυπη και αμφισβητούμενη ως έννοια, υπαινίσσεται την ύπαρξη της διαφοράς, ενώ η ταυτότητα όχι, κάτι το οποίο περιπλέκει τις προσπάθειές μας να εντοπίσουμε την ταυτότητα της πολιτικής. Παρόλα αυτά, ο όρος πολιτική επιστρατεύεται ως κριτήριο αποτίμησης της άμεσης χρησιμότητας των διάφορων θεωριών περί ταυτότητας και ως μέσο αμφισβήτησης της αντιουσιοκρατικής θέσης, δηλαδή της θέσης που θεωρεί τη συγκρότηση των ίδιων των ταυτοτήτων ως ένα από τα κεντρικά διακυβεύματα της πολιτικής, δίνει έμφαση στην κατασκευή και αφήνει ανοιχτή την πιθανότητα της αλλαγής.

Η επίκληση της πολιτικής από τον Foucault, όμως, δεν υπονομεύει την αντιουσιοκρατία. Ο Foucault θεωρεί την πολιτική ως σειρά αποτελεσμάτων και όχι ως πρωταρχικό, καθοριστικό παράγοντα, ως κινητήρια δύναμη που ενεργοποιεί όλες τις κοινωνικές σχέσεις. Αυτή η απάρνηση της πολιτικής ως καταλυτικού παράγοντα, καταπολεμά την τάση της σύγχρονης θεωρίας να αναζητά τις «αληθινές» προθέσεις και τα «πραγματικά» κίνητρα κάθε συγγραφέα, και την κρυμμένη πολιτική ατζέντα κάθε κειμένου. Εφόσον η πολιτική έχει αναχθεί σε απώτατο παράγοντα των θεωρητικών μας συζητήσεων, θα πρέπει να ξανασκεφτούμε την ευκολία με την οποία την επικαλούμαστε σε κάθε κριτική αντιπαράθεση, και να ερωτηθούμε για ποιον είναι χρήσιμη.

Παρόλα αυτά, δε σημαίνει πως δεν πρέπει να διερευνούμε τις πολιτικές παραδοχές ενός κειμένου, αρκεί να μη θεωρούμε τη σπουδαιότητα της πολιτικής αυτονομία. Ακόμη και ο ίδιος ο Foucault φέρει ένα μερίδιο ευθύνης ως προς αυτό. Ενώ επιχειρήσε να πραγματευτεί το ερώτημα περί σεξουαλικής πολιτικής, απέφυγε να μιλήσει για την ιδιαιτερότητα της ερωτικής απόλαυσης των γυναικών, και αντιλαμβάνεται τη σεξουαλικότητα όχι ως έμφυλη άλλα ως ενιαία για όλους, κάτι για το οποίο έχει κατακριθεί από φεμινίστριες θεωρητικούς.

Τελικά, η πολιτική της ταυτότητας σηματοδοτεί μια πολυδιάστατη έννοια πολιτικών στόχων και σχεδιασμών, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν κοινωνικά κινήματα και κοινωνικές ταυτότητες που συμμετέχουν σ' αυτά για να διεκδικήσουν το δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου και του αυτοπροσδιορισμού. Στενά συνδεδεμένες με την κοινωνική καταπίεση και την περιθωριοποίηση αυτών των κοινωνικών ταυτοτήτων, οι πολιτικές ταυτότητας (identity politics) στοχεύουν στην ανάλυση των ιδεολογικών μηχανισμών οι οποίοι έχουν στιγματίσει ορισμένες κοινωνικές ομάδες ως κατώτερες ετερότητες, στην κριτική οποιασδήποτε μορφής ουσιοκρατίας και στην αναγνώριση των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων τα οποία έχουν στερηθεί από αυτές τις περιθωριοποιημένες ταυτότητες. Αξίζει τέλος να σημειωθεί ότι ο όρος «πολιτικές ταυτότητας» μπορεί να χρησιμοποιηθεί και μειωτικά για να περιγράψει μια στείρα ομαδική αλληλεγγύη που αποκλείει τη συνεργασία με άλλες πολιτισμικές και πολιτικές ομάδες και καταφεύγει σε πολιτικές απομόνωσης (separatism).

η έννοια του φύλου

Παραδοσιακά, φύλο (gender) και σεξουαλικότητα (sexuality) θεωρούνταν ευθέως ανάλογα, εφόσον το βιολογικό φύλο ενός ατόμου θεωρείτο πως όριζε και τη σεξουαλική του φύση ή ρόλο, σύμφωνα πάντα με το ετεροφυλοφιλικό μοντέλο. Η συστηματική μελέτη, όμως, της σεξουαλικότητας και του φύλου ξεκίνησε ουσιαστικά το 1880 από μελετητές της εξελικτικής θεωρίας ως προς τη σεξουαλικότητα, συνεχίστηκε το 1920 με μελέτες ανθρωπολόγων και ήρθε καταλυτικά στο προσκήνιο τη δεκαετία του 1960.

Μέσω των θεωριών του Lacan περί σύνθετης δόμησης του ανθρώπινου υποκειμένου και την εισαγωγή, το 1948, της κλίμακας Kinsey (Kinsey scale) για τη μέτρηση της σεξουαλικής συμπεριφοράς, διαπιστώθηκε ότι η σεξουαλικότητα, δηλαδή η συναισθηματική και σεξουαλική έλξη προς άλλα άτομα, λειτουργεί ανεξάρτητα από το βιολογικό φύλο του υποκειμένου. Ο τρόπος που αντιλαμβάνεται το υποκείμενο την εσωτερική γενετήσια ταυτότητά του (sexual identity), οι ορμές, οι φαντασιώσεις και οι έλξεις που αποτελούν τον σεξουαλικό προσανατολισμό του (sexual orientation) και ο τρόπος που εκδηλώνει αυτή την ταυτότητα με τη σωματική συμπεριφορά του (sexual behavior), δε χωρίζεται σε δύο διακριτούς πόλους με βάση το βιολογικό φύλο (άνδρας - γυναίκα), αλλά καλύπτει μια ευρεία γκάμα θέσεων σε μια μεγάλη κλίμακα. Φεμινίστριες του δεύτερου ρεύματος (second wave feminists) αλλά και επιστήμονες από το χώρο της σεξολογίας εισήγαγαν περαιτέρω την ιδέα πως το φύλο δεν είναι βιολογική υπόθεση.

Εξετάζοντας τις θεωρίες περί φύλου, παρατηρούμε ότι αναπτύσσονται στη Βρετανία και στις Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ στην ηπειρωτική Ευρώπη έχει χρησιμοποιηθεί η έννοια «σεξουαλική διαφορετικότητα» (sexual difference). Θα επιχειρήσουμε να αναγνωρίσουμε βασικές διαφορές στο θεωρητικό τους πλαίσιο, και να τις δούμε ως δυο σχολές σκέψης –από τη μία τη Βρετανία και τις ΗΠΑ και από την άλλη την Ευρώπη-, και όχι να τοποθετήσουμε αυστηρά όρια ανάμεσά τους.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '70 εμφανίζονται τα πρώτα προγράμματα γυναικείων σπουδών (women's studies) στη Βρετανία και στις ΗΠΑ, με σκοπό να αποκαλυφθούν οι εμπειρίες των γυναικών που είχαν μέχρι τότε παραβλεφθεί από τις ανδροκεντρικές προσεγγίσεις όλων των τομέων των επιστημών. Σε αυτές τις πρώιμες προσπάθειες, η κεντρική έννοια για τη φεμινιστική ανάλυση ήταν η γυναίκα και όχι το φύλο. Εισάγοντας τη διάκριση βιολογικό/κοινωνικό φύλο (sex/gender), με το πρώτο να αποτελεί το υπόβαθρο πάνω στο οποίο κατασκευάζεται το δεύτερο, οι φεμινίστριες επιδιώκουν να δώσουν έμφαση στο κοινωνικό φύλο προκειμένου να μειώσουν τη σημασία και το ρόλο του βιολογικού. Η μετατόπιση του ενδιαφέροντος από τη γυναίκα στο φύλο δημιουργεί την τάση να μελετηθούν άνδρες και γυναίκες σε αλληλοσυσχετισμό μεταξύ τους. Σύμφωνα με την Joan Scott, το φύλο είναι μια σχετική έννοια και θα ήταν λάθος να προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τις γυναίκες σε συσχέτιση με τους άνδρες, αλλά θα πρέπει να τις μελετήσουμε ξεχωριστά. Εξ' άλλου, ο άνδρας και η γυναίκα είναι δύο όντα που σχετίζονται με μια σχέση θετικού – αρνητικού, δηλαδή το ένα είναι ότι δεν είναι το άλλο. Η έννοια άνδρας, για παράδειγμα, δεν θα μπορούσε να υπάρξει χωρίς την ύπαρξη της έννοιας γυναίκα, αν και η δεύτερη θεωρείται δομικά υποδεέστερη και υποβαθμισμένη. Η έμφαση στην έννοια του φύλου, τέλος, που ήρθε με το δεύτερο κύμα φεμινισμού, δείχνει ότι ο σκοπός δεν ήταν να προστεθεί ακόμη ένα αντικείμενο μελέτης (γυναίκα), αλλά να αναθεωρηθούν τα καθιερωμένα μοντέλα ανάλυσης και να προστεθεί μια διαφορετική οπτική.

The Church

SAYS
the body
is a

SIN.

Science
Says

the body is a machine.

Advertising
Says

the
body
is a

business.

The body says:

I AM A FIESTA

El Culebrano

βιολογικό, κοινωνικό φύλο και σεξουαλική διαφορά

Η διάκριση βιολογικού και κοινωνικού φύλου εισάγεται ως θεωρητικό εργαλείο στη φεμινιστική ανάλυση τη δεκαετία του '70. Θα μπορούσαμε να πούμε, όμως, ότι οι καταβολές της βρίσκονται στη διάσημη διατύπωση της Simone de Beauvoir, «*γυναίκα δε γεννιέσαι, αλλά γίνεσαι*»⁶, που ήταν πρωτοποριακή για την εποχή της. Παρ' ότι δεν χρησιμοποιεί τον όρο κοινωνικό φύλο μπορούμε να κατανοήσουμε ότι ένα βιολογικά καθορισμένο σώμα με συγκεκριμένα ανατομικά χαρακτηριστικά (θηλυκό), σταδιακά διαμορφώνεται και εξελίσσεται σε έμφυλο υποκείμενο (γυναίκα). Όπως προαναφέραμε, το βιολογικό φύλο γίνεται αντιληπτό ως υπόβαθρο πάνω στο οποίο διαμορφώνεται και κατασκευάζεται κοινωνικά και πολιτισμικά το κοινωνικό φύλο.

Η διάκριση αυτή έρχεται σε αναλογία με μια άλλη κεντρικής σημασίας διάκριση, αυτή μεταξύ φύσης και πολιτισμού. Ο Levi-Strauss αντιλαμβάνεται την αντίθεση φύσης/πολιτισμού ως αντίθεση «ωμού» και «ψημένου». Ο πολιτισμός γίνεται αντιληπτός ως το σύνολο των ανθρώπινων παρεμβάσεων στον κόσμο, ως επεξεργασία του «ωμού» υλικού της φύσης. Σε πλήρη αντιστοιχία, το κοινωνικό φύλο θεωρείται από τις φεμινίστριες αποτέλεσμα μιας πολιτιστικής και κοινωνικής επεξεργασίας του βιολογικού φύλου, δηλαδή της φύσης. Το βιολογικό φύλο δηλαδή, θεωρείται ότι προηγείται χρονολογικά του κοινωνικού, το οποίο έπεται.

Στο θεωρητικό πλαίσιο της ηπειρωτικής Ευρώπης από την άλλη, η διάκριση αυτή δεν υπάρχει. Ο όρος σεξουαλική διαφορά, που χρησιμοποιείται εδώ, δεν αναφέρεται σε μια βιολογική διαφορά, ούτε και σε μια διαφορά που είναι αποκλειστικά προϊόν κοινωνικής κατασκευής. Η βιολογική υπόσταση του υποκειμένου γίνεται εδώ κατανοητή, μέσα από τη χρήση της ψυχαναλυτικής θεωρίας, με όρους συμβολικούς.

Η βασική διάκριση σ' αυτή τη σχολή σκέψης είναι αυτή ανάμεσα στο αρσενικό και το θηλυκό. Για τη Rosi Braidotti, το θεωρητικό πλαίσιο της σεξουαλικής διαφοράς εστιάζει κυρίως στους τρόπους που ορίζεται συμβολικά η υπεροχή του αρσενικού. Σύμφωνα με τον Lacan, «ο άνδρας είναι αυτός που υποτίθεται ότι κατέχει το φαλλό, το πλεονεκτικό σημαίνον, και γι' αυτό και αντιπροσωπεύει ένα αφηρημένο και μη ενσώματο υποκείμενο. Η γυναίκα, από την άλλη μεριά, θεωρείται ότι καθορίζεται από την υποτιθέμενη ιδιαιτερότητα της σωματικότητάς της, γι' αυτό και αποτελεί το μη αντιπροσωπεύσιμο και εννουχισμένο «άλλο» - είναι δηλαδή η ίδια ο φαλλός».⁷ Αυτή η σχέση μεταξύ αρσενικού και θηλυκού συγκροτεί μια θεμελιώδη διαφοροποίηση η οποία θέτει τις παραμέτρους για τις αντίστοιχες κοινωνικές τοποθετήσεις ανδρών και γυναικών.

Από τη στιγμή που το συμβολικό μπορεί να θέσει τα όρια για το τι είναι ανέκκλητο και τι όχι, η ασύμμετρη σχέση ανδρών και γυναικών στη σφαίρα του συμβολικού είναι τελείως αποσπασμένη από κάθε υπαρκτές κοινωνικές και πρακτικές σχέσεις, με αποτέλεσμα να εγκαθίσταται η σεξουαλική διαφορά ως θεμελιώδης. Αυτή η διαφορά συμβολικού και κοινωνικού λοιπόν, ίσως θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι ένα από τα πλέον αμφιλεγόμενα στοιχεία στο θεωρητικό πλαίσιο της σεξουαλικής διαφοράς. Από την άλλη μεριά όμως, η απουσία διάκρισης μεταξύ βιολογικού και κοινωνικού φύλου μας επιτρέπει να εισάγουμε με διαφορετικούς όρους την έννοια του σώματος. Αντί να αποτελεί μια οντότητα βιολογικά καθορισμένη, το σώμα αντιλαμβάνεται εδώ ως «η πρωταρχική μας θέση στον κόσμο, η πρωταρχική μας τοποθέτηση στην πραγματικότητα».⁸ Αντί να μειωθεί σε ένα δεδομένο της φύσης, αντί να γίνεται διακριτό από το πνεύμα, το σώμα θεωρείται ως το καθαυτό συστατικό του υποκειμένου.

φύλο και σεξουαλικότητα

Η σχέση φύλου και σεξουαλικότητας παρέμεινε ανερευνήτο πεδίο μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80, με αποτέλεσμα να αναπτύσσονται δύο ξεχωριστά σώματα γνώσης το καθένα από τα οποία λαμβάνει ως δεδομένες συγκεκριμένες αντιλήψεις. Από τη μία πλευρά, κυριαρχεί η υπόθεση της ετεροφυλοφιλίας στη μέχρι τότε φεμινιστική συζήτηση περί φύλου, όπου ο λόγος για τις γυναίκες είναι κατά κανόνα λόγος για τις ετεροφυλόφιλες γυναίκες.

Από την άλλη βέβαια, οι λεσβίες φεμινίστριες, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '70, ασκούν μια κριτική στην υπόθεση της ετεροφυλοφιλίας που κυριαρχεί στις φεμινιστικές σπουδές, αλλά ούτε κι εκείνες καταφέρνουν να διερευνήσουν τη σχέση φύλου και σεξουαλικότητας. Ίσως αυτό να συνέβη επειδή, όντας ενταγμένες πολιτικά στο ευρύτερο φεμινιστικό κίνημα, βλέπουν τις λεσβίες πρώτα σαν γυναίκες και θεωρούν την καταπίεσή τους αποκλειστικά ως γυναικεία καταπίεση. Σε ένα άρθρο-σταθμό για τις λεσβιακές σπουδές, η Adrienne Rich (1986) ενώ ασκεί κριτική στην «υποχρεωτική ετεροφυλοφιλία» (compulsory heterosexuality) –όρο που δημιούργησε η ίδια– εισάγει την έννοια «λεσβιακό συνεχές» (lesbian continuum), η οποία περιγράφει το λεσβιασμό ως μια βαθύτατα θηλυκή εμπειρία που μπορεί να ενώσει όλες τις γυναίκες εναντίον της πατριαρχίας και της αντρικής καταπίεσης. Η Rich εδώ δεν απέχει πολύ από το να χαρακτηρίσει όλες τις γυναίκες λεσβίες, κι αυτό συμβαίνει γιατί εδώ ο λεσβιασμός θεωρείται ως ένα έμφυλο γνώρισμα των γυναικών. Η σεξουαλικότητα δηλαδή, εμφανίζεται ως μια φυσική απόρροια του φύλου.

Το σώμα γνώσης που παράγεται με αντικείμενο τη σεξουαλικότητα στα γκέι/ομοφυλοφιλικά κινήματα είναι σε μεγάλο βαθμό ανδροκεντρικό. Στις μέχρι τότε σπουδές της σεξουαλικότητας, ο λόγος για τους ομοφυλόφιλους είναι κατά κανόνα λόγος για τους άνδρες ομοφυλόφιλους, πράγμα επηρεασμένο από τον πρώτο τόμο της Ιστορίας της Σεξουαλικότητας του Foucault. Οι μελέτες αυτές υποστηρίζουν πως η σεξουαλικότητα πρέπει να θεωρείται ως ένα κοινωνικά κατασκευασμένο χαρακτηριστικό και όχι ως δεδομένο της φύσης. Το υποκείμενο κατά τον Foucault ορίζεται ολιστικά με βάση τη σεξουαλική του ταυτότητα και όχι το φύλο, το οποίο είναι η μάσκα που δίνει τελεσίδικη υπόσταση σε μια αυθαίρετη πολιτισμική διαδικασία. Σε ένα σημαντικό άρθρο που δημοσιεύεται το 1968, η Mary McIntosh απορρίπτει την ιδέα ότι υπάρχουν δύο ειδών όντα στον κόσμο (ετεροφυλόφιλα και ομοφυλόφιλα), αρνείται το μεγάλο ερώτημα για το αν η ομοφυλοφιλία είναι έμφυτη ή επίκτητη και διατυπώνει τη θέση ότι ο ομοφυλόφιλος παίζει κάποιο συγκεκριμένο κοινωνικό ρόλο, κάτι το οποίο θα αναλύσουμε παρακάτω.

Εδώ μας ενδιαφέρει να τονίσουμε ότι οι θεωρήσεις αυτές δεν εισάγουν το φύλο στην ανάλυσή τους, και έτσι, αναφερόμενες στη σεξουαλικότητα γενικώς, αναφέρονται στην πραγματικότητα στην ανδρική σεξουαλικότητα. Εντέλει, οι συσχετισμοί φύλου και σεξουαλικότητας παραμένουν κι εδώ αδιερεύνητοι.

Ο αναλυτικός συσχετισμός φύλου και σεξουαλικότητας ξεκινάει στα τέλη της δεκαετίας του '80, και συνδέεται κατά κύριο λόγο με τη δουλειά της Judith Butler. Η συμβολή της Butler ξεκινάει με την κριτική αποδόμηση της διχοτομίας βιολογικού και κοινωνικού φύλου και συνεχίζει με τις περαιτέρω επεξεργασίες της που αναδεικνύουν τον αιτιακό και δομικό δεσμό φύλου και σεξουαλικότητας.

Ξεκινώντας από τη διατύπωση της Beauvois ότι «*γυναίκα δε γεννιέσαι, αλλά γίνεσαι*», η Butler αναρωτιέται πώς είναι δυνατό να γίνεσαι γυναίκα αν δεν ήσουν από την αρχή. Αν υποθέσουμε ότι γεννιέσαι με ένα συγκεκριμένο βιολογικό φύλο και γίνεσαι σταδιακά το κοινωνικό σου φύλο, τότε θα πρέπει το κοινωνικό φύλο να θεωρείται μια συγκεκριμένη ερμηνεία του βιολογικού φύλου. Η αντίληψή μας, όμως, για το τι μετράει ως βιολογικό φύλο διαμορφώνεται μέσα σε κοινωνικά πλαίσια. Δηλαδή, μπορούμε να συλλάβουμε τι μετράει ως βιολογικό φύλο έχοντας πάντα την εμπειρία του κοινωνικού φύλου. Αυτό που ορίζουμε, λοιπόν, ως βιολογικό φύλο είναι πάντα εμποτισμένο με συγκεκριμένες κοινωνικές αντιλήψεις, και ως συμπέρασμα δεν είναι το υπόβαθρο για την κατασκευή του κοινωνικού φύλου αλλά μάλλον το αποτέλεσμα του.

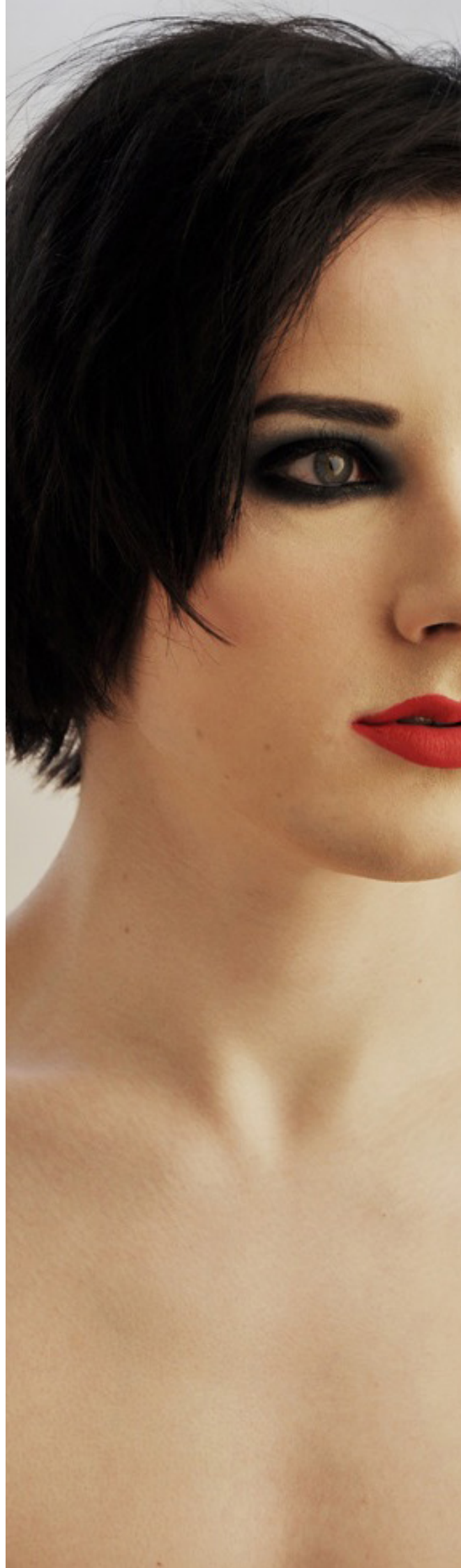

Συμπεραίνουμε ότι για την Butler, η κοινωνικά κατασκευασμένη έμφυλη ταυτότητα (άνδρας/γυναίκα) είναι «αφύσικη», και συνεπώς δεν είναι απαραίτητο να ανταποκρίνεται στο αντίστοιχο ανατομικά καθορισμένο σώμα (αρσενικό/θηλυκό). Κάνοντας ένα βήμα πιο πέρα, υποστηρίζει ότι για να είναι ένα έμφυλο υποκείμενο ακέραιο, ευανάγνωστο και καταληπτό (intelligible), πρέπει να διατηρείται μια ενότητα και μια συνέχεια ανάμεσα στο βιολογικό φύλο, το κοινωνικό φύλο και τη σεξουαλική επιθυμία. Δεν είναι απλώς ότι «γεννιέσαι θηλυκό και γίνεσαι γυναίκα», αλλά «γεννιέσαι θηλυκό, γίνεσαι γυναίκα και επιθυμείς άνδρες». Εδώ είναι το σημείο που γίνεται σαφής ο δεσμός φύλου και σεξουαλικότητας. Έτσι, η σεξουαλική επιθυμία μοιάζει να είναι απόρροια του κοινωνικού φύλου, το οποίο με τη σειρά του εμφανίζεται σαν συνέχεια του βιολογικού φύλου. Εδώ η Butler, εισάγει τον όρο «ετεροφυλόφιλη μήτρα» (heterosexual matrix), η οποία περιγράφει ένα «κανονιστικό και ρυθμιστικό σύστημα που εγκαθιδρύει, νομιμοποιεί και αναπαράγει την ετεροφυλοφιλία ως την αυτονόητη «φυσική» και «κανονική» μορφή σεξουαλικότητας».⁹ Αυτή η «υποχρεωτική ετεροφυλοφιλία», όπως αναφέρει και η A. Rich, υπάρχει ήδη σε όλους τους τομείς των κοινωνικών επιστημών και απαιτεί την ύπαρξη δύο διακριτών και αντιθετικών φύλων, άνδρα και γυναίκας. Με άλλα λόγια, οι κοινωνικά διαμορφωμένες, έμφυλες ταυτότητες δεν είναι αποτέλεσμα μιας συγκεκριμένης ερμηνείας του βιολογικού φύλου, αλλά είναι αποτέλεσμα αυτής της «ετεροφυλόφιλης μήτρας». Τελικά, η προϋπόθεση μιας «κανονικής» σεξουαλικότητας είναι αυτή που απαιτεί την παραγωγή «κανονικών» κοινωνικών φύλων. Το κοινωνικό φύλο για τη Butler, λοιπόν, αποτελεί ένα κοινωνικό κατασκεύασμα, όχι όμως ένα που απαιτεί μια συγκεκριμένη επεξεργασία του προϋπάρχοντος βιολογικού φύλου. Υποστηρίζει ότι το κοινωνικό φύλο κατασκευάζεται ως αποτέλεσμα μιας κοινωνικής και πολιτισμικής νόρμας. Για να σκεφτεί το φύλο ως κατασκεύασμα, η Butler, εισάγει την θεωρία της «παραστατικότητα του φύλου» (gender performativity). Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, «το σύνολο των χαρακτηριστικών του φύλου, αντί να είναι η έκφραση ή η εξωτερίκευση κάποιας προϋπάρχουσας ουσίας, συγκροτούνται σταδιακά, στην επιφάνεια του σώματος, μέσω μιας συλλιζαρισμένης επανάληψης κινήσεων και πράξεων».¹⁰ Αυτές οι επαναλαμβανόμενες κινήσεις, χειρονομίες, στάσεις και πράξεις συνθέτουν την βαθύτερη, αληθινή έμφυλη ταυτότητα, η οποία είναι το αποτέλεσμά τους και όχι η αιτία τους. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει έμφυλη ταυτότητα πέρα από της έμφυλες εκφράσεις της. Αυτές οι παραστατικές πράξεις, λοιπόν, παράγουν τα χαρακτηριστικά του φύλου μέσα στο χρόνο. Πρόκειται για επαναλαμβανόμενες διαδικασίες, και όχι για

μεμονωμένες πράξεις, που συγκροτούν παραστατικά τα έμφυλα χαρακτηριστικά, μέσα στην ήδη δοσμένη μήτρα της «υποχρεωτικής ετεροφυλοφιλίας». Το φύλο, δηλαδή, παρίσταται με συγκεκριμένους κανονιστικούς τρόπους, μέσα από μια διαδικασία μίμησης κινήσεων. Τελικά, το φύλο, όπως το αντιλαμβάνεται η Butler, δεν αναφέρεται σε ένα «είναι» (being), αλλά μάλλον σε ένα «πράττειν» (doing), το οποίο είναι πάντα τοποθετημένο σε μια αμείλικτη κοινωνική και πολιτιστική νόρμα.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφέρουμε ότι η παραστατική αυτή διαδικασία δεν μπορεί να είναι θέμα επιλογής, δεν την αποφασίζουμε και δεν τη διενεργούμε απόλυτα εμείς. Η έννοια, δηλαδή, της παραστατικότητας (performativity) και της παράστασης (performance), είναι δύο διαφορετικά πράγματα. Πρόκειται για μια λεπτή διάκριση η οποία έχει οδηγήσει σε κάποιες λανθασμένες αναγνώσεις της Butler. Κάποιες από αυτές έχουν υποστηρίξει ότι η παραστατικότητα του φύλου, όπως την εισάγει η Butler, αποτελεί κάποιο είδος εθελοντισμού του έμφυλου υποκειμένου, το οποίο επιλέγει κατά κάποιο τρόπο το φύλο του. Μια άλλη εκδοχή υποστηρίζει ότι αν το φύλο δεν είναι θέμα του τι «είσαι» αλλά του τι «κάνεις», τότε μπορείς με ευκολία να αναιρέσεις το «κάνεις». Και οι δύο εκδοχές πέφτουν στην παγίδα να θεωρούν ότι υπάρχει ένα ήδη συγκροτημένο υποκείμενο που προηγείται του φύλου του και είναι τόσο θεληματικό ώστε να επιλέγει το φύλο του. Η παραστατικότητα, όμως, είναι μια διαδικασία που η ίδια συγκροτεί το υποκείμενο και άρα δεν είναι δυνατόν να το προϋποθέτει.

Μετά από όλα αυτά, κατανοούμε ότι δεν είναι δυνατό να μιλάμε για το φύλο θεωρώντας το ως ένα ήδη διαμορφωμένο και αμετάβλητο χαρακτηριστικό, είτε δοσμένο από τη φύση, είτε κοινωνικά κατασκευασμένο. Το γεγονός ότι οι ιδέες για το φύλο μεταλλάσσονται ίσως σημαίνει ότι και οι πρακτικές που παράγουν τις έμφυλες ταυτότητες υπόκεινται κι αυτές σε διαδικασία αναθεώρησης.

I want to

someone who really
love you to bits. I'd
love you. You will find
me. I might be right
about you.

There's nothing, and one day maybe very soon, you will
love the world as you and you will fall in love with them, and be
and that anyone else like you if he could reach the world for ever
because who was meant to leave your side. He might not be in your
mind just yet. You might have walked outside your house a few
times but you know he's in your mind and only your heart and eyes

Fuck

Normality

DRINK W

I WANT THE DRINKING CHAMPION
YOU THAT YOU ARE ATTEMPTING TO BE
BECAUSE I LOVE YOU

...the world as you and you will fall in love with them, and be
and that anyone else like you if he could reach the world for ever
because who was meant to leave your side. He might not be in your
mind just yet. You might have walked outside your house a few
times but you know he's in your mind and only your heart and eyes

σεξουαλική ταυτότητα και ομοφυλοφιλία

Οι περισσότερες παραδοσιακές προσεγγίσεις στο ζήτημα των γκέι ταυτοτήτων ξεκινούν πάντα από το ερώτημα: η ομοφυλοφιλία είναι έμφυτη ή επίκτητη; Σύμφωνα με τη Mary McIntosh, η συζήτηση για το αν η ομοφυλοφιλία είναι κοινωνικό προϊόν ή καθοδηγείται καθαρά από βιολογικές δυνάμεις επικεντρώνει την προσοχή μας πάνω στο λάθος ερώτημα. Η ίδια αναφέρει ότι ο ομοφυλοφιλικός ρόλος είναι μια συγκυριακή και μεταβλητή κατασκευή η οποία αναδύθηκε στη Δύση μόλις τον 17^ο αιώνα. Αν και υπάρχουν διαφωνίες για το πότε αναδύθηκε η ομοφυλοφιλική ταυτότητα, είτε εμφανίστηκε τον 17^ο αιώνα με τις λέσχεις παρενδυσίας και τις ομοφυλοφιλικές συντροφίες στις μεγάλες πόλεις, είτε τον 18^ο αιώνα με την άνοδο του βιομηχανικού καπιταλισμού, είτε τον 19^ο αιώνα με την κοινωνική οργάνωση των σεξουαλικών τύπων, αυτό στο οποίο συμφωνούν όλοι όσοι ενστερνίζονται τη θεωρία της κοινωνικής κατασκευής, είναι ότι ο ομοφυλοφιλικός ρόλος αποτελεί μεταγενέστερο φαινόμενο στο δυτικό πολιτισμό. Πριν τη διαμόρφωση των ομοφυλοφιλικών ρόλων, βέβαια, υπήρχε η επαφή με το ίδιο φύλο. Για να αναδυθεί η ομοφυλοφιλική ταυτότητα έπρεπε να συντρέξουν ορισμένες ιστορικές συνθήκες, οι οποίες αποτέλεσαν κεντρικό αντικείμενο έρευνας των θεωρητικών της θεωρίας της κατασκευής.

Υπέρ της θεωρίας της κοινωνικής κατασκευής της ομοφυλοφιλικής ταυτότητας, αλλά και της σεξουαλικότητας εν γένει, συνηγορεί μια σειρά από κριτικά πλεονεκτήματα. Πρώτον, οι θεωρίες της επινόησης υπονομεύουν τις εθνοκεντρικές αναλύσεις της σεξουαλικότητας, απορρίπτοντας την άποψη ότι η ομοφυλοφιλία είναι μια αιώνια και πολιτισμικά ενιαία κατάσταση. Αξίζει να αναφέρουμε όμως, ότι στη θεώρηση ορισμένων υπερμάχων της κατασκευής υπάρχουν ψήγματα της τάσης να ανάγεται σε πρότυπο του ομοφυλοφιλικού ρόλου ο λευκός, αρσενικός μεσοαστός ομοφυλόφιλος. Δεύτερον, η προσέγγιση της ομοφυλοφιλικής ταυτότητας από την οπτική της κατασκευής ανοίγει το δρόμο για τη μελέτη της παραγωγής όλων των σεξουαλικών ταυτοτήτων, συμπεριλαμβανομένης και της ετεροφυλοφιλικής, η οποία δεν είναι περισσότερο φυσική ή δεδομένη από ότι οι υπόλοιπες σεξουαλικές τυπολογίες. Τρίτον, η προσέγγιση αυτή μας επιτρέπει να ερευνήσουμε την ομοφυλοφιλία, την ετεροφυλοφιλία, την αμφιφυλοφιλία και όλους τους άλλους σεξουαλικούς ρόλους σαν τυπολογίες και όχι ως διαχρονικά φαινόμενα. Τέταρτον, οι θεωρίες της επινόησης μας επιτρέπουν να κάνουμε σημαντικές διακρίσεις μεταξύ των γκέι και των λεσβιών, δύο ομάδων που συχνά συγχέονται στις έρευνες για τις σεξουαλικές μειονότητες, αλλά δεν συγκροτούνται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Και, τέλος, οι θεωρίες της επινόησης μας απομακρύνουν από οντολογικά ερωτήματα, όπως το τι είναι ομοφυλόφιλος, και μας εισάγουν στο πεδίο των κοινωνικών ερωτημάτων, όπως το πώς παράγεται ο ομοφυλοφιλικός ρόλος. Για όλους αυτούς τους λόγους, η προσέγγιση της κοινωνικής κατασκευής προσφέρει μία από τις ισχυρότερες θεωρητικές θέσεις απ' όπου μπορούμε να προσεγγίσουμε τα δύσκολα ερωτήματα που αφορούν στη διαμόρφωση των σεξουαλικών ταυτοτήτων.

Ωστόσο, η αντίληψη περί κοινωνικής κατασκευής της σεξουαλικής ταυτότητας έχει και τα τρωτά της σημεία. Το πιο σοβαρό πρόβλημα που εντοπίζεται σε αυτές τις μελέτες είναι ότι τείνουν να παρακάμψουν τελείως την κατηγορία του ψυχικού. Οι θεωρίες περί ψυχικής σύγκρουσης είτε απορρίπτονται επειδή θεωρούνται τμήμα του γενικότερου συστήματος κανονιστικής κοινωνικής ρύθμισης, είτε η μελέτη της ομοφοβίας απορρίπτεται υπέρ της ανάλυσης του ετεροσεξισμού (heterosexism). Αυτή η δεύτερη τάση είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη και επικίνδυνη γιατί δεν λαμβάνει υπόψη της ότι το κοινωνικό πεδίο βρίσκεται σε στενή επαφή με το ψυχικό πεδίο. Ο Gary Kinsman, ένας νεομαρξιστής θεωρητικός, υποστηρίζει ότι η έννοια της ομοφοβίας «απλώς εξατομικεύει και ιδιωτικοποιεί την καταπίεση των ομοφυλόφιλων, ενώ παράλληλα συσκοτίζει τις κοινωνικές σχέσεις που την οργανώνουν»,¹¹ και προτιμά τον όρο «ετεροσεξισμός». Γενικά, η θεωρία της κοινωνικής κατασκευής δείχνει έντονη προτίμηση στις κοινωνικές επιστήμες, και βάζει στην άκρη ερωτήματα που αφορούν την επιθυμία, τη φαντασία και το ασυνείδητο, ενώ αντίθετα τονίζει την κοινωνική διάσταση, τους θεσμούς και την ιδεολογία. Το πρόβλημα με τη θεωρία της επινόησης είναι ότι αντιλαμβάνεται τις ταυτότητες αποκλειστικά ως κοινωνικές κατασκευές. Η παραδοχή ότι δεν υπάρχει έμφυτη σεξουαλικότητα δεν συνεπάγεται απαραίτητα και την αποκήρυξη της κατηγορίας του ψυχικού. Το να απορρίψουμε την ψυχανάλυση σημαίνει ότι αποκλείουμε την κατηγορία της επιθυμίας αλλά και το ερώτημα του πώς συγκροτείται αυτή μέσα σε συγκεκριμένα κοινωνικά πλαίσια. Είναι σαν να παραβλέπουμε τη σπουδαιότητα της ψυχικής ενόρασης, η οποία υποστηρίζει ότι η ομοφυλοφιλία δεν αντιτίθεται στην ετεροφυλοφιλία αλλά υπάρχει εντός της.

Ένα άλλο τρωτό σημείο της θεωρίας της κοινωνικής κατασκευής των ομοφυλοφιλικών, συγκεκριμένα, ταυτοτήτων είναι ότι οι θεωρίες που παράγονται από συγγραφείς που αυτοπροσδιορίζονται ως γκέι ή ως λεσβίες δεν παίρνουν πάντα υπόψη τους τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους. Ο Foucault, στην «Ιστορία της Σεξουαλικότητας», αποσιωπά εντελώς το ζήτημα του λεσβιασμού και εμμέσως κωδικοποιεί την ομοφυλοφιλία ως ανδρική. Και ο John D' Emilio, στις αναλύσεις του πάνω στη συγκρότηση των σεξουαλικών κοινοτήτων, αντιμετωπίζει το λεσβιασμό σαν μια υποσημείωση στην ιστορία της ανδρικής ομοφυλοφιλίας. Με τη σειρά τους, αρκετές λεσβίες φεμινίστριες θεωρητικοί, όπως η Adrienne Rich, έχουν οικοδομήσει μια λεσβιακή ταυτότητα η οποία διαγράφει εντελώς τον ομοφυλόφιλο άνδρα από το πεδίο της φεμινιστικής θεώρησης του ομοκοινωνικού, μιας θεώρησης που υποστηρίζει πως το γεγονός ότι οι άνδρες ανταλλάσσουν μεταξύ τους γυναίκες αποτελεί τον πρωταρχικό θεσμό του πολιτισμού με τον οποίο εγκαθιδρύεται η καταπίεση. Πρέπει να αναρωτηθούμε γιατί αυτές οι φεμινίστριες θεωρητικοί δυσκολεύονται τόσο να μιλήσουν επαρκώς για την ανδρική ομοφυλοφιλία, αλλά και γιατί αυτοί οι γκέι θεωρητικοί έχουν αποτύχει να θεωρητικοποιήσουν επαρκώς την κατηγορία «λεσβία». Ίσως μια διερεύνηση στις δομικές εντάσεις που ενυπάρχουν στο ευρύτερο πεδίο της γκέι και λεσβιακής θεωρίας βοηθήσει ώστε να υπερβούμε τη σημερινή κατάσταση αντιπαλότητας.

2

Σεξουαλική καταπίεση και
σεξουαλική επανάσταση

σεξουαλική καταπίεση

Η σύγχρονη κοινωνία, ξεκινώντας από τα τέλη του 17^{ου} αιώνα και με απόγειο την βικτωριανή περίοδο, υιοθετεί μια αρνητική στάση απέναντι στο σεξ και τη σεξουαλικότητα, με εξαίρεση την αυστηρά περιχαρακωμένη σφαίρα της μονογαμικής οικογένειας. Η βικτωριανή εποχή του 19^{ου} αιώνα κυριαρχήθηκε από την αντίληψη ότι το φύλο και η σεξουαλικότητα ενός ατόμου μορφοποιούν το βασικό πυρήνα της ταυτότητας, της δυναμικότητας, της κοινωνικοπολιτικής θέσης και της ελευθερίας του. Είναι ειρωνικό ότι η σύγχρονη γενιά παρουσιάζει τα βικτωριανά σεξουαλικά ήθη ως πουριτανικά, ηθοπλαστικά και ιδιαίτερα καταπιεστικά, όταν, όπως ποτέ άλλοτε, η σεξουαλικότητα έγινε το επίκεντρο της δημόσιας και ιδιωτικής προσοχής. Όπως ο Michel Foucault (1976) επισημαίνει: «Γύρω στον 18^ο αιώνα εμφανίζεται μια πολιτική, οικονομική, τεχνική παράρτηση να μιλάς για το σεξ. Κι όχι τόσο με τη μορφή της ανάλυσης, της λογιστικής, της ταξινόμησης και της κατονόμησης, με τη μορφή ποσοτικών ή αιτιολογικών ερευνών. Το να υπολογίζεις το σεξ, το να μιλάς γι' αυτό σε μια γλώσσα όχι της ηθικής αλλά της λογικής, ήταν μια ανάγκη αρκετά καινούρια ώστε να απορεί στην αρχή με τον ίδιο τον εαυτό της και ν' αναζητάει δικαιολογίες. Πώς ήταν δυνατό μια γλώσσα της λογικής να μιλάει γι' αυτό.»¹²

Η αρχή, για τον Foucault, γίνεται όταν, στο πλαίσιο της αντιμεταρρύθμισης, καθιερώνεται μια τυπολογία σχετικά με το μυστήριο της εξομολόγησης. Οι εξομολογούντες εξετάζουν τη συνείδησή τους και ομολογούν με λεπτομέρειες τις αμαρτίες τους. Το σεξ γίνεται κατ'εξοχήν αντικείμενο της ομολογίας με διεξοδικές, λεπτομερείς και εκτεταμένες αφηγήσεις που δημιουργούν ένα άλλο είδος απαγορευμένης ηδονής, το οποίο φτάνει στις μέρες μας, μέσα από την προκλητική λογοτεχνία της εποχής. Η πρακτική της εξομολόγησης που ξεκίνησε τότε, συνεχίζεται μέχρι σήμερα, όχι μόνο προς τους ιερωμένους αλλά και προς τους ψυχοθεραπευτές, τους φίλους, ή και τον ίδιο τον εαυτό μας.

Ο Foucault βλέπει τον πολλαπλασιασμό των συζητήσεων για τη σεξουαλικότητα ως ένα μέσο κοινωνικού ελέγχου. Έχουμε συνδέσει την έννοια της σεξουαλικότητας με την εκπαίδευση, την ψυχιατρική, την οικογενειακή δομή, τη χρηστή διακυβέρνηση, και πολλά άλλα ακόμα. Επειδή η σεξουαλικότητα έχει συνδεθεί στενά με την εξομολόγηση, και ως εκ τούτου, τον αυτοέλεγχο και την αυτοανάλυση, αυτός ο αυτοέλεγχος και η αυτοανάλυση επεκτάθηκαν σε κάθε πτυχή της ζωής μας. Προς το συμφέρον μιας «υγιούς» σεξουαλικότητας, παρακολουθούμε στενά και ελέγχουμε την ίδια μας τη συμπεριφορά και τη συμπεριφορά των άλλων.

Πηγαίνοντας ακόμα παραπέρα, θεώρησε ότι οι

σεξουαλικές προκαταλήψεις είναι «θεωρητικές κατασκευές» στο πλαίσιο της λειτουργίας του εξουσιαστικού μηχανισμού. Στην «Ιστορία της Σεξουαλικότητας» τονίζεται ότι, οι ενοχές, η σιωπή γύρω από τα σεξουαλικά ζητήματα όπως και «η εμφύτευση των διαστροφών» είναι κατάλοιπα της ηθικής συστολής που κορυφώνεται στην βικτωριανή εποχή. Ο εγκλωβισμός της σεξουαλικότητας γίνεται συστηματικά μέσα από κατασταλτικούς μηχανισμούς που προωθούν τη συζυγική οικογένεια και κανονικοποιούν τις γαμήλιες σχέσεις με αυστηρούς κανόνες και συστάσεις. Οριοθετούνται το συζυγικό καθήκον, ο τρόπος με τον οποίο αυτό πρέπει να εκτελείται, και όλα αυτά μέσα από το εκκλησιαστικό δίκαιο και τους αστικούς νόμους. Οι εξωσυζυγικές σχέσεις συγκαταλέγονται στον κατάλογο των βαρειών αμαρτημάτων και αδικημάτων μαζί με την αιμομιξία, τη σοδομία, και τον γάμο χωρίς την συναίνεση των γονιών, ενώ ακόμα και ο αυνανισμός, γίνεται η πιο διαδεδομένη «ψυχική νόσος» στην αστική Ευρώπη. Στη συνέχεια, η αναδιοργάνωση της αρχιτεκτονικής του χώρου, που ξεκινάει τον 19^ο αιώνα, με τα σχολικά ιδρύματα αρρένων – θηλέων, όπου οι μαθητές στοιβάζονται σε πολυπληθείς κοιτώνες, ή τα πολυάριθμα ψυχιατρεία, δημιουργούν από τη μια πλευρά ένα πλαίσιο αυστηρής σεξουαλικής αστυνόμευσης και από την άλλη καθιερώνουν πολλαπλά είδη «αμαρτωλών» σχέσεων (μεταξύ μαθητών, μεταξύ δασκάλων - μαθητών ή γιατρών - ασθενών) που δημιουργούν παράπλευρα με τη «φυσική» συζυγική μονογαμική σεξουαλικότητα, έναν τρόπο διανομής του παιχνιδιού των εξουσιών και των ηδονών, γεννώντας και συντηρώντας πολλές ηδονές που στη συνέχεια αποκαλέσαμε διαστροφές.

Ο Foucault καταλήγει λέγοντας ότι η αύξηση των «ειδικών» ηδονών που ονομάζουμε διαστροφές, δεν είναι ηθικολογικό θέμα, αλλά η συνέπεια της παρέμβασης των εξουσιαστικών μηχανισμών στα κορμιά και τις ηδονές τους. Οι επιρροές της βικτωριανής ηθικής φτάνουν μέχρι τις μέρες μας, παρά την μεγάλη ανατροπή στην ιδέα της σεξουαλικότητας που δημιουργήθηκε με τον Freud στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Η νέα οπτική στη σεξουαλικότητα που εισήγαγε ο Freud μας απάλλαξε, σε ένα μεγάλο βαθμό, από την βικτωριανή καταστολή, αλλά μας ενέπλεξε σε έναν άλλου τύπου σεξουαλικό καταναγκασμό, ο οποίος συντήρησε εμμέσως τα απολιθώματα της βικτωριανής ηθικής.

σεξουαλική επανάσταση

Από τη μεταπολεμική περίοδο, και τη δεκαετία του '50, έως τις αρχές της δεκαετίας του '70, φαίνεται να υπήρξε μια «έκρηξη» σεξουαλικότητας η οποία αναγνωρίστηκε από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης σχεδόν αμέσως. Κάποιοι πρώιμοι σχολιαστές πίστευαν ότι στην πραγματικότητα, αυτή ήταν η δεύτερη σεξουαλική επανάσταση, με την πρώτη να έχει πραγματοποιηθεί την περίοδο μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, με αποκορύφωμα τη μεγάλη κατανάλωση αλκοόλ και τις σεξουαλικές φάρσες της «χαμένης γενιάς» στη «χρυσή δεκαετία» του '20. Παρόλα αυτά, η σεξουαλική επανάσταση που πραγματοποιήθηκε στο τελευταίο μισό του 20^{ου} αιώνα ήταν βαθύτερη και μεγαλύτερης διάρκειας. Η σεξουαλική επανάσταση, όμως, δεν ήταν μια επανάσταση που αφορούσε την απενεχοποίηση και την απελευθέρωση του σεξ μόνο. Κατά τη διάρκειά της θίχτηκαν θέματα ισότητας, λογοκρισίας, γκέι δικαιωμάτων, γυναικείων δικαιωμάτων και το δικαίωμα της επιλογής της άμβλωσης, θέματα που αποτελούν ακόμη και σήμερα κεντρικά ζητήματα πολιτικών δημόσιων συζητήσεων. Ήταν η αποκορύφωση τριών ουσιαστικών εξελίξεων: της διανοητικής συμβολής του πρωτοποριακού φροϋδικού θεωρητικού Wilhelm Reich και της εμπειρικής έρευνας των φύλων του Alfred Kinsey, των μαχών των πορνογράφων, των καλλιτεχνών, και των λογοτεχνικών συγγραφέων για να εξασφαλίσουν το δικαίωμα της σεξουαλικής ομιλίας, και του ανεκτικού πλαισίου που δημιουργείται από τα κοινωνικά κινήματα της περιόδου, ειδικά τα αντικομμουνιστικά κινήματα, το κίνημα των γυναικών, και το ομοφυλοφιλικό και λεσβιακό κίνημα απελευθέρωσης.

Οι αλλαγές στη σεξουαλική συμπεριφορά, την ηθική και τη δημόσια στάση, που ήρθαν στην επιφάνεια μετά τη δεκαετία του '60, είχαν τις ρίζες τους σε σημαντικές εξελίξεις που συνέβησαν τις δεκαετίες του '40 και του '50. Εκείνη την εποχή, όλη η σκέψη γύρω από την σεξουαλική συμπεριφορά, τους σεξουαλικούς ρόλους, και την ψυχολογική ανάπτυξη, ήταν επηρεασμένη από την φροϋδική διανοητική παράδοση. Αυτή η πνευματική καταγωγή επιδίωξε να χαρτογραφήσει τις σχέσεις μεταξύ βιολογικών ενεργειών (γενετήσια επιθυμία) και δυνατοτήτων (στοματικό, πρωκτικό και σεξουαλικότητα) και των κοινωνικών μορφών που καθιερώθηκαν για να τις ελέγξουν, πρωτίστως τον μονογαμικό ετεροφυλόφιλο γάμο. Η φροϋδική παράδοση επικεντρώθηκε στην καταστολή και την υποβολή για να ελέγξει ακατάσχετες γενετήσιες ενέργειες, μετατρέποντας τις σεξουαλικές αυτές ενέργειες σε πολιτιστικές. Σε πρώιμα έργα του, ο Freud αντιλήφθηκε το κόστος της σεξουαλικής καταπίεσης, αλλά επίσης πίστευε ότι οι γενετήσιες ορμές αποτελούσαν ισχυρές και αποδιοργανωτικές δυνάμεις. Προς το τέλος της ζωής του καταστάλαξε στο *«ότι ο πολιτισμός χρωστάει τη γέννησή του στην καταπίεση των ορμών ή μάλλον στην παραίτηση από τις ορμές. [...] Αποδείχθηκε όμως ιστορικά, ότι αυτή η αντίληψη δεν είναι σωστή, γιατί υπάρχουν ανώτεροι πολιτισμοί χωρίς σεξουαλική καταπίεση και με απόλυτα ελεύθερη σεξουαλική ζωή»*.¹³

Ο Wilhelm Reich, ένας από τους πιο λαμπρούς προστατευόμενους του Freud, επέσπασε ένα πιο ριζοσπαστικό συμπέρασμα. Υποστήριξε ότι η σεξουαλική έκφραση (κατά κύριο λόγο ο οργασμός) ήταν φυσική και ότι ο έλεγχός της από την οικογένεια, τη θεσμοθετημένη σεξουαλική ηθική και το κράτος ήταν καταστροφικός. Ο Reich πίστευε ότι η σεξουαλική καταπίεση παραμόρφωνε βαθύτατα την ψυχολογική ανάπτυξη και οδηγούσε σε αυταρχικές συμπεριφορές, όπως ο φασισμός.

Είναι δύσκολο να μην εκτιμήσουμε τον αντίκτυπο της σκέψης του Reich, σχετικά με τη σεξουαλικότητα, στους διανοούμενους και, πιο έμμεσα, στο γενικότερο πολιτισμό. Η σεξουαλική επανάσταση του '60 ξεκίνησε από ανθρώπους που μοιράστηκαν πολλές από τις πεποιθήσεις του για τον επιβλαβή αντίκτυπο της σεξουαλικής καταπίεσης.

Κι ενώ το «αμερικάνικο όνειρο», ο καταναλωτισμός και ο καπιταλισμός ανθίζουν, τα κοινωνικά ήθη που αφορούν το σεξ είναι ιδιαίτερα περιοριστικά, και χαρακτηρίζονται από ισχυρά ταμπού και μια νευρική στάση για σεμνότυφη ευπείθεια. Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση της εποχής δημιουργεί ένα μύθο γύρω από το σεξ, και φυσικά, διαπαιδαγώγηση για αντισύλληψη δεν υπάρχει αφού το σεξ εκτός γάμου θεωρείται απαγορευμένο. Σε αυτή την προσπάθεια, να ελεγχθεί η σεξουαλική συμπεριφορά, συμβάλλει και το νομοθετικό σύστημα –θεσπίζονται νόμοι κατά της αντισύλληψης, κατά συγκεκριμένων μορφών σεξουαλικής συμπεριφοράς, όπως ο σοδομισμός, και νόμοι κατά της άμβλωσης. Οι τελευταίοι, δυστυχώς, οδηγούν πολλές γυναίκες στο θάνατο.

**“That’s right sweetheart;
dreams and goals are
Satan’s way of distracting
you from making dinner.”**

INS and AP Science Writers' Review—

KINSEY BOOK ON WOMEN

Ενώ έχει αρχίσει ήδη να δημιουργείται μία συγκεκριμένη κοινωνική και πολιτιστική ηθική στην αμερικανική κοινωνία, η πρώτη ρωγμή έρχεται από τον Alfred Kinsey, έναν αμερικανό βιολόγο, που εμπνεύστηκε από τον Reich. Σε μια δεκαετία (1950), που συχνά αναφέρεται και ως η «αθώα» δεκαετία, η οποία υπήρξε καταπιεσμένη και «υποκριτική», η εμπειρική έρευνα του Kinsey προκαλεί πολλές διαμάχες και ενισχύει την οπτική γωνία του Reich πάνω στην κοινωνική σημασία της καταστολής. Μέσα από μια σειρά ερευνών, συνεντεύξεων, κινηματογραφήσεων σεξουαλικών πράξεων και στατιστικών αναλύσεων, ο Kinsey ήθελε να αποδείξει ότι ο «αργοπορημένος γάμος» (delayed marriage), δηλαδή η αργοπορημένη σεξουαλική επαφή, είναι ψυχολογικά επιβλαβής και ότι δεν υπάρχει συμπεριφορά που είναι ξένη στο ανθρώπινο είδος όσον αφορά τη σεξουαλικότητα. Το 1948 εξέδωσε το πρώτο από τα δύο βιβλία που συνέθεταν τη δουλειά του πάνω στην ανθρώπινη σεξουαλική συμπεριφορά, με τίτλο «Sexual Behavior in the Human Male», το οποίο ακολουθήθηκε το 1953 από το δεύτερο βιβλίο με τίτλο «Sexual Behavior in the Human Female», γνωστά και ως «Kinsey Reports». Τα δύο αυτά συγγράμματα άφησαν άφωνη την αμερικανική κοινωνία για το λόγο ότι, για πρώτη φορά, επιστημονικά αποδείχθηκε ότι το προγαμιαίο σεξ, ο αυνανισμός, η μοιχεία, η ομοφυλοφιλία και οποιαδήποτε μορφή «αποκλίνουσας» σεξουαλικής συμπεριφοράς, υπάρχουν στην καθημερινότητα μεγάλου ποσοστού των Αμερικανών ανδρών και γυναικών. Η δουλειά του, η οποία έγινε μεγάλη εμπορική επιτυχία, φανέρωσε την ευρεία άγνοια και την ντροπή γύρω από το σεξ, που είχε θεσπιστεί από τη συντηρητική σεξουαλική ηθική και τις θρησκευτικές πεποιθήσεις. Κυρίως, όμως, τεκμηρίωσε πώς η σεξουαλική συμπεριφορά των Αμερικανών παρέκκλιε από τις ευρέως αποδεκτές νόρμες.

Τα ευρήματα του Kinsey σχετικά με την ομοφυλοφιλία ήταν το πιο διάσημο και αμφιλεγόμενο κομμάτι της έρευνάς του. Εκτίμησε ότι η ομοφυλοφιλία ήταν πολύ πιο διαδεδομένη από ότι ο καθένας είχε συνειδητοποιήσει. Η αναφορά του, επίσης, στη γυναικεία σεξουαλικότητα αποκάλυψε ότι οι γυναίκες ενδιαφέρονταν περισσότερο για το σεξ, ως μέσο ευχαρίστησης και όχι ως μέσο αναπαραγωγής, απ' όσο υπέθεταν οι κοινωνιολόγοι και ψυχολόγοι της εποχής. Τέλος, η έκθεσή του διέλυσε μια σειρά από μύθους γύρω από τις γυναίκες και το σεξ, ανάμεσά τους και το ότι η επίτευξη οργασμού για τις γυναίκες ήταν πράγμα δύσκολο.

Η εργαστηριακή έρευνα των William H. Masters και Virginia E. Johnson ενίσχυσε τα πορίσματα του Kinsey για τη γυναικεία σεξουαλικότητα. Έγραψαν από κοινού δύο σημαντικά βιβλία, το «Ανθρώπινη Σεξουαλική Απόκριση» (Human Sexual Response) και το «Ανθρώπινη Σεξουαλική Ανεπάρκεια» (Human Sexual Inadequacy), το 1966 και 1967 αντίστοιχα. Μέσω της άμεσης παρατήρησης γυναικών και ανδρών, τα ευρήματά τους, ειδικά τα σχετικά με τη φύση της γυναικείας σεξουαλικής διέγερσης και του γυναικείου οργασμού, εξάλειψαν πολλές χρόνιες παρερμηνείες που ήταν βασισμένες στην ιδέα ότι η γυναικεία σεξουαλικότητα είναι απολύτως ανάλογη με την ανδρική σεξουαλικότητα ή με μια αντανάκλαση αυτής. Χαρακτήρισαν, επίσης, την ανδρική σεξουαλικότητα ως «μονοδιάστατη», λόγω του κύκλου διέγερσης, οργασμού, και υποχώρησης της στύσης, ενώ οι γυναίκες είναι ικανές να διατηρήσουν ένα παρατεταμένο επίπεδο οργασμικής εμπειρίας.

Το μεταβαλλόμενο αυτό κοινωνικό περιβάλλον, παρουσίαζε όλο και περισσότερες σεξουαλικές ευκαιρίες. Αυτό που, σε παλαιότερες δεκαετίες, θεωρούνταν πειρασμός, σύντομα έγινε καθημερινή δυνατότητα. Η αυξανόμενη επιρροή της ιδέας του σεξ για ευχαρίστηση και όχι αποκλειστικά για αναπαραγωγή, και η διαθεσιμότητα ενός εύκολου και αποτελεσματικού μέσου αντισύλληψης – το χάπι, μείωσαν την προσφυγή στο μονογαμικό γάμο ως θεσμικό όργανο με το μονοπώλιο του σεξ. Η επίθεση στο διπλό πρότυπο απελευθέρωσε τις γυναίκες να συμμετάσχουν σε μια μεγαλύτερη ποικιλία σεξουαλικών δραστηριοτήτων.

Πολλές γυναίκες θεωρούσαν τον γάμο ως το προπύργιο της ανδρικής κυριαρχίας. Μια τέτοια άποψη υποστηριζόταν από διάφορους οικονομικούς παράγοντες: την ανισότητα των εισοδημάτων που ευνοούσαν τους άνδρες παρά τις γυναίκες, τις περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης για τις γυναίκες, και άλλα θεσμοθετημένα οφέλη. Παρόλα αυτά, τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες, παρά τις μεταξύ τους συγκρούσεις, προσπάθησαν να αναμορφώσουν το θεσμό του γάμου, να διερευνήσουν νέα σεξουαλικά εδάφη, ακόμη και να δημιουργήσουν νέους θεσμούς που θα επέτρεπαν νέους τρόπους για τον συσχετισμό αυτών των δύο, όπως ο ανοιχτός γάμος, η ανταλλαγή ερωτικών συντρόφων, και το κοινοβιακό σεξ που επέτρεπαν σε άνδρες και γυναίκες να μορφοποιήσουν νέα είδη σεξουαλικής ζωής. Έχουμε, λοιπόν, μία ολόκληρη γενιά που επανεκτιμά όλο το κοινωνικό σύστημα αξιών/ηθών που αφορά το σεξ και προσπαθεί να ρίξει το πουριτανικό τείχος που είχε χτιστεί ως τότε. Μια γενιά που φωνάζει **είμαι ελεύθερος να προσπαθήσω να είμαι το σεξουαλικό άτομο που θέλω να είμαι.**

νομικές μάχες - πορνογραφία - αισχρολογία

Η σεξουαλική επανάσταση του '60 και του '70 δεν θα είχε πραγματοποιηθεί χωρίς μια σειρά από εκτεταμένες μάχες υπέρ της αισχρολογίας και της πορνογραφίας. Αυτές οι μάχες δεν μπορούν να διαχωριστούν από τις πολιτικές και νομικές μάχες για την ελευθερία του λόγου και την Πρώτη Τροπολογία (First Amendment)¹⁴, αντικατοπτρίζουν, όμως, έναν έντονο οικονομικό ανταγωνισμό. Η δημοσιοποίηση της πορνογραφίας και της ερωτικής λογοτεχνίας ήταν και θα είναι μια κερδοφόρα επιχείρηση. Όποιο κι αν ήταν το κίνητρο των πορνογράφων, αυτές οι μάχες συνέβαλαν στη δημιουργία ενός δημόσιου χώρου, στην αμερικανική κουλτούρα, για τον ερωτικό λόγο, στον οποίο χώρο ήταν επιτρεπτή όχι μόνο η συζήτηση των μοτίβων της σεξουαλικής συμπεριφοράς, αλλά και η απεικόνιση της σεξουαλικότητας ειλικρινά και ωμά.

Οι νομικές μάχες που έλαβαν χώρα το '60 και το '70 άλλαξαν την έννοια της αισχρολογίας. Οι τέσσερις ορισμοί της χυδαιότητας από τον δικαστή του Ανώτατου Δικαστηρίου William J. Brennan Jr., στην υπόθεση Roth εναντίον Ηνωμένων Πολιτειών (Roth v. United States) το 1957, διαμορφώνουν ριζικά τη νομική μάχη υπέρ της πορνογραφίας: «[1] Αν στο μέσο άνθρωπο, [2] εφαρμόζοντας σύγχρονα πρότυπα της κοινότητας, [3] το κυρίαρχο θέμα του υλικού στο σύνολό [4] απευθύνεται σε ασελγή συμφέροντα».¹⁵ Ενώ ο Brennan κήρυξε την «χυδαιότητα ως απολύτως χωρίς κοινωνικά λυτρωτική σημασία»¹⁶ και αποφάνθηκε ότι δεν προστατευόταν από τις ελευθερίες του λόγου και του τύπου, δημιούργησε ένα άνοιγμα για την ελευθερία του σεξουαλικού λόγου όταν σημείωσε ότι «το σεξ και η χυδαιότητα δεν ήταν συνώνυμα [...] άσεμνο υλικό που έχει την τάση να διεγείρει λάγνες σκέψεις»¹⁷, και ότι «όλες οι ιδέες, ακόμα και ιδέες που είναι απεχθείς στο κυρίαρχο κλίμα γνώμης, έχουν την προστασία»¹⁸ της Πρώτης Τροπολογίας. Η μάχη για τη χυδαιότητα και την πορνογραφία δημιούργησε έναν δημόσιο χώρο όπου κατέστη δυνατό να συζητηθεί το σεξ, αλλά και να αντιπροσωπευθεί, τόσο λογοτεχνικά όσο και οπτικά, και χωρίς τον οποίο είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς τη σεξουαλική επανάσταση.

κινήματα

Οι πνευματικές εξελίξεις που προήλθαν από τον Reich, τον Kinsey, και τους Masters και Johnson και οι πολιτικές μάχες για τη χυδαιότητα και την Πρώτη Τροπολογία βρήκαν πρόσφορο έδαφος στα κύματα κοινωνικής διαταραχής και διαμαρτυρίας που εμφανίστηκαν σε όλη τη χώρα τις δεκαετίες του '60 και του '70. Πολύ σημαντικά από αυτή την άποψη ήταν, όπως προαναφέρθηκε, τα αντικομφορμιστικά κινήματα, το κίνημα των γυναικών, και το ομοφυλοφιλικό και λεσβιακό κίνημα απελευθέρωσης.

Η πολιτιστική κουλτούρα της δεκαετίας του '60, ιδιαίτερα αυτή που αναφέρεται ως «η αντικουλτούρα» -που συνδέεται με την άνοδο του rock 'n' roll, της χρήσης μαριχουάνας, LSD, και άλλων ναρκωτικών ουσιών μεταξύ της νεολαίας, της ευρείας δημόσιας έκθεσης του γυμνού, και μιας νέας δεκτικότητας σχετικά με τη σεξουαλικότητα- συνέβαλε στην ευαισθητοποίηση ριζοσπαστικών πολιτιστικών αλλαγών, που αποτέλεσαν την κοινωνική μήτρα της σεξουαλικής επανάστασης.

Οι αλλαγές στις δημόσιες συζητήσεις και στην παρουσίαση του σεξ ήταν ήδη εμφανείς στις αρχές της δεκαετίας του '60. Ωστόσο, η αντίθεση στην αντιμετώπισή του από τους ανθρώπους μεγαλύτερης γενιάς, σε σχέση με τους νεότερους, δεν ήταν τόσο προφανής. Είχε ήδη επέλθει μια αλλαγή η οποία, όμως, δεν ήταν αντιληπτή στη γενιά που ενηλικιώνόταν εκείνη την περίοδο. Η μεταπολεμική αυτή γενιά, στην Αμερική, είναι γνωστή και ως «baby boomers»¹⁹, και αποτελείται από νέους που δε φοβούνται να μιλήσουν για το σεξ, δεν φοβούνται να το εξερευνήσουν και να πειραματιστούν. Εμφανίζεται έτσι μια ανάγκη για σεξουαλική επικοινωνία και ειλικρίνεια. Αυτή η ανάγκη για κοινωνική αλλαγή και σεξουαλική ελευθερία άρχισε να απασχολεί όλο και περισσότερους

νέους φοιτητές, οι οποίοι δημιουργούν κινήματα, όπως το κίνημα της ελευθερίας του λόγου (Free Speech Movement) το 1965 στο πανεπιστήμιο Berkeley στην Καλιφόρνια. Όσοι συμμετείχαν σε αυτό, αγωνίζονταν για το δικαίωμα της έκφρασης οποιασδήποτε μορφής πολιτικής σκέψης στα πανεπιστήμια.

Το κίνημα των γυναικών και οι αλλαγές στην κατανόηση της γυναικείας σεξουαλικότητας διαδραμάτισαν, επίσης, κεντρικό ρόλο στη σεξουαλική επανάσταση. Το γυναικείο κίνημα γεννήθηκε μέσα από πολλές διαφορετικές πηγές. Από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, οι έγγαμες γυναίκες είχαν εισέλθει στο εργατικό δυναμικό με δραματικά αυξανόμενους αριθμούς, και οι ανισότητες στο χώρο εργασίας –οι χαμηλότεροι μισθοί, η περιορισμένη ανοδική κινητικότητα στην εργασία, και το διπλό βάρος της εργασίας και των οικιακών ευθυνών- έδωσαν έμφαση στη σχετική έλλειψη εισοδήματος και δύναμης των γυναικών. Το βιβλίο «The Feminine Mystique» της Betty Friedan (1963) ήταν μια απάντηση σε αυτή την εξέλιξη, όπως επίσης και η Εθνική Οργάνωση Γυναικών (National Organization for Women – NOW). Ακόμα και πριν το βιβλίο της Friedan, όμως, η αυξανόμενη οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών είχε αρχίσει να ενθαρρύνει τη σεξουαλική ανεξαρτησία. Η Helen Gurley Brown, επίσης, έγραψε το βιβλίο «Sex and the Single Girl» (1962) το οποίο στόχευσε ακριβώς αυτά τα σεξουαλικά διπλά πρότυπα που απαιτούσαν από τις γυναίκες να παραμένουν παρθένες μέχρι το γάμο, ενώ επέτρεπαν στους άνδρες να εμπλέκονται με το σεξ. Αποτέλεσε, επίσης, ένα βιβλίο συμβουλών, ένα μανιφέστο σεξουαλικής περιπέτειας για τις ανύπαντρες γυναίκες.

ο ρόλος της ομοφυλοφιλίας στη σεξουαλική επανάσταση

Στα τέλη της δεκαετίας του 1960, υπήρχαν ήδη πολλές ενδείξεις ότι οι ομοφυλόφιλοι ήταν στο στάδιο της δημιουργίας ενός κινήματος πολιτικών δικαιωμάτων, εμπνευσμένου, εν μέρει, από τους αφροαμερικανικούς αγώνες της δεκαετίας του 1960, αλλά οι διαδηλώσεις του Stonewall το 1969 αποκρυσάλλωσαν μια ευρεία λαϊκή κινητοποίηση σε όλη τη χώρα. Το κίνημα που αναδύθηκε μετά από το Stonewall προέκυψε από τη «παράνομη» ομοφυλοφιλική υποκουλτούρα της δεκαετίας του '50 και του '60 και τη ριζοσπαστική πολιτική και αντικουλτούρα της νεολαίας του '60.

Η ομοφυλοφιλική κουλτούρα της δεκαετίας του '50 και των αρχών της δεκαετίας του '60 αντανακλούσε την πικρή συνείδηση του καταπιεστικού στιγματισμού κατά της ομοφυλοφιλίας μέσα από το επιδεικτικό, ειρωνικά φορτισμένο της χιούμορ, κάτι το οποίο, όμως, δεν είχε πολιτικό χαρακτήρα. Είχε, επίσης, επενδυθεί στην προστασία του «μυστικού» της ομοφυλοφιλίας ενός ατόμου, και στην έκφραση αυτής της ομοφυλοφιλίας μόνο με έναν συμβολικό ή, σε μεγάλο βαθμό, κωδικοποιημένο τρόπο. Πολιτιστική αντίσταση στην ετεροφυλόφιλη νόρμα εκφραζόταν και μέσω διαφυλικών.

Οι νέοι ομοφυλόφιλοι απελευθερωτές, όμως, είχαν μικρή εκτίμηση της παραδοσιακής γκέι και λεσβιακής ζωής του '50 και του '60. Αντί να προστατεύουν τη «μυστικότητα» ως το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, έδωσαν πολιτική σημασία στο «φανερώνομαι» (coming out ή coming out of the closet)²⁰ επεκτείνοντας αυτή την ψυχολογική και προσωπική διαδικασία στη δημόσια ζωή. Το «φανερώνομαι» ήταν το πιο τρομακτικό πράγμα για την γκέι και λεσβιακή κουλτούρα του '50 και του '60, και τοποθετώντας το στο επίκεντρο της πολιτικής στρατηγικής του, το γκέι απελευθερωτικό κίνημα (gay liberation movement) έτεινε να κινητοποιήσει τα άτομα που ένιωθαν πιο συναισθηματικά δεσμευμένα, να ζήσουν μια πλήρη ζωή ως ομοφυλόφιλοι, παρά αυτούς που βίωναν την ομοφυλοφιλική εμπειρία περιστασιακά ή αυτούς που ένιωθαν επιθυμία και για τα δύο φύλα.

Το 1970 θεωρήθηκε, σύμφωνα με τον γκέι συγγραφέα Brad Gooch, η «Χρυσή Εποχή της Ασυδοσίας» (The Golden Age of Promiscuity). Η γκέι ανδρική κοινότητα είχε αναπτύξει μια κουλτούρα «εύκολου σεξ», σεξ χωρίς δέσμευση, υποχρέωση, ή μακροχρόνια σχέση. Πολλοί ομοφυλόφιλοι άνδρες δεν θεωρούσαν το απρόσωπο σεξ ως ποιοτικά καλύτερο από ότι το προσωπικό σεξ, αλλά μάλλον ως ένα πιο πρόσφορο μέσο για να κάνουν σεξ. Μερικοί, όμως, το επιδίωκαν ως αυτοσκοπό -για την περιπέτεια και την ποικιλία της σεξουαλικής εμπειρίας- και όχι ως υποκατάστατο του προσωπικού σεξ. Απέρριψαν αντιλήψεις για τις απρόσωπες σχέσεις που τις χαρακτήριζαν ως επιφανειακές, φτηνές, καταθλιπτικές, ή παθολογικές, και αντί αυτού τις είδαν ως διασκεδαστικές, απολαυστικές και συναρπαστικές.

Η νέα ελευθερία της σεξουαλικής επανάστασης επέτρεψε στους ομοφυλόφιλους άνδρες να δημιουργήσουν ευκαιρίες για εύκολο σεξ σε λουτρά (bathhouses) και σεξ κλαμπ (sex clubs). Αυτά τα κέντρα παρείχαν ασφαλείς χώρους, χωρίς το φόβο των ξένων εισβολέων ή συλλήψεων, άφθονη παροχή σεξουαλικών συντρόφων, έναν φυσικά άνετο χώρο, και ένα κοινωνικά δομημένο περιβάλλον, το οποίο επικεντρωνόταν στην αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων. Για αυτούς, και άλλου τέτοιους, χώρους θα αναφερθούμε αναλυτικότερα σε επόμενο κεφάλαιο.

ομοφυλοφιλία στη λογοτεχνία

Η παρουσία του ομοερωτισμού στη λογοτεχνία γίνεται αισθητή χιλιάδες χρόνια πριν. Ίσως το πρώτο κείμενο που περιέχει ομοερωτικά στοιχεία, ήταν το έπος του Γιλγαμές (χρονολογείται γύρω στο 1200 π.Χ.), ένα αρχαίο συμεριακό ποίημα που διαρθρώνεται γύρω από των έρωτα των ηρώων Gilgamesh και Enkidu.

Τα ομοερωτικά θέματα αποτελούν, επίσης, ένα σημαντικό κομμάτι της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας. Εμφανίζονται σε μύθους, λυρικά ποιήματα, έπη, τραγωδίες, κωμωδίες, λογοτεχνικές και φιλοσοφικές συζητήσεις. Αξιοσημείωτος είναι ο μύθος του Γανυμήδη, ενός νεαρού που αποπλανήθηκε από τον Δία. Ο Αλκαίος και ο Σόλων εξυμνούσαν την αγάπη προς τα αγόρια και η Σαπφώ έγραφε ερωτικά ποιήματα σε νεαρές γυναίκες, όπως η περίφημη «Οδή» σε μια κοπέλα. Ακόμη και στην περίπτωση της Ιλιάδας του Ομήρου αμφισβητείται η παθιασμένη αφοσίωση του Αχιλλέα στον Πάτροκλο. Οι ήρωες των κωμωδιών του Αριστοφάνη, επίσης, αν και από πολλούς ο ίδιος θεωρούταν ομοφοβικός, είναι διατεθειμένοι να βρουν ικανοποίηση σε άνδρες συντρόφους, εφόσον, όμως, έχουν οι ίδιοι τον ενεργητικό ρόλο.

Τα ελληνικά πρότυπα πάνω στα ομοφυλοφιλικά θέματα ακολουθεί, στο μεγαλύτερο μέρος της, και η κλασική ρωμαϊκή ποίηση και λογοτεχνία. Ο Κάτουλος, ο οποίος είναι γνωστός περισσότερο για τα ποιήματά του προς την ερωμένη του, έσπασε τα ταμπού της εποχής με τα ερωτικά του ποιήματα για ένα αγόρι ονόματι Γιουβέντιος. Σε αντίθεση με την παθιασμένη, και συχνά βίαιη, ποίηση του Κάτουλου, ο Τίβουλλος, μια πιο ευγενική ψυχή, συνεισφέρει κάτι μοναδικό στη ρωμαϊκή ποίηση, ένα δοκίμιο για το πώς να φλερτάρει κανείς ένα αγόρι. Ο Βιργίλιος, απ' την άλλη, γράφει ένα από το πιο διάσημα ομοερωτικά ποιήματα, το δεύτερο από τα βουκολικά του, στο οποίο ο βοσκός Κορύδον ερωτεύεται τον δούλο του αφεντικού του, Αλέξη.

Η σχέση του Αχιλλέα και του Πάτροκλου σχολιάζεται, επίσης, στο έργο του Shakespeare «Τρωίλος και Κρεσίντα» (Troilus and Cressida, 1602), και παρουσιάζεται αμιγώς σεξουαλική. Και σε άλλα έργα του, όμως, ο Shakespeare εμποτίζει με ρομαντικό και ερωτικό συναίσθημα περίπλοκες σχέσεις, όπως αυτή του Ρωμαίου και του Μερκούτιου στο «Ρωμαίος και Ιουλιέτα» (Romeo and Juliet, 1594) και αυτή του Οθέλλου και του Ιάγου στο «Οθέλλος» (Othello, 1604). Με εξαίρεση τα προαναφερθέντα έργα του Shakespeare και τα «Εδουάρδος Β΄» (Edward II, 1543) του Christopher Marlowe, «Στοργικός Ποιμένας» (Affectionate Shepherd, 1594) και «Ορισμένα Σονέτα» (Certain Sonnets, 1595) του Richard Barnfield, ή τον αξιοσημείωτο δραματικό, λεσβιακό μονόλογο του John Donne στο «Σαπφώ στη Φιλαίνις» (Sappho to Philaenis, 1613), ο ομοερωτισμός στην αγγλική Αναγέννηση έτεινε να εκφράζεται σιωπηρά παρά ρητά, και, σχεδόν πάντα, σκιάζεται από το ημίφως της θρησκευτικής και κοινωνικής αποδοκιμασίας.

Ένας παραγωγικός δημιουργός θεατρικών έργων, νουβελών, ιστοριών, εκθέσεων και γραμμάτων ήταν και ο Μαρκήσιος ντε Σαντ (Marquis de Sade). Πολλά του έργα, όπως το «Ζυστίβ» (Justine, ou les infortunes de la vertu, 1791), το «Φιλοσοφία στο μπουντουάρ» (Philosophie dans le boudoir, 1795) και το «120 ημέρες στα Σόδομα» (Les cent vingt journées de Sodome, 1780) αποτέλεσαν πορνογραφικές μυθιστοριογραφίες. Σε αυτές, η απόλαυση των βασανιστηρίων κατέχει περίοπτη θέση ανάμεσα στις ποικίλες σεξουαλικές δραστηριότητες που απολαμβάνουν οι «ακόλαστοι» ήρωες του. Ο de Sade δημιούργησε έναν κόσμο όπου κάθε ερωτική επιθυμία μπορούσε να πραγματοποιηθεί.

Μία ακόμα γνωστή προσωπικότητα, ο Jeremy Bentham, μεταξύ 1814 και 1818, συνέταξε σχεδόν πεντακόσιες σελίδες υπερασπίζοντας την ομοφυλοφιλική σεξουαλικότητα, παρά τις προκαταλήψεις της θρησκείας και του νόμου. Ίσως ο πιο γνωστός δημιουργός ομοερωτικών κειμένων του 19^{ου} αιώνα ήταν ο Λόρδος Βύρων. Ποιήματά του όπως το «Αυτή τη μέρα συμπληρώνω τον τριακοστό έκτο μου χρόνο» (On This Day I Complete My Thirty-Sixth Year, 1824), το «Αγάπη και Θάνατος» (Love and Death, 1824) και το «Τελευταία λόγια για την Ελλάδα» (Last words on Greece, 1824) περιέχουν ισχυρά ομοερωτικά στοιχεία και εστιάζουν στην ανεκπλήρωτη έλξη του για τον νεαρό Έλληνα Λουκά Χαλανδρισάνο.

Συχνά δημόσια διασυρμένος στην εποχή του, ο Aleister Crowley, Βρετανός μυστικιστής, δημιουργός και ενεργός αμφιφυλόφιλος, συνείσφερε στον κόσμο με την έμφασή του στην σεξουαλικότητα και την ελεύθερη έκφραση των ρόλων των φύλων. Ένα από τα πιο διαβόητα έργα του είναι το «White

Stains» (1898), μια συλλογή ποιημάτων που συμπεριλάμβανε θέματα ομοφυλοφιλίας και παιδεραστίας.

Ο John Addington Symonds υπήρξε ο πιο τολμηρός καινοτόμος στην ιστορία της βρετανικής γραφής και συνείδησης του 19^{ου} αιώνα, αν και το έργο του δεν ήταν εντελώς πρωτόγνωρο, αφού αποτελούσε μέρος ενός ευρύτερου κινήματος υπέρ της ομοφυλοφιλικής ειλικρίνειας. Ίσως, όμως, το πιο σημαντικό του έργο, τα απομνημονεύματά του, αποτέλεσαν την πρώτη συνειδητή ομοφυλοφιλική αυτοβιογραφία γνωστή έως σήμερα, η οποία ενώ συντάχθηκε μεταξύ 1889 και 1893, παρέμεινε ανέκδοτη έως το 1984 και αποτελεί ένα απαραίτητο κείμενο για τις γκέι σπουδές.

Η σημασία του Oscar Wilde έγκειται τόσο στην τέχνη του όσο και στην προσωπικότητά του. Είναι ένας από τους πιο καταξιωμένους συγγραφείς της γενιάς του, αλλά πέρα από το λογοτεχνικό του επίτευγμα, είναι σημαντικός ως μια συμβολική φιγούρα που έθεσε έναν τρόπο για να είσαι ομοφυλόφιλος σε μια κρίσιμη στιγμή στην ανάπτυξη της γκέι συνείδησης, την κρίσιμη τελική δεκαετία του 19^{ου} αιώνα. Στο έργο του «Το πορτρέτο του Dorian Grey» (The picture of Dorian Grey, 1890), όμως, υποδεικνύεται η επιφυλακτικότητα και η συστολή του σε απεικονίσεις της ομοφυλοφιλίας, πράγμα που δεν αποτελεί έκπληξη, αφού τα ομοερωτικά κείμενα που έγραψε πριν από την πτώση του φαίνονται να είναι διχασμένα. Παρόλα αυτά, η ομοφυλοφιλία είναι μια σημαντική πτυχή του συγκεκριμένου έργου και αξίζει αναγνώριση ως μια πρωτοποριακή απεικόνιση των ομοερωτικών σχέσεων στη σοβαρή αγγλική μυθιστοριογραφία. Σημαντικότερη και λιγότερο διφορούμενη συμβολή του Wilde στη γκέι λογοτεχνία είναι η αξιοσημείωτη επιστολή «De Profundis», που γράφτηκε στη φυλακή, ένα έργο που απευθύνεται στον Λόρδο Alfred Douglas –τον εραστή του- και που μετουσιώνει δημιουργικά την καταστροφή της δίωξης και της φυλάκισής του σε έναν φιλοπαίγμονα θρίαμβο. Για τους ομοφυλόφιλους, έγινε μια μαρτυρική φιγούρα, ένα σύμβολο της γκέι ευπάθειας και αντίστασης. Υπεύθυνος, περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον, για τη διαμόρφωση του λαϊκού στερεότυπου του ομοφυλόφιλου ως δανδικό πνεύμα που επιδεικνύει τα μεσοαστικά ήθη, αποτελεί, επίσης, αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της πολιτικής πραγματικότητας της ομοφυλοφιλικής καταπίεσης. Υπήρξε, τέλος μια συμβολική προσωπικότητα επειδή η απείθεια και η, επώδυνα κερδισμένη, κατανόηση του εαυτού του είναι σημαντικά διδάγματα στη μάχη για την ομοφυλοφιλική απελευθέρωση.

Αν και η ανδρική ομοφυλοφιλική υποκουλτούρα είχε αρχίσει να γίνεται ορατή στα έργα στην Ευρώπη του 19^{ου} αιώνα, στην Αμερική υπήρχε μια πιο αργή εξέλιξη. Παρόλα αυτά αναδύθηκαν αξιόλογοι άνδρες και γυναίκες δημιουργοί που ανέδειξαν τις ομοερωτικές σχέσεις όπως οι Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau, Margaret Fuller, Richard Henry Dana, Bayard Taylor, Walt Whitman και Emily Dickinson.

Στην αρχή, ο μοντερνισμός ως ιστορική περίοδος δεν φαίνεται φιλική προς τους ομοφυλόφιλους και τις λεσβίες. Άλλωστε, ο μοντερνισμός οριοθετείται από τη δίκη του Oscar Wilde το 1895 στο Λονδίνο, και τελειώνει με τους ομοφυλόφιλους που, φορώντας ροζ τρίγωνα, συμμετέχουν με εκατομμύρια άλλους που είχαν σημανθεί για εξόντωση στα ναζιστικά στρατόπεδα θανάτου. Αν και η λεσβιακή συμπεριφορά δεν απαγορευόταν σε πολλές χώρες εκείνη την περίοδο, η δίκη για βωμολοχία του έργου της Radclyffe Hall «Το Πηγάδι της Μοναξιάς» στο Λονδίνο το 1928 ήρθε ως μια δημόσια καταδίκη του λεσβιασμού. Το έργο αυτό, βέβαια, δεν ήταν το μόνο, ούτε το καλύτερο, από τα λεσβιακά μυθιστορήματα. Μεταξύ των άλλων είναι το «Ladies Almanack» (1928) και το «Nightwood» (1936) της Djuna Barnes, η οποία απεικονίζει την γκέι ζωή στο Παρίσι και το Βερολίνο, πολλές ιστορίες της Colette για το αγοροκόριτσο Claudine, το «Challenge» (1924) της Vita Sackville-West, η οποία περιέγραφε την μυθιστορηματική σχέση της με την Violet Keppel, το «Q.E.D.» της Gertrude Stein, με τη σαφή λεσβιακή σχέση του, και το «Orlando» (1928) της Virginia Woolf, που έκανε ίσως την δήλωση κλειδί για τον ανδρογυνισμό μέσω της μεταμόρφωσης του Ορλάντο από Ελισαβετιανό αρσενικό σε νεοκλασικό θηλυκό.

Αναμφισβήτητα κεντρικής σημασίας για τη νεωτεριστική μυθιστοριογραφία ήταν οι André Gide, Thomas Mann, και Marcel Proust. Το επτά τόμων έργο του Proust «Αναζητώντας το χαμένο χρόνο» (A la recherche du temps perdu, 1913-1927) συμπεριλάμβανε πολλούς ομοφυλόφιλους χαρακτήρες, κι ενώ ο τέταρτος τόμος με τον τίτλο «Σόδομα και Γόμορρα» (Sodome et Gomorrhe, 1922) προβάλλει σθεναρά και ανοικτά την ομοφυλοφιλία, οι αναγνώστες περιμένουν την ηθική καταδίκη λόγω της βιβλικής νύξης του τίτλου. Αντ' αυτού, διαπίστωσαν την επίθεση του Proust στον κοινωνικό ονομιπισμό και την επιτήδευση της παρισινής κοινωνίας. Ο Γερμανός συγγραφέας Thomas Mann, προσφέρει μία εξίσου ευρεία γκάμα έργων που απεικονίζουν τις ομοφυλοφιλικές σχέσεις, που κυμαίνονται από την, πλέον κλασική, απεικόνιση αγάπης αγοριού-άνδρα στο «Θάνατος στη Βενετία» (Death in Venice, 1912), στον εφηβικό έρωτα στο «Tonio Kroger» (1903) και το «Μαγικό Βουνό» (The Magic Mountain, 1924). Τέλος, το «Doctor Faust» (1947) συνέδεσε την ομοφυλοφιλία με την καλλιτεχνική δημιουργικότητα. Δίπλα στα έργα των Proust και Mann, το «Corydon» (1924) του Gide, ένας Σωκρατικός διάλογος για τη σεξουαλικότητα, φαίνεται μικρό επίτευγμα. Οι Jean Cocteau και Jean Genet υπήρξαν, επίσης, υπέρμαχοι των ομοερωτικών σχέσεων, και άφησαν μια ισχυρή παρακαταθήκη για τον μετά-νεωτερισμό, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για τα θέματα της ομοφυλοφιλικής ταυτότητας. Άλλοι σημαντικοί δημιουργοί που απεικόνισαν στα έργα τους την ομοφυλοφιλία ήταν οι Federico García Lorca και Sandro Penna.

Χαρακτηριστικά ομοφυλοφιλίας, επίσης, βρίσκονται, σε πολλές μορφές, στα πρώτα μυθιστορήματα του Christopher Isherwood. Από τα καταπιεσμένα πάθη στο «All the Conspirators» (1928), στην πληρέστερη απεικόνιση των ομοφυλοφιλικών χαρακτήρων και καταστάσεων στο «The Memorials» (1932), και από το ντροπαλά κωμικό πορτρέτο του βαρόνου Kuno von Pregnitz στο «The Last of Mr. Norris» (1935), στο ομοφυλοφιλικό ειδύλλιο του Peter Wilkinson και του Otto Nowak στο «Goodbye to Berlin» (1939). Περισσότερο ευθέως από οποιονδήποτε άλλο μεγάλο συγγραφέα της γενιάς του, ο Isherwood αγκάλιασε το σύγχρονο γκέι απελευθερωτικό κίνημα. Αυτή η αφοσίωση ήταν σκόπιμη, αφού τα μυθιστορήματά του -όλα γραμμένα πριν από τις ταραχές του Stonewall, που παραδοσιακά σηματοδοτούν την έναρξη του κινήματος- συμπεριλαμβάνουν γκέι απελευθερωτικές προοπτικές, ιδιαίτερα την ανάγκη για αλληλεγγύη μεταξύ των ομοφυλοφίλων και την αναγνώρισή τους ως θιγόμενη μειονότητα. Το μεγαλύτερο επίτευγμα του Isherwood, ωστόσο, είναι η δημιουργία ομοφυλόφιλων χαρακτήρων -κυρίως του George στο «A Single Man» (1964)- των οποίων η ομοφυλοφιλία είναι ένα απλό δεδομένο, ένα αναπόσπαστο μέρος της ολότητας της προσωπικότητάς τους, και η τοποθέτηση των χαρακτήρων αυτών σε καταστάσεις και περιβάλλοντα όπου η ομοφυλοφιλία τους λειτουργεί ως έμβλημα της κοινής ανθρωπιάς τους.

Ορόσημα στην αμερικανική γκέι γραφή της δεκαετίας του '50 ήταν και το «Giovanni's Room» (1956) του James Baldwin καθώς και το «Howl» (1956) του Allen Ginsberg. Ένα άλλο μυθιστοριογράφημα που ξεχώρισε τη δεκαετία του 1950 ήταν, το πλέον ξεχασμένο, «Sam» (1959), από τον Lonnie Coleman. Κάτω από το ψευδώνυμο William Lee, ο William S. Burroughs δημοσίευσε το πρώτο του βιβλίο, το αυτοβιογραφικό «Junky», το 1953. Αυτό το μυθιστόρημα εξάρτησης είναι γεμάτο με «queers», και ο αμφίθυμος παντρεμένος αφηγητής του απολαμβάνει περιστασιακό ομοφυλοφιλικό σεξ, ενώ διακηρύσσει τον «τρόμο» του για τις «αδερφές». Ταυτόχρονα, ο Burroughs έγραψε το, χωρίς

περιστροφές, «Queer» το οποίο παρέμεινε αδημοσίευτο μέχρι το 1985. Στο «Naked Lunch» (1959), η ομοφυλοφιλική σεξουαλική επαφή κυριαρχεί μέσα στη φαντασμαγορική πολύ-σεξουαλικότητα του μυθιστορήματος. Το τμήμα του βιβλίου που ονομάζεται «Interzone» αναφέρεται όλο στην ομοφυλοφιλία, και τα τμήματα «Benway» και «Examination» σατιρίζουν τη συννενοχή της ιατρικής στον κοινωνικό έλεγχο της ομοφυλοφιλίας.

Ο Thom Gunn, που έκανε σπίτι του την Αμερική από το 1960, σε κάποια από τα έργα του αυτής της δεκαετίας, απεικονίζει εμμέσως καταστάσεις που δεν θα μπορούσαν παρά μόνο να είναι ομοφυλοφιλικές- για παράδειγμα, οι σκηνές γνωριμίας και σεξ στο «The Feel of Hands» και τα δύο ποιήματα «Modes of Pleasure» από το «My Sad Captains» (1961). Οι δύο συλλογές ποιημάτων του Paul Goodman, «The Lordly Hudson» (1962) και «Hawkweed» (1967), περιέχουν πολλά ειλικρινή γκέι ποιήματα, ενώ ο James Baldwin ασχολείται με την ομοφυλοφιλία των αφροαμερικανών για πρώτη φορά στο «Tell Me How Long the Train's Been Gone» (1968), μέσα από την ερωτική σχέση ανάμεσα στον νθοποιό-αφηγητή Leo Proudhammer και τον νεότερο, πιο μαχητικό, Christopher, οι οποίοι παρουσιάζονται ως αμφιφυλόφιλοι.

Οι Truman Capote, Gore Vidal, και Tennessee Williams, τρεις από τους πιο παραγωγικούς και σημαντικούς γκέι άντρες συγγραφείς του 20ου αιώνα, ενασχολήθηκαν και με την εγγραφή σεναρίων. Ο μυθιστοριογράφος Truman Capote έγινε γνωστός με την έκδοση του πρώτου μυθιστορήματός του «Other Voices, Other Rooms» (1948), αλλά η φήμη του ενισχύθηκε με τη νουβέλα «Breakfast at Tiffany's» (1958) -δεν είχε, ωστόσο, να γράψει το σενάριο για τη δημοφιλή κινηματογραφική εκδοχή του 1961. Βασικά μυθιστορήματα του Vidal στην ιστορία του γκέι πολιτισμού περιλαμβάνουν το «The City and the Pillar» (1948), ένα από τα πρώτα ρητά γκέι μυθιστορήματα που δημοσιεύτηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες, και το «Myra Breckinridge» (1968), μια σεξουαλικά ειλικρινή σάτιρα για την ταυτότητα του φύλου, με μία τρανσέξουαλ ως κύριο χαρακτήρα του. Η πιο αξιοσημείωτη συμβολή του Vidal στο γκέι σινεμά, όμως, είναι το σενάριο του «Suddenly, Last Summer» (1959). Η ταινία, που βασίζεται σε ένα μονόπρακτο θεατρικό του Tennessee Williams (ο οποίος συνέβαλε, επίσης, στο σενάριο), είναι ένα μάλλον παράλογο μελόδραμα ομοφυλοφιλίας, ψυχικής ασθένειας, και κανιβαλισμού. Ενώ σχεδόν όλα τα μεγάλα έργα του Williams έχουν μεταφερθεί στην οθόνη, τα περισσότερα έγιναν με ελάχιστη ή καμία συμβολή από τον ίδιο. Αν και το «Λεωφορείον ο Πόθος» (A Streetcar Named Desire) ήταν μια τεράστια κριτική και εμπορική επιτυχία στο Broadway, το Hollywood ήταν αρχικά επιφυλακτικό να κινηματογραφήσει το έργο του Williams. Τέλος, στο «Breakfast at Tiffany's» αλλά και στο «Λεωφορείον ο Πόθος», οι ηρωίδες φαίνεται να αντανakλούν τις επιθυμίες των, καταπιεσμένων τότε, ομοφυλόφιλων ανδρών, γι' αυτό άλλωστε και οι Audrey Hepburn και Vivien Leigh γίνονται άμεσα γκέι είδωλα.

Μια χρονιά ορόσημο για το γκέι λογοτεχνικό κίνημα στις ΗΠΑ ήταν το 1978, μια δεκαετία μετά τις ταραχές του Stonewall. Εκείνη τη χρονιά, ο Larry Kramer δημοσίευσε το «Faggots», ο Edmund White το «Nocturnes for the King of Naples», και ο Andrew Holleran το «Dancer from the Dance». Τα τρία βιβλία -που δημοσιεύθηκαν από τρεις διαφορετικούς εμπορικούς εκδότες- γνώρισαν κριτική και οικονομική επιτυχία και διατίθενται στα περισσότερα βιβλιοπωλεία -ακόμη και σε εκείνα που, συνήθως, δεν διέθεταν γκέι βιβλία. Η ταυτόχρονη δημοσίευση τριών επιτυχημένων γκέι βιβλίων σήμαινε ότι οι εκδότες και τα βιβλιοπωλεία δεν μπορούσαν πλέον να αγνοήσουν τα γκέι έργα, και από εκείνη τη στιγμή, τα γκέι βιβλία έχουν γίνει ένα μόνιμο τμήμα πολλών κορυφαίων εκδοτικών οίκων. Πολλοί άνδρες και γυναίκες δημιουργοί, τα έργα των οποίων πραγματεύονταν ομοερωτικά, αλλά και σχετικά με το AIDS, θέματα, εμφανίστηκαν τα επόμενα χρόνια, όπως οι George Whitmore, Dennis Cooper, Allen Barnett, Melvin Dixon, David Levitt, Assoto Saint, Edward Field, Alfred Corn, Jill Johnston, Bertha Harris, Rita Mae Brown, Adrienne Rich, Audre Lorde, Pat Califia, Jenifer Levin κ.ά.

Και η Ευρώπη, όμως, της ίδιας εποχής, δεν είχε τίποτα να ζηλέψει από τους Αμερικανούς δημιουργούς. Το λογοτεχνικό έργο συνεχίστηκε κι εδώ, αναζωογονώντας και αναθεωρώντας τα, μέχρι τότε, παραδοσιακά μοτίβα. Ανάμεσα στους δημιουργούς που προκάλεσαν αίσθηση με το έργο τους είναι και οι Patrick Gale, Alan Hollinghurst, Adam Mars-Jones, Marguerite Duras, Jocelyne François, Daniel Guérin, Verena Stefan, Alexander Ziegler, Guido Bachmann, κ.ά.

Η κλασική Ελλάδα, παραδοσιακά, θεωρείται ως το γόνιμο πεδίο από το οποίο έχει καλλιεργηθεί η ομοφυλοφιλική κουλτούρα στη Δύση. Το σύγχρονο κράτος στην Ελλάδα, ωστόσο, φαίνεται κάπως απρόθυμο να αποδεχθεί την ομοφυλοφιλία ως μια κύρια πτυχή του πολιτισμού της. Θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι η εκτεταμένη ξένη κυριαρχία, η επιβολή ενός στρατιωτικού καθεστώτος, ακολουθούμενη από μια λιγότερο από φιλελεύθερη σοσιαλιστική κυβέρνηση, μαζί με τη Μεσογειακή έμφαση στην παραδοσιακή οικογένεια ως πρωταρχική κοινωνική μονάδα, τη σχεδόν καθολική χριστιανική ορθοδοξία, και μια τάση προς τον υπερβάλλοντα ανδρισμό, έχουν συμβάλει στη σχεδόν αόρατη απόδοση της ομοφυλοφιλίας στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία. Παρόλα αυτά, υπήρξαν μερικοί Έλληνες ποιητές και πεζογράφοι, και των δύο φύλων, που περιέλαβαν την ομοφυλοφιλία στα έργα τους. Ένας από τους μεγαλύτερους σύγχρονους ποιητές της Ελλάδας, ο Κωνσταντίνος Καβάφης, έχει συμπεριλάβει την ομοφυλοφιλία ως θεμελιώδες στοιχείο της ποιητικής του. Ακόμα κι αν ο Καβάφης βασανιζόταν από την ιδιαίτερη σεξουαλικότητά του, δεν υπήρχε τρόπος να φιώσει τις φυσικές του επιθυμίες. Στο «Ομνύει» (1915), το πρόσωπο, μετά από μια νύχτα ακολασίας, αποφασίζει «*ν' αρχίσει πιο καλή ζωή*», αλλά όταν έρχεται ξανά η νύχτα, «*στην ίδια μοιραία χαρά, χαμένος, ξαναπιαίνει*». Στο «Ένας γέρος» (1897), ο Καβάφης απεικονίζει ένα ηλικιωμένο άνδρα, μόνο σε ένα καφενείο, εκφράζοντας τη λύπη του για τις «*ορμές που βάσταγε και πόση χαρά θυσίαζε. Την άμυαλή του γνώσι καθ' ευκαιρία χαμένη τώρα την εμπαίζει*». Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος χρησιμοποίησε τον Καβάφη ως υπόδειγμα για την έκφραση της ίδιας του της ομοφυλοφιλίας. Στη συλλογή «Μικρά Ποιήματα» (1975), ο Χριστιανόπουλος απογυμνώνει την ποίησή του στη βασική ουσία της, καταργώντας όλο το διάκοσμο, τις εκτεταμένες περιγραφές, τα σημεία στίξης και τα κεφαλαία, αφήνοντας τις συνοπτικότερες επιγραμματικές εικόνες στην επιφάνεια και το εκτεταμένο λευκό των σελίδων στο μυαλό του αναγνώστη. Αυτά τα ποιήματα είναι μερικές φορές σκληρά, αλλά αμεταμέλητα, σκιαγραφώντας με έντονες απλές πινελιές τη δυσχερή ζωή του γκέι άντρα στη σύγχρονη Ελλάδα. Ο Ηλίας Πετρόπουλος, επίσης, ήταν ένας συγγραφέας τον οποίο κατανάλωνε μια άβυσσος ανησυχία για τις ομάδες που έχουν εσκεμμένα αποκλεισθεί από την αποδεκτή κοινωνία. Έχει γίνει ο ανθρωπολόγος του υποκόσμου, καταγράφοντας τις ιστορίες και τα τραγούδια των χασικλήδων, των απορριφθέντων πορνών, και των περιφρονημένων ομοφυλόφιλων. Για τα έργα του, ιδίως για «Το εγχειρίδιο του καλού κλέφτη» (1979) και τα «Καλιαρντά» (1971), ο Πετρόπουλος χαρακτηρίστηκε ως πορνογράφος και φυλακίστηκε. Μετά την αποφυλάκισή του προτίμησε να ζήσει στην πιο φιλελεύθερη ατμόσφαιρα του Παρισιού και του Βερολίνου. Ο Κώστας Ταχτσής είναι, επίσης, ένας από τους λίγους Έλληνες αφηγηματικούς συγγραφείς που συμπεριλαμβάνουν την ομοφυλοφιλία στα πεζογραφήματά τους και ο οποίος κατά τη μεταπολίτευση πάλεψε για τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων. Το βιογραφικό του έργο «Το τρίτο στεφάνι» (1963) ενσωματώνει μια σειρά από ομοερωτικά επεισόδια, και αποτελεί το μοναδικό του μυθιστόρημα. Παρόλα αυτά η ομοφυλοφιλία παρουσιάζεται και σε ύστερα κείμενά του, την οποία άλλοτε αποδέχεται και άλλοτε την θεωρεί σαν μόνιμη κατάρα. Σχετικά με το θέμα είχε αναφέρει σε συνέντευξή του στο περιοδικό «Κράξιμο», ότι «*Ο ομοφυλόφιλος έρωτας έχει μια ποιητικότητα, αν θέλεις, ακριβώς επειδή δεν οδηγεί πουθενά. Έχει μια τραγική διάσταση. Ακριβώς γιατί ούτε παιδί γεννιέται, ούτε η κοινωνία πρόκειται ποτέ να τον αναγνωρίσει*».²¹ Τέλος, στο χώρο των σαπφικών πρέπει κανείς να προσθέσει το όνομα της Όλγα Μπρούμας, μιας ελληνικής καταγωγής γυναίκας. Με τα ισχυρά τραγούδια της για την αγάπη των γυναικών για γυναίκες, η Μπρούμας έχει ανάψει το φως για τις λεσβίες στιχουργούς της Ελλάδας να ακολουθήσουν. Η ίδια προειδοποιεί τις αδελφές της, «πρέπει να βρούμε λόγια ή να καούμε».

ομοφυλοφιλία στον κινηματογράφο

«Στα εκατό χρόνια ταινιών, η ομοφυλοφιλία σπάνια εμφανίστηκε στη μεγάλη οθόνη, κι όταν εμφανιζόταν ήταν κάτι που προκαλούσε γέλιο, οίκτο, ή ακόμη και φόβο. Αυτές ήταν φευγαλέες, αλλά και αξέχαστες, εικόνες που άφησαν μια μακροχρόνια κληρονομιά. Το Hollywood δίδαξε στους ετεροφυλόφιλους τι να σκέφτονται για τους ομοφυλόφιλους, και στους ομοφυλόφιλους πώς να βλέπουν τον εαυτό τους».²²

Στην πραγματικότητα, η ομοφυλοφιλία, ή η ιδέα της, ήταν μαζί μας από όταν γεννήθηκαν οι κινηματογραφικές ταινίες. Μία από τις πρώτες ταινίες που σώθηκαν είναι μια ακατέργαστη δοκιμή που πραγματοποιήθηκε στο εργαστήριο του Thomas Edison, και ονομάζεται «The Gay Brothers», στην οποία δύο άνδρες χορεύουν μαζί. Η «ταινία» αυτή χρονολογείται στο 1895.

Οι πρώτες απεικονίσεις της ομοφυλοφιλίας συχνά εμφανίζονταν για να δώσουν ένα κωμικό αποτέλεσμα. Στην ταινία «The Florida Enchantment» (1914), δύο γυναίκες χορεύουν μαζί αφήνοντας τους συνοδούς τους σε σύγχυση και αμηχανία. Οι άνδρες στη συνέχεια χορεύουν κι αυτοί μαζί, επιτρέποντας στο θεατή να συμπληρώσει τα συμπραζόμενα.

Η πρώτη γνωστή ταινία, όμως, με ομοφυλοφιλικό καθαρά θέμα είναι το «Vingarne» (The Wings, 1916) του Σουηδού σκηνοθέτη Mauritz Stiller. Βασισμένη στο μυθιστόρημα του Herman Bang «Mikael», η ταινία αφορά ένα γλύπτη και την έλξη του για τους νέους και όμορφους μαθητευόμενούς του (που κυρίως έλκονται από γυναίκες). Ο μαθητευόμενος εκμεταλλεύεται τον προσάτη του σε κάθε ευκαιρία, και το ειδύλλιο τους τελειώνει, δυστυχώς, με τον γλύπτη να πεθαίνει από ραγισμένη καρδιά.

Μια άλλη πρώιμη ταινία με θέμα την ομοφυλοφιλία είναι το «Anders Als die Andern» (διαφορετικοί από τους άλλους, 1919) του Richard Oswald, γραμμένο από τον Oswald και τον Magnus Hirschfeld, το διάσημο Γερμανό σεξολόγο και ιδρυτή του Ινστιτούτου για τη Σεξουαλική Επιστήμη του Βερολίνου. Ο Conrad Veidt πρωταγωνιστεί ως μουσικός που εκβιάζεται αφού έχει προσεγγίσει έναν ξένο σε έναν χορό μόνο για άνδρες. Η ιστορία προλογίζεται από ένα μονόλογο του Hirschfeld και τελειώνει με μια σαφή έκκληση για την κατάργηση του άρθρου 175, του γερμανικού νόμου που τιμωρούσε την ομοφυλοφιλία. Η ταινία απαγορεύτηκε από τη γερμανική κυβέρνηση μετά από μια μικρή εμπορική εκτέλεσή της.

Το κωμικό τέχνασμα αναπαρίσταται απεικονίζοντας χαρακτήρες που δείχνουν θηλυπρεπείς και μεγαλοποιώντας τον τρόπο ζωής τους. Αυτό λειτουργούσε καλύτερα όταν ο χαρακτήρας βρισκόταν σε αντιπαράθεση με έναν ανδροπρεπή χαρακτήρα, ο οποίος, φυσικά, αντιπροσώπευε αυτό που θεωρούταν ο φυσιολογικός, κοινωνικά αποδεκτός και επιθυμητός ήρωας. Γιατί λοιπόν συμβαίνει αυτό; Είναι πιο εύκολο να δούμε τον γκέι χαρακτήρα ως κλόουν ή ως κάτι που έχει εξελιχθεί σε ένα χαρακτηριστικό στερεότυπο, από ότι είναι να τον βλέπουμε σαν κάποιον σαν κι εμάς, με ιδιοσυγκρασία που είναι περισσότερο σαν τη δική μας. Ένας χαρακτήρας που επικαλύπτει το χάσμα μεταξύ του τι σημαίνει να είναι κάποιος άντρας ή γυναίκα δεν είναι απειλητικός.

Η εναλλακτική λύση του να υποδύονται τους ομοφυλόφιλους με το στερεότυπο θηλυπρεπή ρόλο (sissy role²³), ήταν να παρουσιάζουν τον χαρακτήρα ως επικίνδυνο για την κοινωνία. Αν ο χαρακτήρας μετατραπεί σε ένα τέρας τότε το να τον απορρίψει κανείς ή να τον μισήσει είναι αποδεκτό, έτσι; Αναπαράγετέ τους ως ψυχοπαθείς, εγκληματίες, ή ακόμα καλύτερα ως κακοποιούς οι οποίοι μοιάζουν με τον διάβολο. Εάν αφαιρεθεί η ανθρωπιά από τους χαρακτήρες αυτούς, τότε δεν χρειάζεται να αναπτυχθεί εμπάθεια και είναι εύκολο να μην νοιάζεται κανείς αν γελοιοποιούνται ή καταστρέφονται.

Η ομοφυλοφιλία εκπροσωπείται στον κινηματογράφο από την αρχή του μέσου. Όχι απαραίτητα ως ρητή ανοιχτά γκέι, αλλά με την αξιοποίηση των στερεοτύπων που προαναφέρθηκαν. Κατά τη διάρκεια της χρυσής εποχής των στούντιο, εν μέσω των περιορισμών του κώδικα Hays (Hays Code)²⁴, η απεικόνιση της ομοφυλοφιλίας και των γκέι χαρακτήρων δεν ήταν μια ανοιχτή εκπροσώπηση του τι σημαίνει να είσαι ομοφυλόφιλος. Οι χαρακτήρες δεν είχαν τη δυνατότητα να εκφράζονται ρητά και ειλικρινά ως ομοφυλόφιλοι. Ως αποτέλεσμα, οι ομοφυλοφιλικό χαρακτήρες ήταν καλυμμένοι στον υπαινιγμό του στερεοτύπου, και το κοινό, εάν ήταν

προσεκτικό ή ευαίσθητο σε γκέι θέματα, θα έβρισκε την ομοφυλοφιλική επιθυμία στην έκφραση ή στο διάλογο. Ο Gore Vidal, εξηγεί *«Γινόσουνά πολύ καλός στο να προβάλλεις ένα κρυφό νόημα χωρίς να λες τίποτα γι' αυτό που κάνεις»*. Χρησιμοποιώντας την εμπειρία του ως σεναριογράφος του «Ben Hur» (1959), ο Vidal εξηγεί πώς ένας συγγραφέας, δουλεύοντας με τον σκηνοθέτη και έναν ηθοποιό, μπορεί να υπονοήσει μια ομοφυλοφιλική σχέση ακόμα και σε ένα βιβλικό έπος.

Στο άρθρο του στο online περιοδικό «Jump Cut», με τίτλο «Η ομοφυλοφιλία στο Φιλμ Νουάρ» (Homosexuality in Film Noir), ο Richard Dyer κάνει την υπόθεση ότι το Φιλμ Νουάρ αποτέλεσε το μέσο για την απεικόνιση ενός ομοφυλόφιλου χαρακτήρα, και ότι οι μηχανισμοί που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτό έγιναν πρότυπο για την παρουσίαση γκέι χαρακτήρων και σε άλλα είδη ταινιών της εποχής. Ο Dyer υποστηρίζει την υπόθεσή του περιγράφοντας την εικονογραφία που χρησιμοποιείται, συμπεριλαμβάνοντας τους όρους «σκληρές» και «αυστηρές» όταν περιγράφει τις ομοφυλόφιλες γυναίκες και «απρόσεχτοι» για τους ομοφυλόφιλους άνδρες. Εκφράζει, επίσης, μια πολύ ενδιαφέρουσα άποψη: *«...αυτό που είναι σημαντικό για την εικονογραφία είναι το ότι δεν είναι ρητά σεξουαλική. Έτσι, οι ομοφυλόφιλοι ορίζονται από τα πάντα εκτός από ακριβώς αυτό που μας κάνει διαφορετικούς»*.²⁵

THE R
HOR
PICTURE

ROCKY HORROR SHOW

Με την κατάρρευση του κώδικα Hays, το Hollywood παρήγαγε την πρώτη ταινία με γκέι ηθοποιούς, την κωμωδία «Boys in the Band», (1970). Ενώ οι ομοφυλόφιλοι είχαν τη δυνατότητα να είναι ομοφυλόφιλοι, το κοινό θα μπορούσε να συμβιβάσει τη δυσφορία τους με τους χαρακτήρες, μέσα από το αυτοσαρκαστικό χιούμορ της ταινίας. Ένα έτος πριν, η ταινία «Midnight Cowboy», (1969), διερεύνησε επίσης την ομοφυλοφιλία στο πλαίσιο της πορνείας. Στην Ευρώπη η αποδεκτή ιστορία αγάπης μεταξύ χαρακτήρων του ίδιου φύλου διαδραματίζεται σε ταινίες όπως το «Victim» (1961), το «Sunday Bloody Sunday» (1971), το «Morte a Venezia», το «Die Bitteren Tränen der Petra von Kant» (The Bitter Tears of Petra von Kant, 1972), το «Emmanuelle», (1974), το «In einem Jahr mit 13 Monden» (In a Year of 13 Moons, 1978) και άλλα πολλά. Στις ΗΠΑ, η ομοφυλοφιλία παιζόταν ακόμα είτε για την παρωδία, όπως στο «Rocky Horror», (1975) ή την εξιλέωση του χαρακτήρα, συνήθως μέσω του θανάτου ή της σωματικής βίας, όπως στα «Vanishing Point» (1971) και «Cruising» (1980). Η διαφορά εδώ είναι ότι η ομοφυλοφιλική κοινότητα ήταν διατεθειμένη να οργανώνεται και να μιλάει ανοιχτά για αυτό το είδος της κακοποίησης. Κατά τη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας θα υπάρξει μια ώθηση πίσω, από γκέι ακτιβιστές κατά της βίας προς τους ομοφυλόφιλους, στο χώρο του κινηματογράφου.

Η δεκαετία του '80 αποτέλεσε την απαρχή τόσο της επιδημίας του AIDS όσο και των ηθοποιών υψηλού προφίλ του Hollywood που ήθελαν να διακινδυνεύσουν και να παίξουν ομοφυλόφιλους χαρακτήρες. Επίσης, εγκαινίασε το διπλάσιο αριθμό ταινιών με ομοφυλοφιλικά θέματα απ' ότι οι δύο προηγούμενες δεκαετίες. Το 1993, στη σκιά του AIDS, ο ηθοποιός Tom Hanks ανέλαβε το ρόλο ενός ομοφυλόφιλου δικηγόρου ο οποίος πεθαίνει από AIDS στην ταινία «Philadelphia» (1993).

Το «Philadelphia» και το «Midnight Cowboy» κέρδισαν Oscar αποδεικνύοντας ότι η βιομηχανία εκτίμησε την ειλικρίνεια που περιέβαλλε το θέμα των ταινιών. Γιατί, λοιπόν, δεν είναι οι ταινίες με ομοφυλοφιλικό θέμα, όπου το ειδύλλιο απεικονίζεται ειλικρινά και η πολυπλοκότητα ενός ομοφυλόφιλου τρόπου ζωής εκπροσωπείται με ακρίβεια και ευαισθησία, πιο επικρατούσες στην Αμερική; Το ζήτημα φαίνεται να επικεντρώνεται στο γεγονός ότι άνδρες διευθύνουν τη βιομηχανία των ταινιών και αντιπροσωπεύουν μια σημαντική επιρροή όταν πρόκειται για τη διανομή στις κινηματογραφικές αίθουσες. Ταινίες όπως το «Brokeback Mountain» (2005), ενώ έλαβαν πολύ καλές κριτικές, ακόμα αντιπροσώπευαν έναν αποκρουστικό τρόπο ζωής για τους συντηρητικούς επιχειρηματίες που λειτουργούν τα στούντιο και κατέχουν τις κινηματογραφικές αίθουσες.

Ποιος είναι ο κίνδυνος της απεικόνισης των ομοφυλόφιλων με ένα στερεότυπο τρόπο ειδικά όταν η αξιοπρεπής κοινωνία βρίσκει την ιδέα της ομοφυλοφιλίας αποκρουστική; Ποιό μπορεί να είναι το κακό; Για να απαντηθεί το ερώτημα αυτό πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι η ταινία είναι μια αντανάκλαση της κοινωνίας που απεικονίζει. Είναι δηλαδή οι ομοφυλόφιλοι μια παρωδία; Ο κίνδυνος εδώ βρίσκεται στο κύμα αυτοκτονιών γκέι εφήβων και σε μια σειρά δολοφονιών. Παρέχεται μια πλατφόρμα στην οποία οι Αμερικανοί γκέι μπορούν να βρουν μια ακριβή εικόνα της κοινότητάς τους; Ο νέος ομοφυλόφιλος έχει λίγα υγιή πρότυπα γκέι ενηλίκων στις ταινίες. Ο κινηματογράφος είναι μια αντανάκλαση της κοινωνίας μας και θα πρέπει να αντικατοπτρίζει όλες τις πτυχές της ζωής.

ομοφυλοφιλία στις σύγχρονες τέχνες

Όπως η νεωτερικότητα έφερε κολοσσιαίες αλλαγές στους τρόπους με τους οποίους η σεξουαλικότητα, και ειδικότερα η ομοφυλοφιλία, κατανοείται και βιώνεται, την ίδια έντονη επιρροή είχαν και οι οπτικές εκφράσεις του ομοερωτισμού.

Οι εικονογραφημένες φαντασιώσεις του Tom of Finland εκθειάζουν μια μεγάλη ποικιλία υπέρ-αρρενωπού σεξ. Πολλά έχουν ειπωθεί για την υπερβολή αρρενωπότητας του Tom, και την υποτιθέμενη σχέση της με τον μισογυνισμό, αν και τα περισσότερα είναι απλές υποθέσεις. Ο ίδιος ο καλλιτέχνης επιβεβαίωσε ανοιχτά ότι είχε σεξουαλικές σχέσεις με Ναζι στρατιώτες στην κατεχόμενη Φινλανδία, ότι φλέρταρε με τη φασιστική αισθητική, και ότι σταδιακά μεγαλοποιούσε το ανδρικό σώμα -ιδιαίτερα τις αναλογίες, τους μύες, και τα γεννητικά όργανα- για να ικανοποιήσει τους

Tom of Finland

καταναλωτές και να αποκτήσει ευρύτερη αποδοχή. Αλλά από τη σκοπιά των αλλοτριώσεων στο έργο του, οι εικόνες της φετιχοποιημένης αρρενωπότητας είναι λιγότερο σημαντικές για τις στολές και τα βοηθήματά τους και περισσότερο για τις πλούσιες αποχρώσεις, τις νύξεις για συντροφικότητα, και τη σύμπραξη που υπαινίσσεται από τις σεξουαλικές ακροβασίες. Προφανώς, ο Tom of Finland δημιούργησε χώρο με σκοπό να οραματιστεί έναν «ερωτισμό λάγνας δύναμης» επηρεασμένο από και έχοντας σχετικά θετικές επιπτώσεις στο εξωτερικό περιβάλλον και τον δημόσιο χώρο. Σε αυτές τις γελοιογραφίες αναμνήσεων και φαντασιώσεων, η επιθυμία και η σχετικά ισότιμη ικανοποίησή της -ιδιαίτερα εκείνη που είναι κοινοβιακή- δημιουργεί και αναπαράγει χώρο.

Πολλά έχουν ειπωθεί και για τη «Love Bites», την αμφιλεγόμενη, και μερικές φορές λογοκριμένη, συλλογή φωτογραφιών λεσβιακού ερωτισμού, που περιέχει ασαφείς πολιτικούς υπαινιγμούς, και αποτελεί έργο της φωτογράφου Della Grace. Αυτός ο εορτασμός, σχετικά ήπιων σκηνών σαδομαζοχισμού, προκάλεσε τεράστια αντίδραση σε κάποια συντηρητικά μέλη του βρετανικού φεμινισμού, παρά το γεγονός ότι η Grace χρησιμοποίησε τις εικόνες της για να δημιουργήσει έναν χώρο για την εξερεύνηση και τον εορτασμό της διαφορετικότητας και της επιθυμίας. Η μεγαλύτερη υπέρβαση, όμως, στο έργο της δεν ήταν οι εικόνες φετιχισμού που χρησιμοποίησε, αλλά το ότι πήρε συναινετικές πράξεις γυναικών και τις τοποθέτησε σε έναν ανδροκρατούμενο εξωτερικό χώρο. Η Grace προσάρμοσε τους εξωτερικούς χώρους που είχαν συνδεθεί με τους άνδρες και μετέτρεψε μέρη του τοπίου σε βοηθήματα για τη γυναικεία απόλαυση. Οι γυναίκες που παρουσιάζονται στις εικόνες συνάπτουν συναινετικές πράξεις σε ένα περιβάλλον στο οποίο είναι ευάλωτες αλλά προετοιμασμένες να υπερασπιστούν την περιοχή τους. Αυτές οι τοποθεσίες είναι, για ένα χρονικό διάστημα, μόνο δικές τους.

Η τέχνη που εξερευνεί συγκεκριμένες queer ευαισθησίες έχει αρχίσει να αναδύεται σαν τάση τις τελευταίες δεκαετίες, διαμορφώνοντας και μεταμορφώνοντας ιδέες και χώρους.

Della
Grace

κοινωνικός και πολιτισμικός αντίκτυπος της σεξουαλικής απελευθέρωσης

Μια επανάσταση στη σεξουαλική συμπεριφορά και τα ήθη είναι βέβαιο ότι θα έχει αντίκτυπο σε πολλούς κοινωνικούς θεσμούς και σε άλλες πτυχές της ζωής της κοινότητας, εκ των οποίων το φλερτ, ο γάμος, η ανατροφή, η συγκατοίκηση, και το διαζύγιο είναι μόνο οι πιο προφανείς. Η σεξουαλική επανάσταση ενέπνευσε πολλά πειράματα στην καθημερινή ζωή, όπως τον ανοιχτό γάμο, την ανταλλαγή συντρόφων, και τα ερωτικά τρίγωνα. Αλλά, επίσης, ενέπνευσε και πειράματα μεγαλύτερης κλίμακας, όπως κοινόβια, όργια, και τη θέσπιση εμπορικών σεξ κλαμπ τόσο για ετεροφυλόφιλους όσο και για ομοφυλόφιλους. Άνοιξε νέες σεξουαλικές δυνατότητες και διαφυλικούς ρόλους, συμπεριλαμβανομένης της αμφιφυλοφιλίας (bisexuality), της ομοφυλοφιλίας (homosexuality), του σαδομαζοχισμού (S/M), και της τρανσεξουαλικότητας (transsexuality). Κοινότητες αναδύθηκαν γύρω από τις νέες αυτές σεξουαλικότητες και τις δυνατότητες των φύλων.

Η σεξουαλική επανάσταση στα τέλη του 20^{ου} αιώνα παρήγαγε μια βαθιά αλλαγή στον τρόπο που σκεφτόμαστε για τη σεξουαλικότητα, το πώς αντιλαμβανόμαστε τη σεξουαλική καταπίεση, αλλά και το πώς θεωρούμε την επίδραση των κοινωνικών παραγόντων. Σε ένα επίπεδο, η ανάπτυξη των ιδεών προχώρησε από την τεράστια πρόοδο στον τομέα της έρευνας για το σεξ -τις εκθέσεις του Kinsey, τις μελέτες των Masters και Johnson, και τις τεχνολογικές προόδους-στην αντισύλληψη. Αλλά σε ένα άλλο επίπεδο, οι ιδέες που γεννήθηκαν μέσα από την καθημερινή ζωή των ανδρών και των γυναικών που είχαν σεξουαλική επαφή, οι οποίοι απέρριψαν τους κώδικες συμπεριφοράς που οι γονείς τους υποστήριζαν, οι οποίοι αντιστάθηκαν στην εθιμοτυπία που ήλεγχε την ευγενική γλώσσα, οι οποίοι ανακάλυψαν τρόπους για να εκφράσουν τις σεξουαλικές φαντασιώσεις τους σε περιοδικά, βιβλία, τη φωτογραφία και τον κινηματογράφο, και οι οποίοι βρήκαν τρόπους να εκμεταλλευτούν τη σεξουαλική εικόνα για την πώληση εμπορευμάτων. Δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι στις Ηνωμένες Πολιτείες, ένα κλασσικό καπιταλιστικό έθνος, το ενδεχόμενο κέρδους προώθησε, επίσης, τη σεξουαλική επανάσταση, πιέζοντας τα όρια της τότε κοινωνικής ηθικής.

Ωστόσο, όσο η σεξουαλική επανάσταση πετύχαινε, τόσο υπονόμεισε όλο και περισσότερο την αξιοπιστία της στενής εστίασης του Reich στην καταπίεση, αλλά και την αφελή πίστη της στην «φυσικότητα» και την «καλοσύνη» της απελευθερωμένης σεξουαλικότητας. Σύντομα έγινε προφανές ότι αλλαγές στη

σεξουαλική συμπεριφορά και τα ήθη διαμορφώνονταν από κοινωνικές δράσεις και κοινωνικά κινήματα.

Δύο Αμερικανοί κοινωνιολόγοι στο Ινστιτούτο Kinsey, ο John Gagnon και ο William Simon, πρότειναν μια άποψη του φύλου ως βαθύτατα κοινωνικό. Ανέπτυξαν την έννοια των σεξουαλικών σεναρίων, η οποία προτείνει ότι η σεξουαλική συμπεριφορά ενός ατόμου και η εμπειρία αυτής, επηρεάζεται από την υποκειμενική αντίληψη του ατόμου για την ίδια του τη σεξουαλικότητα. Είδαν τη σεξουαλική συμπεριφορά ως μια προμελετημένη δραστηριότητα που ενσωματώνει γραμμές, ατάκες, ρόλους, πολιτιστικούς μύθους, και σύμβολα για να καθοδηγήσει και να διαμορφώσει σεξουαλικές αλληλεπιδράσεις. Η δουλειά τους βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη συμβολική διαντίδραση (symbolic interactionism).²⁶

Ο Γάλλος θεωρητικός και ιστορικός Michel Foucault εξερεύνησε τις πολιτιστικές και ιστορικές επιπτώσεις της κοινωνικής κονστρουκτιβιστικής θεωρίας (όπως αργότερα ονομάστηκε) της σεξουαλικότητας. Στο βιβλίο του, «Η ιστορία της σεξουαλικότητας» (The History of Sexuality) (1976), ο Foucault ξεκίνησε μια επίθεση σε αυτό που αποκάλεσε «η κατασταλτική υπόθεση» (the repressive hypothesis). Το βασικό σημείο ήταν ότι η σεξουαλική συμπεριφορά δεν διαμορφώθηκε μόνο από κατασταλτικούς μηχανισμούς, όπως ο Freud, ο Reich, και άλλοι είχαν υποστηρίξει, αλλά και από μια διαδικασία συζήτησης, πολιτισμού και κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Η σεξουαλικότητα δεν ήταν ένα «ουσιώδες» χαρακτηριστικό της ανθρώπινης φύσης ή του φύλου, αλλά μια απολύτως κοινωνικο-ιστορική κατασκευή. Όπως ο Gagnon και ο Simon, ο Foucault υποστήριξε ότι ο εαυτός είναι κοινωνικά δομημένος, και ότι η σεξουαλικότητα έχει διαμορφωθεί μέσω του σωματικού συντονισμού και τη συμβολική αλληλεπίδραση κοινωνικών θεμάτων.

Έτσι, η επανάσταση που είχε αρχίσει υπό την επιρροή του Wilhelm Reich και των ιδεών του, σχετικά με τη σεξουαλική καταπίεση, είχε δείξει τους περιορισμούς του τρόπου σκέψης του για τη σεξουαλικότητα, τη λειτουργία του οργασμού, και τη σεξουαλική καταπίεση. Η σεξουαλική επανάσταση ήταν μια επιτυχία, επειδή η σεξουαλικότητα ήταν δεκτική στις ενέργειες των κοινωνικών ομάδων αλλά και των ατόμων σε κοινωνικά πλαίσια. Η σεξουαλική επανάσταση είχε επιφέρει τεράστιες αλλαγές λόγω των κοινωνικών διαδικασιών που αναγνώριστκαν από τον Gagnon, τον Simon, και τον Foucault. Έτσι, όπως άλλαξε σεξουαλικές συμπεριφορές και ήθη, άνοιξε, επίσης, ένα νέο τρόπο σκέψης για το σεξ.

3

Ομοφοβία, περιθωριοποίηση,
ξυλοδαρμοί, ακτιβισμός

ομοφοβία και περιθωριοποίηση

Ο όρος ομοφοβία (homophobia) επινοήθηκε από τον George Weinberg, έναν ψυχοθεραπευτή και αυτοπροσδιοριζόμενο ετεροφυλόφιλο. Διδαγμένος να αντιμετωπίζει τους ομοφυλόφιλους ως εγγενώς άρρωστους, ανακάλυψε ότι ορισμένοι από τους δασκάλους του ήταν τόσο «φοβικοί» (phobic) ως προς την ομοφυλοφιλία που έκριναν λογικές τις βασανιστικές «θεραπείες» των ομοφυλόφιλων, όπως η ηλεκτροπληξία, με την πεποίθηση ότι αυτό θα τους θεραπεύσει. Το 1967 ο Weinberg ξεκίνησε καλώντας μερικούς από τους συναδέλφους του γιατρούς «ομοφοβικούς». Ανέπτυξε την έννοια πληρέστερα στο βιβλίο του «Κοινωνία και ο υγιής Ομοφυλόφιλος» (Society and the Healthy Homosexual), που δημοσιεύθηκε το 1972. Σε αυτό όρισε την ομοφοβία ως «τρόμο του να είναι κανείς σε μικρή απόσταση με ομοφυλόφιλους».²⁷ Ο όρος σχεδόν αμέσως υιοθετήθηκε τόσο εντός όσο και εκτός της κοινότητας των ομοφυλόφιλων για να περιγράψει τα άτομα που φοβούνται και απεχθάνονται τους ομοφυλόφιλους. Άλλοι επέκτειναν την έννοια. Ο Mark Freeman, για παράδειγμα, την όρισε ως «ακραία αντίδραση οργής και φόβου προς τους ομοφυλόφιλους».²⁸

Η ομοφοβία θεωρείται συχνά ως μια ακραία μορφή ετεροσεξισμού (heterosexism) ή ετεροκεντρισμού²⁹ (heterocentrism), συμπεριφορές που ευνοούν την ετεροφυλοφιλία ή θεωρούν τις ετεροφυλόφιλες αξίες ως καθολικές. Η ομοφοβία, επίσης, μερικές φορές χρησιμοποιείται για να εκφράσει οποιαδήποτε μορφή αντί-γκέι προκατάληψης, από την αποστρόφη για τις ομόφυλες σεξουαλικές πράξεις ως τις εμφανείς διακρίσεις κατά των ομοφυλόφιλων. Δεδομένης της επινόπησής του μέσα σε ένα ψυχολογικό πλαίσιο, ίσως η πιο σημαντική πτυχή του όρου, είναι ότι αντικρούει όσους εξισώνουν την ομοφυλοφιλία με ψυχική ασθένεια. Το πρόβλημα, που ο όρος αυτός υπαινίσσεται, δεν είναι με τους ομοφυλόφιλους ή την ομοφυλοφιλία, αλλά με εκείνους που έχουν αρνητική στάση απέναντί τους.

Σαφώς, η ομοφοβία αντιπροσωπεύει πολλές διαφορετικές προκαταλήψεις, και ένας πιο ακριβής όρος μπορεί να είναι «ομοφοβίες» (homophobic). Η Elisabeth Young-Bruehl στην «Ανατομία της προκατάληψης» (Anatomy of Prejudice) εξετάζει αυτό που αποκαλεί «πρωταρχικές προκαταλήψεις»: τον σεξισμό, τον ρατσισμό, τον αντισημιτισμό, και την ομοφοβία. Τις κατατάσσει σε μια ή σε

NO CHILD
is born
HOMOPHOBIC

συνδυασμό κατηγοριών: ψυχαναγκαστική, υστερική, ή ναρκισσιστική. Από τις προκαταλήψεις που εξετάστηκαν, μόνο η ομοφοβία συνέπεσε και στις τρεις κατηγορίες, κάνοντας τους ομοφυλόφιλους θύματα για όλες τις χρήσεις. Στα μάτια των ομοφοβικών, οι ομοφυλόφιλοι θεωρούνταν ως «συμμοριακοί», και ως εκ τούτου επικίνδυνοι, σεξουαλικά αρπακτικά. Οι άνδρες θεωρήθηκαν ως γυναίκες, και ως εκ τούτου δεν ήταν πραγματικοί άνδρες, ενώ τα θηλυκά θεωρήθηκε ότι ανταγωνίζονταν με τους άνδρες για τις γυναίκες.

Η ομοφοβία έχει, επίσης, εξηγηθεί από την άποψη «ομοφυλοφιλικός πανικός» (homosexual panic), δηλαδή τον φόβο της ομοφυλοφιλίας του εαυτού σου. Είναι βέβαιο ότι υπάρχει η άποψη στην ομοφυλοφιλική κοινότητα ότι οι πιο φανατικοί ομοφοβικοί είναι συχνά καταπιεσμένοι ομοφυλόφιλοι. Μια άλλη εξήγηση σχετίζει την ομοφοβία στενά με την ερωτοφοβία (erotophobia), τον φόβο, δηλαδή, της ίδιας της σεξουαλικότητας.

Η ομοφοβία δεν περιορίζεται σε ετεροφυλόφιλους, αλλά υπάρχει και μεταξύ των ομοφυλόφιλων. Η εσωτερικευμένη ομοφοβία ίσως προκύπτει από τις αρνητικές ιδέες που πολλοί γκέι και λεσβίες απορροφούν από την ευρύτερη κοινωνία. Τα αποτελέσματα της εσωτερικευμένης ομοφοβίας μπορεί να είναι σοβαρά. Μελέτες που πραγματοποιήθηκαν στη δεκαετία του '90 έχουν δείξει ότι ομοφυλόφιλοι που πάσχουν από ομοφοβία, επίσης, τείνουν να υποφέρουν από χαμηλή αυτοεκτίμηση, κατάθλιψη, και απομόνωση. Αυτά τα άτομα μπορεί να είναι επιρρεπή σε αυξημένη χρήση αλκοόλ και ναρκωτικών και συχνά αδυνατούν να συμμετάσχουν σε σεξουαλικές επαφές με προφυλάξεις. Η εσωτερικευμένη ομοφοβία έχει, επίσης, θεωρηθεί ως η αιτία των υψηλών ποσοστών αυτοκτονιών μεταξύ των ομοφυλόφιλων εφήβων.

Για πολλούς στην lgbtq⁵⁰ κοινότητα, οι συνέπειες της διαβίωσης σε μια ομοφοβική κοινωνία περιλαμβάνουν την απειλή σωματικής βίας και λεκτικής παρενόχλησης. Πράγματι, η βία εναντίον ανθρώπων που θεωρούνται από τους δράστες ως λεσβίες, γκέι, αμφισεξουαλικοί, ή τρανσέξουαλ συμβαίνει με ανησυχητική συχνότητα στις Ηνωμένες Πολιτείες και σε άλλες χώρες.

Ξυλοδαρμοί

Οι Ξυλοδαρμοί (gaybashing) και οι επιθέσεις κατά των ομοφυλόφιλων αντιπροσωπεύουν σημαντικό ποσοστό του συνόλου των περιστατικών εγκλημάτων μίσους στις Ηνωμένες Πολιτείες. Για παράδειγμα, τα στατιστικά στοιχεία του FBI για το 2009 δείχνουν ότι τα εγκλήματα μίσους με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό αποτελούσαν το 17.8% όλων των περιστατικών προκατάληψης που αναφέρθηκαν.⁵¹ Στην πραγματικότητα, τέτοια εγκλήματα είναι πολύ πιο συχνά από ό,τι αναφέρθηκε και πιθανώς αποτελούν μεγαλύτερο ποσοστό του συνόλου των εγκλημάτων μίσους από αυτό που δείχνουν τα στατιστικά στοιχεία. Πολλά τυχαία περιστατικά gaybashing συμβαίνουν επειδή κάποιος δράστης, αφού παρατηρήσει την εμφάνιση ή τη συμπεριφορά ενός ατόμου, κάνει εικασίες σχετικά με τη σεξουαλικότητα ή την ταυτότητά του. Έτσι, ένα άτομο που δεν αυτοπροσδιορίζεται ως, για παράδειγμα, ομοφυλόφιλο, μπορεί να του επιτεθούν επειδή ο δράστης τον αντιλαμβάνεται ως γκέι.

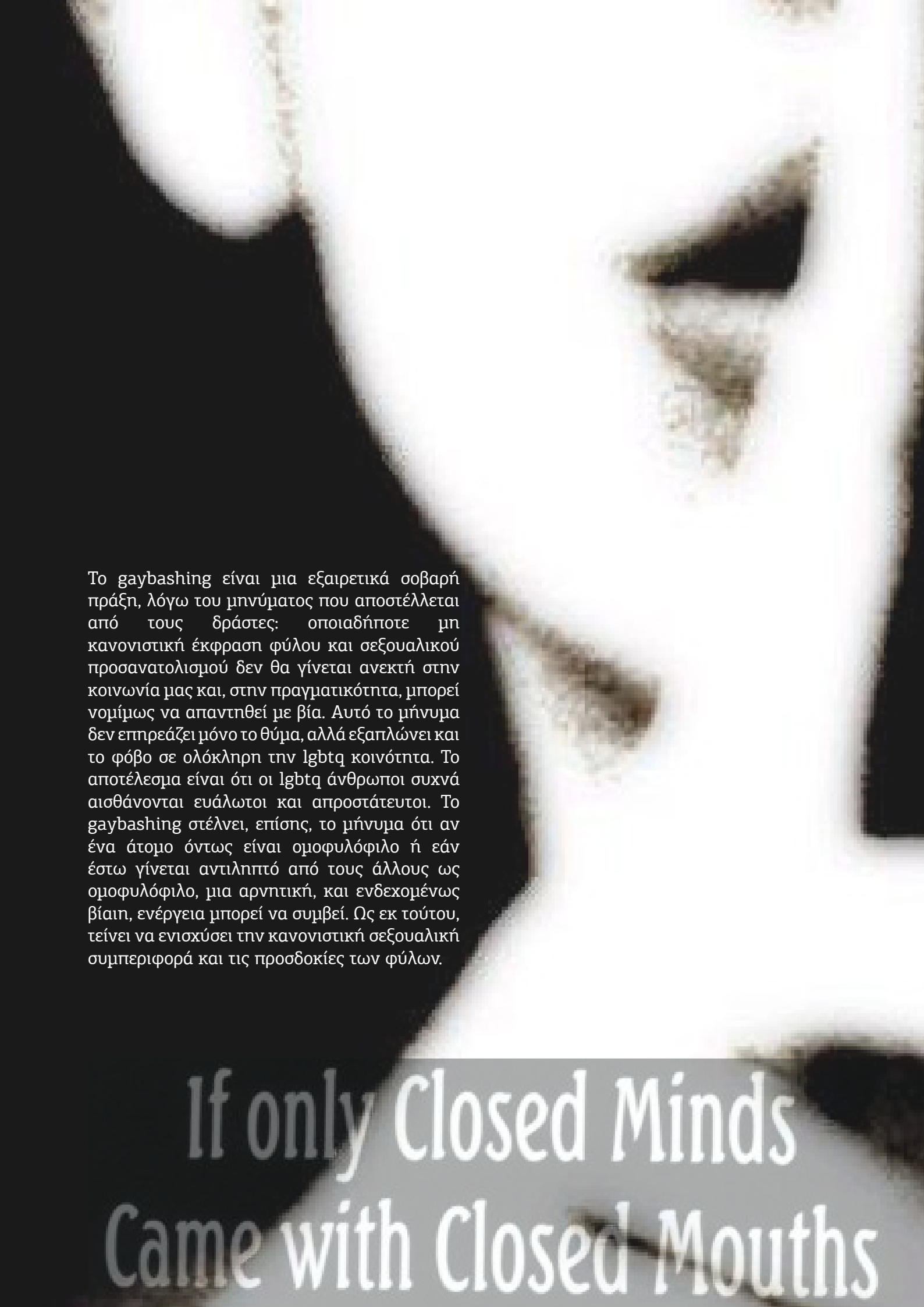
Ωστόσο, ο όρος «gaybashing» περιλαμβάνει επίσης τη σωματική, λεκτική ή γραπτή επίθεση εναντίον ανθρώπων που είναι ανοικτά ομοφυλόφιλοι, ή κατά των LGBTQ ανθρώπων γενικά. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν τη δολοφονία, στις 27 Νοεμβρίου 1978, στο Σαν Φρανσίσκο, του επόπτη της πόλης και ακτιβιστή των ομοφυλοφιλικών δικαιωμάτων Harvey Milk, ο οποίος στοχοποιήθηκε από τον πρώην επιβλέποντα Dan White, συγκεκριμένα λόγω του σεξουαλικού του προσανατολισμού, καθώς και των εμπρηστικών και συκοφαντικών δηλώσεων για τους γκέι από την παρουσιάστρια talk show Laura Schlesinger (για παράδειγμα, τους αποκαλούσε «βιολογικά λάθη» και «ανώμαλους») στα τέλη της δεκαετίας του '90. Μια έκθεση του 1984 από την Εθνική ομοφυλοφιλική και λεσβιακή ομάδα (National Gay and Lesbian Task Force), πρότεινε ότι σχεδόν κάθε LGBTQ προσδιορισμένο άτομο, από των ερωτηθέντων, έχει βιώσει κάποια μορφή λεκτικής, σωματικής, ή σχετική με την ιδιοκτησία κακοποίηση, ως άμεση συνέπεια της σεξουαλικής ή φυλετικής του ταυτότητας.

Παρόλα αυτά, τα περιστατικά Ξυλοδαρμών είναι υπό-καταγεγραμμένα, επειδή συχνά δεν καταγγέλλονται στην αστυνομία. Λόγω της έκτασης της ομοφοβίας στην κοινωνία μας, θύματα που δεν είναι δηλωμένοι ομοφυλόφιλοι μπορεί να φοβούνται την έκθεση, εάν αναφέρουν ένα περιστατικό. Μια τέτοια έκθεση, σε περίπτωση που το περιστατικό αναπαραχθεί στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, θα μπορούσε με τη σειρά της να οδηγήσει σε επιπλέον θυματοποίηση, για παράδειγμα, το εν λόγω άτομο θα μπορούσε, να χάσει τη δουλειά του ή να αποξενωθεί από την οικογένειά του. Θύματα τέτοιων περιστατικών μπορεί, επίσης, να αισθάνονται ότι θα μπορούσαν να γίνουν ευάλωτοι σε μεροληψίες, ή ακόμη και βία, μέσα στο ίδιο το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.

Επιπλέον, τα περιστατικά βίας είναι υποτιμημένα επειδή, τα εν λόγω εγκλήματα, ιδίως όταν περιλαμβάνουν βιασμό εναντίον λεσβιών, συχνά καταγράφονται από τις αρχές ως σεξουαλικές επιθέσεις παρά ως εγκλήματα μίσους. Τέλος, πολλά κράτη δεν έχουν καταστατικά για τα εγκλήματα μίσους που περιλαμβάνουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό (πόσο μάλλον την έκφραση του φύλου), έτσι, ένα έγκλημα που υποκινείται από αντί-γκέι φανατισμό μπορεί να μην διώκεται ως τέτοιο.

Κατά συνέπεια, είναι αδύνατο να εκτιμηθεί η διάδοση των gaybashing περιστατικών, δεδομένου ότι πολλά εξακολουθούν να μην είναι ορατά από την επιβολή του νόμου και των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Είναι δύσκολο, επίσης, να γίνουν γενικεύσεις σχετικά με τη συχνότητα αυτών των επιθέσεων, καθώς και τα χαρακτηριστικά των δραστών. Ωστόσο, σύμφωνα με την Karen Franklin,⁵² το gaybashing είναι το πιο κοινό είδος των εγκλημάτων μίσους, ειδικά μεταξύ των αρσενικών εφήβων και νεαρών ενήλικων.

Η Franklin εντόπισε τέσσερις κατηγορίες δραστών. Πρώτον, υπάρχουν εκείνοι που πιστεύουν ότι η ομοφυλοφιλία είναι ηθικά λάθος. Από την σκοπιά τους, πρέπει να επιτεθούν στις σεξουαλικές μειονότητες για να επιβάλουν κοινωνικές νόρμες και να προστατεύσουν την κοινότητα. Δεύτερον, νέοι οι οποίοι αναζητούν τη συγκίνηση μπορούν να ασκήσουν τέτοια εγκλήματα επειδή βαριούνται και θέλουν να διασκεδάσουν, και οι ομοφυλόφιλοι και οι τρανσέξουαλ μπορεί να φαίνονται εύκολος στόχος. Μια τρίτη ομάδα, είναι οι έφηβοι που επιτίθενται σε ομοφυλόφιλους προκειμένου να αποδείξουν την αρρενωπότητα και την κανονιστική σεξουαλικότητά τους στους φίλους τους. Η τελευταία κατηγορία αποτελείται από άνδρες που πιστεύουν ότι οι ομοφυλόφιλοι είναι σεξουαλικά αρπακτικά, και έτσι αντιδρούν βίαια, εάν θεωρήσουν ότι ένα ομοφυλόφιλο άτομο φλερτάρει μαζί τους.

Το gaybashing είναι μια εξαιρετικά σοβαρή πράξη, λόγω του μηνύματος που αποστέλλεται από τους δράστες: οποιαδήποτε μη κανονιστική έκφραση φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού δεν θα γίνεται ανεκτή στην κοινωνία μας και, στην πραγματικότητα, μπορεί νομίμως να απαντηθεί με βία. Αυτό το μήνυμα δεν επηρεάζει μόνο το θύμα, αλλά εξαπλώνει και το φόβο σε ολόκληρη την lgbtq κοινότητα. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι lgbtq άνθρωποι συχνά αισθάνονται ευάλωτοι και απροστάτευτοι. Το gaybashing στέλνει, επίσης, το μήνυμα ότι αν ένα άτομο όντως είναι ομοφυλόφιλο ή εάν έστω γίνεται αντιληπτό από τους άλλους ως ομοφυλόφιλο, μια αρνητική, και ενδεχομένως βίαιη, ενέργεια μπορεί να συμβεί. Ως εκ τούτου, τείνει να ενισχύσει την κανονιστική σεξουαλική συμπεριφορά και τις προσδοκίες των φύλων.

If only Closed Minds
Came with Closed Mouths

ακτιβισμός

Κινήματα που υποστηρίζουν τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων, λεσβιών, αμφισεξουαλικών, και τρανσέξουαλ ανθρώπων στις ΗΠΑ αναπτύχθηκαν μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και έχουν αυξηθεί σε μέγεθος, ποικιλομορφία, και προβολή μετά από τις ταραχές του Stonewall το 1969. Κεντρικό ρόλο σε αυτά τα κινήματα έπαιξε η «πολιτική της ταυτότητας» (identity politics), με την οποία τα άτομα υιοθετούν την ίδια τάξη ιδεών που χρησιμοποιήθηκε για να τους αρνηθεί την ισότητα, και οργανώνονται ως μέλη μιας μειονότητας γύρω από την τάξη αυτή.

Μέσα σε ένα μήνα μετά τις ταραχές του Stonewall στο Greenwich Village, ακτιβιστές στη Νέα Υόρκη ίδρυσαν το «Γκέι Απελευθερωτικό Μέτωπο» (Gay Liberation Front), και υιοθέτησαν μια πιο ριζοσπαστική στάση από το κίνημα των δικαιωμάτων που είχε προηγηθεί -τουλάχιστον στην έκκλησή του για μια πολιτική συνασπισμού με άλλες καταπιεσμένες ομάδες. Υπήρξε, επίσης, μια νέα έμφαση στο «φανέρωμα» και στην «Γκέι Περπηφάνια» (Gay Pride) και τη «Γκέι Δύναμη» (Gay Power), και μια ανυπομονησία για πιο αφομοιωτικούς στόχους από αυτούς που είχαν ενστερνιστεί ομάδες ομοφυλόφιλων τις προηγούμενες δεκαετίες.

Ωστόσο, στις 28 Ιουνίου του 1970, ορισμένα μέλη του Γκέι Απελευθερωτικού Μετώπου σχημάτισαν την «Συμμαχία Γκέι Ακτιβιστών» (Gay Activists Alliance) προκειμένου να δουλεύουν μόνο πάνω στα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων. Σε κάποιο βαθμό, τα «δικαιώματα των ομοφυλοφίλων» και η «απελευθέρωση των ομοφυλοφίλων» ήταν συμπληρωματικές και αντιφατικές έννοιες: τα δικαιώματα θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως ένα βήμα προς την απελευθέρωση, αλλά πολλοί απελευθερωτές είδαν τα ίσα δικαιώματα ως ένα περιορισμένο στόχο που δεν αντιμετώπιζε θεμελιώδη προβλήματα της αμερικανικής κοινωνίας, όπως την ομοφοβία, τον σεξισμό, το ρατσισμό, και τη φτώχεια.

Ανάμεσα στους επικριτές των δικαιωμάτων των ομοφυλοφίλων ήταν και λεσβίες φεμινίστριες, οι οποίες όχι μόνο επέμειναν στην ένταξη των λεσβιών σε κάθε κίνημα, αλλά και ανέπτυξαν μια σημαντική πολιτική θεωρία που στόχευε την πατριαρχία ως βάση του σεξισμού και της ομοφοβίας. Υπήρχαν, παρόλα αυτά, λεσβίες που ενώθηκαν με τις ομάδες της γκέι απελευθέρωσης αλλά συχνά απογοητεύονταν από σεξιστικές συμπεριφορές. Το φεμινιστικό κίνημα αποδείχθηκε εξίσου αφιλόξενο. Αν και πολλές λεσβίες γέμιζαν τις τάξεις των φεμινιστικών οργανώσεων, αποθαρρύνονταν ανοιχτά από το να γίνουν μέρος του δημόσιου προσώπου του φεμινιστικού κινήματος. Έτσι, λεσβίες φεμινίστριες της δεκαετίας του 1970 δημιούργησαν ομάδες, όπως η «NOW»³³ και η «Lavender Menace» που αργότερα ονομάστηκε «Radicalesbians», οι οποίες ισχυρίστηκαν ότι οι λεσβίες και ο λεσβιασμός είναι κεντρικής, και όχι περιφερειακής, σημασίας για το φεμινιστικό κίνημα.

Αναγνωρίζοντας ότι η σεξουαλική έλξη δεν μπορεί να απαιτηθεί πολιτικά, οι λεσβίες φεμινίστριες έδωσαν έμφαση στο λεσβιασμό ως πολιτική επιλογή. Οι «πολιτικές λεσβίες» (political lesbians) δεν απαιτείται να έχουν σεξουαλικές σχέσεις με άλλες γυναίκες, αλλά ήταν αναμενόμενο ότι θα παρέμεναν άγαμες. Υιοθέτησαν επίσης ένα αισθητικό ύφος που είχε ως σκοπό να σημάνει την απόρριψη της θηλυκότητας και του υλισμού.

Οι διαφορετικές κατευθύνσεις σκέψης και δραστηριότητας κατά τη δεκαετία μετά από το Stonewall, φάνηκε ότι μόνο ενίσχυαν τις προσπάθειες υπέρ των δικαιωμάτων των γκέι και των λεσβιών. Οι αγώνες των γυναικείων, γκέι, και λεσβιακών απελευθερωτικών κινήματων κατά καιρούς οδήγησαν σε κοινή δράση και επέφεραν νίκες. Μία από αυτές επιτεύχθηκε το 1973, όταν η Αμερικανική Ψυχιατρική Εταιρεία αφαίρεσε τελικά την ομοφυλοφιλία από το Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιό της. Οι συντονισμένες ενέργειες, όμως, έγιναν όλο και πιο σπάνιες.

Το δεύτερο στέλεχος του λεσβιακού φεμινισμού, ο «πολιτιστικός φεμινισμός» (cultural feminism), στράφηκε προς μια διαφορετική κατεύθυνση. Σύμφωνα με τη λογική του, η ίδια η πράξη της ανατροφής των παιδιών οδήγησε τις γυναίκες να προτιμούν τον πασιφισμό (pacifism) από τον πόλεμο, να είναι αντίθετες με το κίνητρο του κέρδους, και να παράγουν άνευ όρων αγάπη. Με άλλα λόγια, η υπεροχή των γυναικών ήταν ένα γεγονός της φύσης. Με την ουσιαστικοποίηση των χαρακτηριστικών των γυναικών ως βιολογικά καθορισμένα, οι πολιτιστικές φεμινίστριες δεν προσφέρουν τίποτα πέρα από τη δημιουργία μιας ξεχωριστής κουλτούρας για τις γυναίκες.

Παρόλα αυτά, ο λεσβιακός φεμινισμός είχε τεράστιο αντίκτυπο στις προσωπικές και πολιτικές εμπειρίες περισσότερων από μίας γενιάς γυναικών. Το 1972 μια γυναίκα θα μπορούσε να μπει σε ψυχιατρικό ίδρυμα επειδή είναι λεσβία, και το 1973 θα μπορούσε να αγοράσει λεσβιακούς δίσκους, να διαβάσει λεσβιακά βιβλία, και να παρακολουθήσει γεγονότα μόνο για λεσβίες. Είναι μικρή η έκπληξη ότι πολλές εξακολουθούν να ταυτίζονται με τον λεσβιακό φεμινισμό. Το 1977, ακυρώθηκε ο πρώτος νόμος για τα ομοφυλοφιλικά δικαιώματα χάρη στον ανοιχτά ομοφυλόφιλο επόπτη του Σαν Φρανσίσκο, Harvey Milk. Όταν αυτός και ο Δήμαρχος George Moscone δολοφονήθηκαν, οι ακτιβιστές ανταποκρίθηκαν πρώτα με οργή και στη συνέχεια με ακόμη μεγαλύτερη πεποίθηση ότι η δράση σε εθνικό επίπεδο ήταν απαραίτητη. Μια απάντηση στη συγκέντρωση των αντί-γκέι δυνάμεων ήταν η Εθνική Παρέλαση (National March) στην Ουάσιγκτον για τα Λεσβιακά και τα Γκέι Δικαιώματα, που πραγματοποιήθηκε στις 14 Οκτωβρίου 1979, η πρώτη από τις τέσσερις εθνικές παρελάσεις μέχρι τότε. Στις επόμενες δεκαετίες, οι εθνικές ομάδες εναλλάξ συνεργάζονταν και συναγωνίζονταν μεταξύ τους, μερικές φορές σε ατυχείς μάχες για τα μέλη, τα κεφάλαια, και την αναγνώριση.

Σ' αυτό το σημείο, θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι παρελάσεις υπερηφάνειας έχουν αναδειχθεί σε σημαντικά γεγονότα στις περισσότερες πόλεις της Βόρειας Αμερικής αλλά και σε πολλές ευρωπαϊκές και ασιατικές πόλεις. Συνήθως πραγματοποιούνται σε συνδυασμό με άλλα γεγονότα γκέι υπερηφάνειας και προσφέρουν ευκαιρίες στις τοπικές lgbtq κοινότητες για να γιορτάσουν την ποικιλομορφία τους και να επιβεβαιώσουν την αίσθηση της ενότητας. Μερικές φορές οι παρελάσεις είναι καθαρά εορταστικές εκδηλώσεις, αλλά συχνά έχουν και πολιτικό χαρακτήρα, αφού αποτελούν αφορμή για την άσκηση πιέσεων για τα lgbtq δικαιώματα. Λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία της lgbtq κοινότητας, είναι αναπόφευκτο ότι θα προκύψουν ορισμένες διαφωνίες σχετικά με τα μηνύματα και τους τρόπους εορτασμού. Παρά το απελευθερωτικό του χαρακτήρα τους, οι γκέι παρελάσεις έχουν αναδειχθεί ως mainstream εκδηλώσεις και έχουν ανοίξει το δρόμο στην εταιρική εκπροσώπηση. Ορισμένοι, επίσης, ανησυχούν ότι τα πιο επιδεικτικά στοιχεία των παρελάσεων, όπως οι προκλητικές ενδυμασίες, οι σκανδαλώδεις drag queens, και οι φετιχιστές, θα μπορούσαν να παρουσιάσουν μια διαστρεβλωμένη εικόνα της κοινότητας και να δώσουν το πλεονέκτημα σε εκείνους που προωθούν μια ομοφοβική πολιτική ατζέντα. Ωστόσο, οι παρελάσεις έχουν γενικά επιτυχία στην παροχή ενός παροδικού χώρου για τον εορτασμό και την επιβεβαίωση της ταυτότητας και της κοινότητας.

Rights

Respect

Free to b

Τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων διασταυρώθηκαν με την κρίση του AIDS με πολλούς τρόπους. Τα κύρια ζητήματα που αντιμετώπιζαν οι λεσβιακές και γκέι κοινότητες ήταν η εικόνα του AIDS ως «γκέι πανούκλα». Σε κάποιο βαθμό οι ενέργειες που απευθύνονταν σε νομικές μεταρρυθμίσεις, τώρα διοχετεύονται στην αντιμετώπιση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης, ειδικά στην παροχή βασικών υπηρεσιών για τους αρρώστους και τις πληροφορίες για ασφαλές σεξ, και στην προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων που πλήττονται. Έτσι, το 1982 ιδρύθηκε ο οργανισμός «Gay Men's Health Crisis» και ο «Kaposi's Sarcoma Research and Education Foundation» στο Σαν Φρανσίσκο, και το 1985 ήταν σε εξέλιξη ο «Συνασπισμός ανθρώπων με AIDS» (People with AIDS Coalition), το έτος δηλαδή που ο Rock Hudson³⁴ πέθανε από AIDS και έδωσε στην ασθένεια ένα δημόσιο πρόσωπο. Οι θεραπείες για τον HIV εξακολουθούν να προχωρούν με αργό ρυθμό και είναι ακριβές, με αποτέλεσμα ο Larry Kramer και άλλοι να ιδρύσουν την ομάδα άμεσης δράσης «ACT UP» το 1987.

Δύο από τα πιο εντυπωσιακά επιτεύγματα της ACT UP ήταν ο ερχομός στο προσκήνιο θεμάτων του AIDS και η βελτίωση της θεραπείας για τα άτομα που πάσχουν από αυτό. Μεγάλο μέρος του αρχικού ακτιβισμού της ACT UP επικεντρώθηκε σε διαμαρτυρίες για τον Οργανισμό Φαρμάκων (FDA) και τις φαρμακευτικές εταιρείες, που ήλεγχαν την πρόσβαση σε φάρμακα κατά της ασθένειας, και σε προσπάθειες να συνεργαστούν μαζί τους για την απλούστευση των κλινικών δοκιμών. Μία από τις πιο εντυπωσιακές και ορατές εικόνες της ACT UP ήταν ένα ροζ τρίγωνο με το σύνθημα «ΣΙΩΠΗ=ΘΑΝΑΤΟΣ» σε μαύρο χρώμα. Δύο σημαντικά συλλογικά έργα που προώθησαν τον ακτιβισμό του AIDS ήταν το έργο της κόκκινης κορδέλας (Red Ribbon Project), το οποίο καθιέρωσε την κόκκινη κορδέλα ως το διεθνές σύμβολο δέσμευσης για τους ανθρώπους που πάσχουν από AIDS, και το έργο του αναμνηστικού παπλώματος, το οποίο σχεδιάστηκε ως ένα μέσο για να τιμήσει τις ζωές εκείνων που υπέκυψαν στην ασθένεια.

Ενώ το AIDS ήταν ο πρωταρχικός στόχος για τα κινήματα της δεκαετίας του 1980, συνεχίστηκαν και άλλοι σκοποί. Το 1986 το κίνημα για τα ομοφυλοφιλικά δικαιώματα υπέστη μία από τις μεγαλύτερες αποτυχίες του, όταν το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ επικύρωσε το νόμο κατά του σοδομισμού στη Τζόρτζια στην απόφασή της υπόθεσης Bowers εναντίον Hardwick, ένα βαρύ πλήγμα γιε όσους πίστευαν ότι η νομική μεταρρύθμιση θα μπορούσε να έρθει γρήγορα. Η απόφαση, σε συνδυασμό με την κρίση του AIDS, οδήγησε στη δεύτερη Εθνική Παρέλαση για τα Λεσβιακά και Γκέι Δικαιώματα στην Ουάσιγκτον, που πραγματοποιήθηκε στις 11 του Οκτωβρίου 1987.

Το Σεπτέμβριο του 1993, το Κογκρέσο ψήφισε το νόμο που είναι γνωστός και ως «Μη ρωτάς, Μη λες» (Don't Ask, Don't Tell-DADT) ως συμβιβαστική λύση μεταξύ της άρσης της απαγόρευσης ομοφυλόφιλων στις ένοπλες δυνάμεις (όπως είχε υποσχεθεί ο Clinton) και της συνέχισης της πολιτικής της αυτόματης απόλυσης λεσβιών και γκέι στρατιωτών. Οι λεσβίες και οι γκέι βετεράνοι ήταν μεταξύ των πρώτων που οργανώθηκαν για τα δικαιώματά τους μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, και μια νέα ομάδα, η «Servicemembers Legal Defense Network» (SLDN) προέκυψε ανάμεσα στις συζητήσεις για το νόμο και συνεχίζει το έργο της υπεράσπισης μέχρι σήμερα. Οι στρατιωτικές συζητήσεις και οι προσπάθειες της κυβέρνησης να περάσει νόμους που εισάγουν διακρίσεις, συμβάλουν στη δημιουργία της Εθνικής Παρέλασης του 1993 στην Ουάσιγκτον, για τα Έσα Δικαιώματα και την Απελευθέρωση λεσβιών, γκέι και αμφί, που πραγματοποιήθηκε την 25^η Απριλίου. Το 1998 το Κογκρέσο παραλίγο να περάσει νομοθεσία για τα εγκλήματα μίσους, που περιελάμβανε τον σεξουαλικό προσανατολισμό, και η συνειδητοποίηση του προβλήματος έγινε εντονότερη όταν ο εικοσιδιάχρονος Matthew Shepard δολοφονήθηκε, αν και ακόμα και τότε το Κογκρέσο απέτυχε να δράσει. Επιπλέον, οι επιθέσεις σε ανθρώπους μη λευκούς, μη μεσαιάς τάξη, και/ή τρανσέξουαλ συνέχισαν να φαίνονται πιο ανεκτές, όταν σημειώνονταν.

Όταν ήμουν στον στρατό μου έδωσαν μετάλλιο επειδή σκότωσα δύο άνδρες και απαλλαγή επειδή αγάπησα έναν -ομοφυλόφιλο βετεράνο του Βιετνάμ

Καθώς ήρθε η νέα χιλιετία, οι παλαιότεροι ακτιβιστές ήταν έκπληκτοι από την πρόοδο που είχε σημειωθεί μέσα σε λίγες δεκαετίες στα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων. Όμως, ακόμα και αν, στα περισσότερα μέρη οι ομοφυλόφιλοι άνδρες και λεσβίες έχουν επιτύχει νομική προστασία, το κοινωνικό κλίμα παραμένει ανταγωνιστικό. Σε αυτές τις χώρες, τα θέματα της σεξουαλικής ταυτότητας έχουν μετακινηθεί από τη μεταρρύθμιση του νόμου και την απαλοιφή του εκφοβισμού στην εκπαίδευση, την ίση εκπροσώπηση, την ορατότητα, και τις χωρικές απαιτήσεις.

Σ' αυτό το σημείο, θα πρέπει να αναφερθεί ότι και στην Ελλάδα έχουν γίνει αξιόλογες προσπάθειες υπέρ των δικαιωμάτων της Lgbtq κοινότητας. Το «Απελευθερωτικό Κίνημα Ομοφυλόφιλων Ελλάδας» (ΑΚΟΕ), που ιδρύθηκε το 1978, υπήρξε ένας από τους πρώτους ανοιχτά γκέι οργανισμούς στη χώρα και παρήγαγε το πρώτο γκέι έντυπο, το περιοδικό «Αμφί». Αν και ο ΑΚΟΕ διαλύθηκε το 1989, έγινε ξανά ενεργός οργανισμός τη δεκαετία του '90. Η «Λεσβιακή Ομάδα Αθήνας» (ΛΟΑ), επίσης, εμφανίστηκε μετά τον Απρίλιο του 2000. Αν και η ομοφυλοφιλία δεν αποτελεί πλέον ποινικό αδίκημα στην Ελλάδα -μετά από πιέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης- και οι λεσβίες δεν αναφέρονται καθόλου στο ποινικό δίκαιο της χώρας, υπάρχουν ακόμα κάποιες νομοθεσίες που περιέχουν διακρίσεις κατά των ομοφυλόφιλων. Τέλος, τη στιγμή που οι Lgbtq οργανώσεις της χώρας βρίσκονται σε απόλυτη σύγκρουση με τον δεξιό πολιτικό χώρο, το ίδιο συμβαίνει και με τον κομμουνιστικό αριστερό πολιτικό χώρο.

Αναμφίβολα, η συζήτηση για τα Lgbtq δικαιώματα θα συνεχιστεί σε εθνικό επίπεδο στο πλαίσιο των πολιτιστικών πολέμων σε μια, μερικές φορές, πικρά διαιρεμένη χώρα, όπως η Αμερική. Μέσα στην Lgbtq κοινότητα θα συνεχίσουν, επίσης, συζητήσεις πάνω στις μελλοντικές κατευθύνσεις του κινήματος και τις πιο κατάλληλες στρατηγικές. Τέλος, θα πρέπει να αναγνωριστεί το πέρασμα, κατά τα τελευταία χρόνια, τόσων πολλών πρωτοπόρων από τα κινήματα, ανθρώπων που εργάστηκαν για αλλαγή σε όλα τα επίπεδα, συχνά για το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους, και μερικές φορές απλά μόνο με το να ζουν ανοιχτά ως ομοφυλόφιλοι. Έχουν αφήσει μια σημαντική κληρονομιά που πρέπει να αξιοποιηθεί από τη σημερινή και τις μελλοντικές γενεές.

4

Queer δημόσιοι χώροι
ισχύος/πάλης

queer χώροι

Όπως οι queer³⁵ ταυτότητες κατασκευάζονται στο πλαίσιο της ετεροκανονικότητας, έτσι και οι queer χώροι σφυρηλατούνται σε χώρους που δεν προορίζονται αρχικά για γκέι χρήση. Αν και συγκεκριμένες τοποθεσίες είχαν αποτελέσει εστίες ομοφυλοφιλικών δραστηριοτήτων για πολλά χρόνια, η φύση αυτών των χώρων αλλάζει, όπως ακριβώς αλλάζουν και οι ταυτότητες και οι τρόποι επικοινωνίας και επαφής. Χωρίς κάποια συνειδητή προσπάθεια συνεχούς επανεφεύρεσης του queer στοιχείου τέτοιων χώρων, ετεροκανονικές δυνάμεις της κοινωνίας συχνά κατακλύζουν και αποκλείουν τα δίκτυα σεξουαλικών μειονοτήτων.

Οι queer τοποθεσίες κυρίως χαρακτηρίζονται από αντιθέσεις και ασάφεια, επιτρέποντας ένα μεγάλο φάσμα ερωτικών και άλλων μορφών κοινωνικής επαφής. Ένας queer χώρος, όμως, δεν είναι απλώς ένα μέρος όπου υπάρχουν σεξουαλικές μειονότητες. Είναι, επίσης, μία άποψη του τοπίου, μία κοινωνική επικάλυψη, όπου οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ περιθωριοποίησης και διεκδίκησης των σεξουαλικοτήτων βρίσκονται σε συνεχή ρευστότητα.

Ο ανοιχτός χώρος, και άλλες στρατηγικές queer τοποθεσίες, δεν υπάρχουν ως μεμονωμένα σημεία στο τοπίο. Πάντα υπάρχει ένα πλαίσιο οριζόντιου επιπέδου, κατά μήκος του οποίου υπάρχουν σημεία βασικών διενεργειών –τα οποία συνδέουν γραμμές, δηλαδή δρόμους και μονοπάτια- και καθιερωμένα εδάφη. Μέσα σε καθένα από αυτά τα περιβάλλοντα υπάρχει μια σειρά διαλόγων, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων μεταξύ της σεξουαλικής έκφρασης και της καταστολής, των δημόσιων και των ιδιωτικών ζωνών, καθώς και μεταξύ σεξουαλικών πράξεων και διαφόρων κοινοτικών ταυτοτήτων. Κάθε queer χώρος είναι μία μήτρα επιθυμίας και εξουσίας. Περιλαμβάνει, επίσης, εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους, αλλά ο εξωτερικός δημόσιος χώρος διαμορφώνει, συχνά, τα πιο στρατηγικά κομβικά σημεία.

Η ιδιωτικοποίηση του δημόσιου χώρου θεσπίζεται συνεχώς με διάφορες κοινωνικές, νομικές και οικονομικές διαδικασίες εδαφικοποίησης όπως η αρχιτεκτονική, ο σχεδιασμός, τα φυσικά εμπόδια, ακόμα και η παρουσία της αστυνομίας. Τονίζοντας την χρονικά παλιά υπόθεση ότι η σεξουαλικότητα πρέπει να περιορίζεται σε ιδιωτικούς χώρους, η Nancy Duncan καταδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η διχοτομία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού συχνά χρησιμοποιείται για να «κατασκευάσει, ελέγξει, πειθαρχήσει, περιορίσει, αποκλείσει και καταστείλει τη φυλετική και σεξουαλική διαφορά διατηρώντας παραδοσιακές πατριαρχικές και ετεροσεξιστικές δομές εξουσίας. [...] Ο δημόσιος χώρος ελέγχεται κρατώντας τον σχετικά απαλλαγμένο από το πάθος ή σεξουαλικές εκφράσεις που δεν είναι εγκληματισμένες, κανονικοποιημένες ή ανεκτές. Ελέγχεται περαιτέρω εκτοπίζοντας συμπεριφορές που είναι σε διάφορες περιπτώσεις, σωστά ή λανθασμένα, απεχθείς σε πολλά μέλη των κυρίαρχων κοινωνικών ομάδων».³⁶ Σε απάντηση, συζητά την ανάγκη για μεγαλύτερη προβολή της σεξουαλικότητας σε δημόσιους χώρους, ως μέσο για την αφαίρεση της ετεροκανονικότητας του δημόσιου χώρου. Ιδιαίτερες τακτικές ήταν και είναι οι παρελάσεις υπερηφάνειας, οι υπαίθριες εκθέσεις, τα συλλαλητήρια ενάντια στην ομοφοβία και άλλες δημόσιες queer εκδηλώσεις, οι οποίες έχουν ως στόχο να καταστρέψουν τα ταμπού της δημόσιας σεξουαλικότητας.

γκέι μπαρ

Για εκατοντάδες χρόνια, οι δημόσιοι χώροι όπου οι άνθρωποι μπορούσαν να συγκεντρωθούν και να κοινωνικοποιηθούν αποτελούσαν κεντρικά χαρακτηριστικά της αστικής ζωής της κοινότητας. Για τους γκέι και τις λεσβίες, η κεντρική σημασία των μπαρ στη ζωή της κοινότητας είναι μάλλον πιο αληθινή από όσο για οποιαδήποτε άλλη ομάδα. Εκτός από την παροχή ευκαιριών για τους ομοφυλόφιλους ανθρώπους να κοινωνικοποιηθούν και να συναντήσουν πιθανούς συντρόφους, τα γκέι και λεσβιακά μπαρ έχουν προσφέρει στα μέλη μιας στιγματισμένης κοινωνικής μειοψηφίας, που συχνά απομονώνονται το ένα από το άλλο, την ευκαιρία να βρεθούν σε έναν χώρο με ομοϊδεάτες. Μέχρι πρόσφατα, ήταν συχνά οι μόνοι χώροι όπου οι ομοφυλόφιλοι άνθρωποι μπορούσαν να είναι ανοιχτά γκέι.

Ιστορικά, τα γκέι και λεσβιακά μπαρ έχουν υπηρετήσει ως χώροι για την ανάπτυξη της γκέι κουλτούρας και την πολιτική υποκίνηση. Είναι σαφές ότι η άνθιση τέτοιων σημείων συνάντησης στα αστικά κέντρα της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, άρχισε γύρω στο 1880. Αυτό μπορεί, εν μέρει, να οφείλεται στην εντατικοποίηση του βιομηχανικού εμπορίου κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Μπορεί, επίσης, να οφείλεται και σε μια αυξανόμενη συνειδητοποίηση γύρω από την ομοφυλοφιλία, ως κοινή κοινωνική ταυτότητα. Μέχρι το 1900, το Λονδίνο, το Παρίσι, το Βερολίνο, και η Νέα Υόρκη θα μπορούσαν να μετρήσουν κυριολεκτικά δεκάδες χώρους, πολλούς από αυτούς μπαρ, όπου ομοφυλόφιλοι άνδρες και λεσβίες θα μπορούσαν να συναντηθούν. Αν και η κεντρική τους σημασία έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια, συνεχίζουν να εκπληρώνουν σημαντικές λειτουργίες, και, σε πολλές περιοχές, παραμένουν η πιο ορατή εκδήλωση της παρουσίας ομοφυλόφιλων.

Σε μια εποχή, όπου οι ομοφυλόφιλοι τρομοκρατούνταν και διώκονταν, τα μπαρ παρέμεναν ένας ζωτικός κοινωνικός κόσμος για πολλούς. Μέσα στα τείχη αυτών των μπαρ, μια ολοένα και πιο διαφοροποιημένη κουλτούρα έμφυλης και σεξουαλικής παρουσίας διαμορφώθηκε. Μερικοί ομοφυλόφιλοι άνδρες υιοθέτησαν τα γνωρίσματα του αναδυόμενου πολιτισμού της μοτοσικλέτας, ενώ, ένας μικρότερος αριθμός, τα συνδύασε με το πάθος του για το σαδομαζοχιστικό σεξ. Ίδρυσαν τις δικές τους λέσχες μοτοσικλετιστών, οι οποίες έθεσαν τη βάση για τα πρώτα μπαρ για τους λάτρεις των δερμάτινων ρούχων (leather bars).

Τα λεσβιακά μπαρ φαίνεται να υπήρξαν καθοριστικά για την ανάπτυξη της butch-femme κουλτούρας, ιδίως μεταξύ λεσβιών της εργατικής τάξης. Επιπλέον, όμως, μια μικρότερη και πιο εύπορη κουλτούρα λεσβιακών μπαρ αναπτύχθηκε τη δεκαετία του 1940 και του 1950, στην οποία οι butch-femme ρόλοι δεν ήταν υποχρεωτικοί. Στα συγκεκριμένα μπαρ εκείνης της εποχής, όμως, όλες οι κινήσεις των θαμώνων παρακολουθούνταν από φόβο επιδρομών της αστυνομίας. Ακόμα και στην τουαλέτα έπρεπε να πηγαίνουν ανά άτομο. Δημιουργήθηκε, έτσι, ένας νέος χώρος διαδραστικότητας, ένας χώρος κοινωνικοποίησης, που δεν ήταν άλλος από την ουρά έξω από την τουαλέτα. Έτσι, αυτά τα μπαρ ήταν ταυτόχρονα δώρο αλλά και βασανιστήριο. Αναπαρήγαγαν το θαύμα της επιθυμίας αλλά και το βάρος της επιδοκιμασίας της.

Οι ιστορικοί έχουν υποστηρίξει ότι ο σχηματισμός ομάδων αλληλεγγύης, μέσα στα μπαρ, ενθάρρυνε το σχηματισμό μιας πολιτικής συνείδησης γύρω από τη σεξουαλική διαφορά κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '50 και του '60. Ορισμένοι ιδιοκτήτες μπαρ της εποχής, ήταν γνωστοί για την υποστήριξή τους στους θαμώνες τους, συχνά με την αποστολή δικηγόρων και χρημάτων, όταν αυτοί υφίσταντο παρενοχλήσεις από την αστυνομία. Η αναδυόμενη ομοφυλοφιλική πολιτική συνείδηση, που ευνοήθηκε από τα γκέι και λεσβιακά μπαρ είδε την πιο αιχμηρή εκδήλωσή της στην απάντηση των θαμώνων στην επιδρομή της αστυνομίας στο Stonewall Inn στη Νέα Υόρκη στις 27 Ιουνίου, 1969. Μετά από αυτό το γεγονός, πολλά γκέι μπαρ πολιτικοποιήθηκαν, λόγω της αυξανόμενης πολιτικής ευαισθητοποίησης των ιδιοκτητών τους, και συμμετείχαν σε διάφορες ενέργειες, όπως, για παράδειγμα, το μποϊκοτάζ προϊόντων.

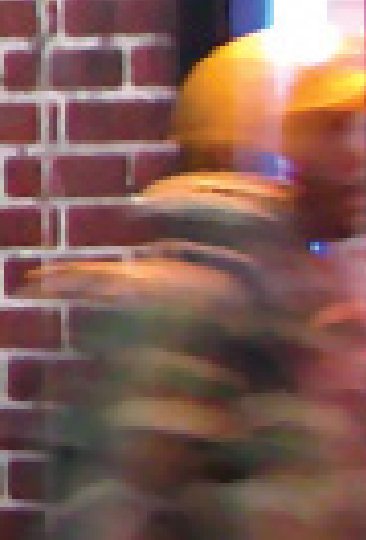

51 Chr to

NO PA
ANY
←

et: 2'

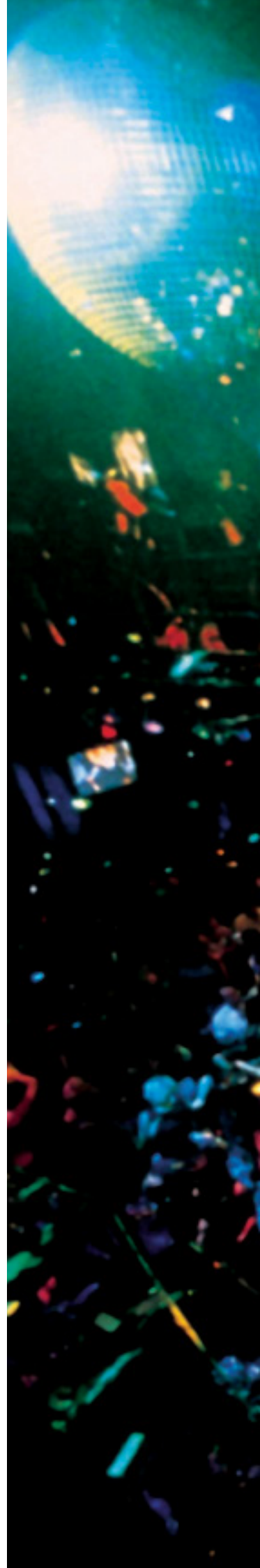
cial

Στη δεκαετία του '70, ειδικά τα γκέι μπαρ, έφτασαν στο απόγειο της δημοτικότητας τους. Μεγάλα κλαμπ αναδύθηκαν για να εξυπηρετήσουν το στερεότυπο των γκέι ανδρών, που εμφανίστηκε εκείνη την περίοδο, οι οποίοι ήταν παθιασμένοι με τον χορό, τη μουσική και τα ναρκωτικά. Το 1977 έγιναν τα εγκαίνια ενός εικονικού ναού της disco, του Studio 54, όπου ομοφυλόφιλοι και straight όλων των εθνικοτήτων χόρευαν στους ρυθμούς της. Για το gay κοινό η αδιαφιλονίκητη βασίλισσα της disco αυτών των ετών ήταν η Donna Summer. Οι Village People, ένα εξαμελές συγκρότημα που προβάλλει στερεότυπους χαρακτήρες γκέι ανδρών, είναι ένα από τα πιο γνωστά γκέι-θεματικά συγκροτήματα της εποχής. Μεταξύ των δημοφιλέστερων ομοφυλόφιλων disco τραγουδιστών, ήταν και η αμφιφυλόφιλη Grace Jones, το Τζαμαϊκανό μοντέλο, τραγουδίστρια και καλλιτέχνης. Στις μεγάλες πόλεις, μερικά μπαρ απέκτησαν φήμη ως «Hustler μπαρ», όπου οι υπηρεσίες των εργαζομένων του σεξ αποτελούσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης, ενώ άλλα έγιναν γνωστά για τα «πίσω δωμάτια», όπου σεξουαλικές πράξεις θα μπορούσαν να ολοκληρώνονται επιτόπου.

Λόγω της αυξημένης προβολής τους, στη δεκαετία του '70, τα γκέι μπαρ έγιναν πιο mainstream. Οι ιδιοκτήτες και οι θαμώνες δεν ήταν ικανοποιημένοι με το να παραμένουν στη σκιά, οι εγκαταστάσεις συχνά διαφημίζονταν ανοιχτά ως γκέι μπαρ και, μετά το 1979, εμφάνιζαν συχνά τη σημαία του ουράνιου τόξου για να δείξουν τη δέσμευσή τους στην γκέι υπερφάνεια. Σε ορισμένες πόλεις, ακόμη και πολιτικοί, διοργάνωναν προεκλογικές εκστρατείες σε γκέι μπαρ, αναγνωρίζοντάς τα, έτσι, σιωπηρά, ως θεσμικά όργανα της κοινότητας και αναγνωρίζοντας γκέι και λεσβίες ως ομάδα ψηφοφόρων.

Από τη δεκαετία του '80 και μετά, ίσως τα γκέι και λεσβιακά μπαρ μειώθηκαν αριθμητικά, ή ίσως περιορίστηκε η κεντρική τους θέση στην lgbtq κουλτούρα. Μέρος της μείωσης αυτής μπορεί να οφείλεται στην αυξημένη πολιτικοποίηση της γκέι και λεσβιακής ζωής εν γένει, και ειδικότερα με την πανδημία του AIDS, η οποία όχι μόνο πολιτικοποίησε την γκέι κουλτούρα σε έναν πρωτοφανή βαθμό, αλλά αύξησε και τη συνείδηση υγιεινής μιας ολόκληρης γενιάς ομοφυλόφιλων ανθρώπων. Ίσως σημαντικότερα, οικονομικοί παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων του εξευγενισμού στον αστικό χώρο, επηρέασαν τα γκέι και λεσβιακά μπαρ από τη δεκαετία του '90 και μετά. Η άνοδος των ενοικίων και ο έντονος ανταγωνισμός έχουν σοβαρές επιπτώσεις, ακόμη και σε γειτονιές με υψηλή πυκνότητα γκέι και λεσβιών κατοίκων, όπως η συνοικία Castro του Σαν Φρανσίσκο και το Greenwich Village της Νέας Υόρκης. Επιπλέον, ο ανταγωνισμός από άλλες ψυχαγωγικές δυνατότητες, όπως οι γκέι κρουαζιέρες, μπορεί, επίσης, να συνέβαλε σε αυτή την παρακμή. Η ανάπτυξη των κοινοτήτων του διαδικτύου και των chat rooms, τα οποία εξυπηρετούν κάποιες από τις ίδιες λειτουργίες που παραδοσιακά εξυπηρετούσαν τα μπαρ, συνδέοντας ανθρώπους κοινών ενδιαφερόντων και επιθυμιών, μπορεί επίσης να είχαν αντίκτυπο.

Παρά την πτώση της κεντρικότητας των μπαρ στη γκέι κουλτούρα, σε πολλά μέρη σε όλη τη χώρα, παραμένουν η πιο (και μερικές φορές η μόνη) ορατή εκδήλωση της lgbtq ζωής. Ακριβώς γι' αυτό, όμως, οι επιθέσεις εναντίον των ιδρυμάτων αυτών είναι συχνές και έχουν σκοπό να εκφοβίσουν το σύνολο της lgbtq κοινότητας. Παρόλα αυτά, ο ρόλος που τα μπαρ συνεχίζουν να παίζουν στο χτίσιμο της κοινότητας δεν πρέπει να υποτιμάται.

λουτρά

Εκτός από τα γκέι μπαρ, οι γκέι άνδρες πάντα έλκονταν από τα λουτρά, μέρη ανδρικών συναναστροφών και ομοερωτικών υπονοούμενων. Ενώ η γκέι παρουσία υπήρχε για πολλά χρόνια, τα χαμάμ εξελίχθηκαν σε κύριους χώρους σύνδεσης γκέι ανδρών, αφού θεωρούνταν ως μέρη χωρίς όρια και απαγορεύσεις. Το σεξ αποτελούσε πρωταρχικό σκοπό της ύπαρξης των λουτρών και κάθε φαντασίωση είχε τη δυνατότητα να πραγματοποιηθεί. Μία τέτοιου είδους εξερεύνηση άνοιξε νέους ορίζοντες στις σχέσεις μεταξύ των ανδρών και έφερε στο προσκήνιο την αρχή της επιθυμίας. Αν και ο κύριος λόγος ύπαρξης των χαμάμ ήταν οι ερωτικές συνεντεύξεις, για κάποιους ο σκοπός για κοινωνική επαφή και εγγύτητα ήταν αρκετός. Σ' αυτούς τους κλειστούς χώρους, που ήταν ασφαλείς από ομοφοβικές επιθέσεις, άνθισε ο θεσμός της κοινότητας και της αναγνώρισης.

Η αρχή των χαμάμ ήταν ότι δεν έφερνες τίποτα μέσα από τον έξω κόσμο. Προσπάθησαν, έτσι, να οβήσουν τα όρια που διαχωρίζουν τους ανθρώπους. Ρούχα και ταξικά ζητήματα αφήνονταν στα ντουλάπια, κι έτσι, όντας απογυμνωμένοι, νέες εμπειρίες γίνονταν δυνατές. Μόλις κάποιος εισέρχονταν στο χαμάμ, η ταυτότητα που είχε στον «έξω κόσμο» εξαφανιζόταν. Η επιτυχία αυτών των «κόσμων απόλαυσης» μπορεί να προήλθε από το γεγονός ότι δεν ήταν ορατοί από τους αμύητους. Η πρόσοψή τους δρούσε ως μάσκα, για να κρύψει το χαμάμ μέσα στη γειτονιά, μη δίνοντας, έτσι, κάποια ένδειξη για το τι συνέβαινε μέσα. Στην είσοδο, τις περισσότερες φορές, υπήρχε ένα είδος αναγνώρισης. Πολλά λουτρά, επίσης, λειτουργούσαν μόνο με μέλη, για να προστατέψουν τους θαμώνες. Για να εισέλθει κανείς στα ενδότερα, έπρεπε να περάσει μία σειρά από κλειδωμένες πόρτες, σκοπός των οποίων ήταν να καθυστερήσουν οποιονδήποτε ανεπιθύμητο καλεσμένο. Αυτή η χωρική αποσύνδεση από ένα πιο δημόσιο σε ένα πιο ιδιωτικό μέρος, από ξένος σε συμμετέχων, εγκαθίδρυσε ένα από τα πιο καθαρά όρια στα χαμάμ.

Τα λουτρά έφεραν την σεξουαλική δραστηριότητα από τα πάρκα της πόλης και τις δημόσιες τουαλέτες σε έναν εσωτερικό, ασφαλέστερο χώρο. Στη θέση του δικτύου της πόλης, της ομοιομορφίας των τουαλετών, ή του λαβύρινθου ενός άλσους, τα χαμάμ παρείχαν το διάδρομο, εκατέρωθεν του οποίου υπήρχαν δωμάτια, διαμορφώνοντας ένα καινούριο κοινωνικό δίκτυο. Η συνεχής κίνηση στους διαδρόμους δημιουργούσε μια αίσθηση διαθεσιμότητας και ο σχεδιασμός ενθάρρυνε το φλερτ. Με λίγους δείκτες για να προσανατολιστεί κανείς, δεν υπήρχαν τυπικά σημεία αναφοράς. Αντ' αυτού το σώμα του καθενός γινόταν σημείο διάκρισης, κάτι το οποίο μερικές φορές αντί να εξομοιώνει τους θαμώνες, δημιουργούσε μια ατμόσφαιρα ματαιοδοξίας.

Ενώ τα λουτρά όριζαν ένα κοινωνικό δίκτυο, περιόριζαν, απέκλειαν, και διαχώριζαν την κοινότητα από αυτούς που δεν μπορούσαν ή δεν ήθελαν να εισέλθουν σ' αυτή. Όπως γράφει ο Leo Bersani, το χαμάμ ήταν «*αμείλικτα ταξινομημένο, ιεραρχημένο, και ανταγωνιστικό*»³⁷, φέρνοντας ρατσιστικές και φοβικές κοινωνικές σχέσεις από τον έξω κόσμο. Οι γυναίκες, επίσης, λεσβίες ή όχι, δεν επιτρεπόταν να μπόυνε σε χαμάμ. Ως αποτέλεσμα, οι χώροι αυτοί προορίζονταν μόνο για ένα συγκεκριμένο είδος εσωτερικής αναζήτησης.

Οι πράξεις των ανδρών που επισκέπτονταν τα χαμάμ εξυμνούσαν τη διαφορά τους από την επικρατούσα τάση της εποχής, ακόμα και αν, έξω από αυτά, βοηθούσαν στη διαμόρφωσή της. Για παράδειγμα, κάποιοι παντρεμένοι άνδρες χρησιμοποιούσαν τους χώρους αυτούς σαν ανώνυμα μέρη διαφυγής όπου μπορούσαν να πειραματιστούν σεξουαλικά, χωρίς να τους ενδιαφέρει η κοινωνική επαφή με τους υπόλοιπους θαμώνες. Είχαν την ευκαιρία να ενδώσουν στις ομοφυλοφιλικές τους επιθυμίες χωρίς να γίνουν μέρος τις ευρύτερης ομοφυλοφιλικής κοινότητας.

Τα λουτρά δημιούργησαν μια πληθώρα σχέσεων. Δύο απόψεις που αφορούν τις επιδράσεις των σχέσεων αυτών αναδύθηκαν. Η μία είναι ότι τα χαμάμ έγιναν μια επέκταση της ομοφυλοφιλικής καταπίεσης, συνεχίζοντας να κρύβουν την κοινότητα και να καταπνίγουν κάθε πολιτική και κοινωνική δράση. Η δεύτερη άποψη είναι ότι η ευκαιρία να αλληλεπιδράσεις με άλλους σε ένα τελετουργικό μέρος ήταν θετική, και ότι τα χαμάμ ήταν μέρη όπου μπορούσε κανείς να βρει και να βιώσει κοινά χαρακτηριστικά. Η πρώτη άποψη καταδεικνύει τη δύναμη του θεσμού των χαμάμ. Με το να παραδίδονται στη δύναμη ενός δελεαστικού περισπασμού, οι θαμώνες παρέμεναν απομονωμένοι σε έναν απαγορευμένο κόσμο, όπου η πληθώρα ερεθισμάτων οδηγούσε στη στέρψη. Σαν αποτέλεσμα, το χαμάμ έγινε η προέκταση της «ντουλάπας». Ο συλλογικός οργανισμός, η ένταση της σεξουαλικής απόλαυσης, έκαναν την κοινότητα των λουτρών αδύναμη να κυνηγήσει κάποιο άλλο στόχο. Μόνο όταν το χαμάμ έκλεινε ήταν η ορατότητα δυνατή.

Η δεύτερη εκτίμηση υποστηρίζει ότι τα λουτρά επέτρεπαν σε μια αναδυόμενη κοινότητα να εκφραστεί έξω από τη γλώσσα μιας ομοφοβικής κοινωνίας. Οι θαμώνες απομακρύνονταν από τον προφορικό λόγο και αντιμετώπιζαν το σεξ ως επίδοση, τεχνική και αμοιβαία ικανοποίηση. Μέσα σε αυτά τα «καταφύγια», είχαν έναν κοινό ενδυματολογικό κώδικα, και μέσω του αχνού φωτισμού, ευνοούνται οι υπόλοιπες αισθήσεις, εκτός της όρασης. Η συμπεριφορά ήταν κωδικοποιημένη από την τοποθεσία, τη στάση του σώματος, την επαφή με τα μάτια και τις χειρονομίες. Αυτό το δομημένο περιβάλλον, με τους συμβολισμούς που μόνο οι μυημένοι μπορούσαν να καταλάβουν, διαμόρφωσε μια κοινότητα που δεν μπορούσε να βρεθεί έξω από τους τοίχους των χαμάμ. Ενώ στην Αμερική, με την έξαρση της επιδημίας του AIDS, τα περισσότερα λουτρά έκλεισαν, στη Γερμανία και την Ολλανδία, δεν έκλεισαν ποτέ. Αντ' αυτού, διατηρώντας την αρχική τους χρήση, αναμορφώθηκαν σε χώρους ενημέρωσης για το ασφαλές σεξ. Αυτό σημαίνει ότι τέτοιοι χώροι ήταν ασφαλέστεροι, για τους γκέι άνδρες, από άλλα παρόμοια ιδρύματα –πίσω δωμάτια των κλαμπ- ακόμα και από τον ιδιωτικό χώρο του καθενός. Στην Αμερική, βέβαια, δεν μπορούσε να γίνει κατανοητό ότι η γκέι σεξουαλικότητα και η αποτροπή της μετάδοσης του HIV δεν μπορούσαν να συμβούν στον ίδιο χώρο την ίδια χρονική περίοδο.

Ενώ τα λουτρά μπορεί να επανέλαβαν δυναμικές εξουσίας και να αντικατόπτριζαν το σενάριο του κυρίαρχου αρσενικού της επικρατούσας κοινωνίας, βοήθησαν επίσης να αναμορφωθεί και να επαναπροσδιοριστεί η εξουσία αυτή. Οι διαχωρισμοί μεταξύ ομοφυλόφιλων και ετεροφυλόφιλων ήταν συχνά ευέλικτοι. Αυτές οι αντιστροφές άρχισαν να ανατρέπουν τις μορφές κυριαρχίας. Πράξεις αρρενωπότητας γίνονταν ερωτικές έτσι ώστε να σταματήσουν να είναι ανάλογες με την straight κοινωνία. Με την απομόνωση των σεξουαλικών και κοινωνικών δομών του έξω κόσμου και παίζοντας μ' αυτές, ορισμένες από τις υποδομές έγιναν ορατές. Αυτή η ορατότητα απομυθοποιεί τα πρωτότυπα. Όταν κάποιος άφηνε τα λουτρά, ο κόσμος φαινόταν διαφορετικός.

Φυσικά, τα λουτρά λειτουργούσαν απελευθερωτικά για χιλιάδες χρόνια. Από την αρχαία Ελλάδα, τη Ρωμαϊκή και την Οθωμανική αυτοκρατορία, έως την Ιαπωνία και την Αγγλία της βικτοριανής εποχής, αποτέλεσαν χώρους κοινωνικής συναναστροφής και «εξαγνισμού» για άνδρες και γυναίκες, κυρίως ανώτερων κοινωνικών τάξεων. Αν και τα δημόσια λουτρά θεωρούνταν χώροι αναψυχής και διανοήσης, έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη ζωή των γυναικών. Βοήθησαν στη δημιουργία μιας κοινότητας μέσα στην οποία οι γυναίκες θαμώνες μπορούσαν να νιώθουν ελεύθερες και περήφανες, ακόμη και αν ζούσαν σε μια κοινωνία ανισότητας κυβερνώμενη από άνδρες. Για τις γυναίκες, υπήρχαν ξεχωριστές εγκαταστάσεις, οι οποίες παρείχαν έναν τόπο γυναικείας συνάντησης χωρίς ταμπού, κάτι το οποίο θεωρείται πολύ σημαντικό, αφού ο έλεγχος στις γυναίκες αναπτύχθηκε σαν έλεγχος πάνω στα σώματά τους. Τα γυναικεία λουτρά αποτέλεσαν ένα σημείο συμπύκνωσης της γυναικείας υπερηφάνειας, ένα σημείο στον καθημερινό χρόνο, ένα σημείο στην πόλη.

queer υπαίθριοι χώροι

Υπάρχουν συμμαχίες που δημιουργούνται για κοινόβια ευχαρίστηση που μπορεί να οδηγήσει σε σεξουαλική ικανοποίηση μέσα από πολύπλοκες διενέργειες που συμπεριλαμβάνουν διάφορους συντρόφους. Η χρήση του δημόσιου χώρου δεν περιορίζεται μόνο σε σεξουαλικές πράξεις, αλλά είναι συχνά και χώρος για σύνθετες ομαδικές αλληλεπιδράσεις. Οι δημόσιοι χώροι είναι βασικές τοποθεσίες για την εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων, την ανταλλαγή πληροφοριών, την αμοιβαία στήριξη, και το σχηματισμό ταυτότητας. Δεν είναι απλώς μέρη όπου μπορεί κανείς να βρει έναν σεξουαλικό σύντροφο, αλλά, ειδικά παλαιότερα, μπορούσαν να προωθήσουν έναν νέο ομοφυλόφιλο στη γκέι κοινωνική ζωή της εποχής.

Ο ρόλος των τοποθεσιών για υπαίθριο δημόσιο σεξ στην προστασία των συμμετεχόντων από εξωτερικούς ομοφοβικούς παράγοντες, περιγράφηκε από τον Michael Immel για κάποια πάρκα στο Σαν Φρανσίσκο: «Είναι ένα μονοπάτι, ή μια σειρά μονοπατιών, που στενεύουν από την ανοιχτή περιοχή και επιτρέπουν μια πιο στενή παρακολούθηση των άλλων... Ηουχία διατηρείται καθώς τα συνθήματα και η οπτική παρουσίαση εντείνουν το ενδιαφέρον».³⁸ Η ορατότητα και η ασφάλεια στη δημόσια σφαίρα αποτελούν, λοιπόν, πρωταρχική ανησυχία για τους queer ακτιβιστές. Πηγαίνοντας από τη «ντουλάπα» στο δρόμο, σημαίνει ότι οι ομοφυλόφιλοι άνδρες και οι λεσβίες χρειάζονται το δημόσιο χώρο για να εκφράσουν τις σεξουαλικές επιθυμίες τους, να βρουν συντρόφους, να κάνουν πολιτικές συζητήσεις, να επιδειχθούν -με λίγα λόγια, να θέσουν σε ισχύ τα πολιτικά τους δικαιώματα.

Οι τοποθεσίες για δημόσιο σεξ δημιουργούνται από μια κοινωνική διαδικασία, που ονομάζεται «cruising»³⁹, και ανατρέπει τον σχεδιασμό και την προβλεπόμενη χρήση των υφιστάμενων χώρων. Σε αυτές τις περιοχές η διαδικασία αυτή γίνεται παράλληλα με τις πιο «νόμιμες» χρήσεις για τις οποίες οι χώροι έχουν σχεδιαστεί. Εξερευνώντας τις απελευθερωτικές δυνατότητες του δημόσιου σεξ, πρέπει να θυμόμαστε ότι οι περιοχές για cruising ποικίλουν ανάλογα με την τοποθεσία και τη στιγμή της ημέρας. Μπορεί να γίνει σχεδόν σε οποιαδήποτε τοποθεσία, αλλά οι άνδρες θα έχουν πολύ περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας σε περιοχές όπου άλλοι άνδρες περιμένουν να βρουν συντροφιά και σεξ. Τέτοιες περιοχές μπορεί να είναι πάρκα, δημόσιες τουαλέτες, άλση, τείιποτεία (tea-rooms), μπαρ, λουτρά κ.ά.. Αυτές οι τοποθεσίες, όπου οι άνδρες επικοινωνούν μεταξύ τους και συνάπτουν σύντομες σχέσεις, θα πρέπει να βρίσκονται σε περιοχές που ελαχιστοποιούν το ρίσκο της αναγνώρισης, να επιτρέπουν εύκολη πρόσβαση και διασκορπισμό σε περίπτωση ανεπιθύμητων, και να είναι επαρκώς εκτεθειμένοι ώστε να διευκολύνεται η αναγνώριση πιθανών συντρόφων. Οι ομοφυλόφιλοι άνδρες που λαμβάνουν μέρος στη διαδικασία αυτή αξιολογούν τη σεξουαλική διαθεσιμότητα άλλων ατόμων με βάση το πώς προσεγγίζουν και καταλαμβάνουν το χώρο. Το τελετουργικό ρεπερτόριο των χειρονομιών και των βλεμμάτων είναι επιφανειακά απλό, αλλά αρκετά περίπλοκο ώστε να εκφράζει έννοιες τόσο σύνθετες όσο η σεξουαλική επιθυμία, ο προτιμώμενος σεξουαλικός ρόλος, και η συναίνεση.

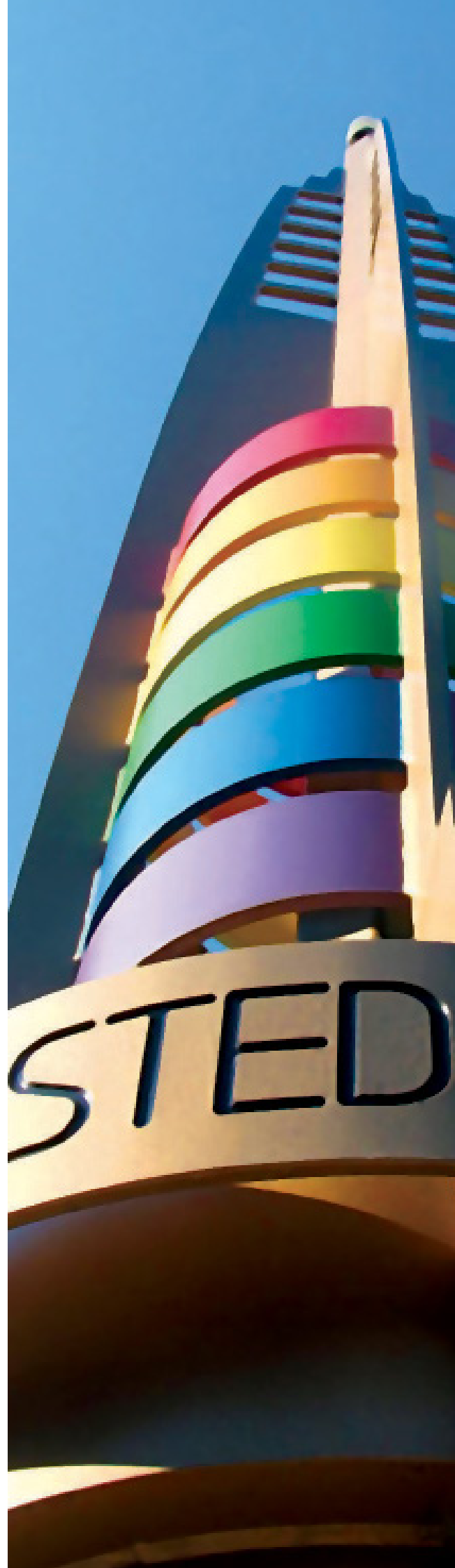

Queer δημόσιοι χώροι υπάρχουν σε πολλές πόλεις της Βόρειας Αμερικής και της Δυτικής Ευρώπης, όπου υπάρχουν μεγάλες συγκεντρώσεις γκέι και λεσβιών. Επειδή η σχέση μεταξύ των ανθρώπων και των τόπων είναι πάντα αμοιβαία, πόλεις που έχουν μεγάλους queer πληθυσμούς γίνονται χώροι δυνατοτήτων, απόλαυσης, περιορισμού, ορατότητας, και διαφυγής.

Παρέχοντας την ευκαιρία, τόσο για τη δημιουργία μιας κοινότητας όσο και για ανωνυμία, η πόλη έρχεται, έτσι, να ενσωματώσει τον «queer χώρο» (queer space). Αυτό ισχύει ιδίως για περιοχές όπου γκέι, λεσβίες, και τρανσέξουαλ ζουν και συγκεντρώνονται, τα λεγόμενα «γκέι γκέτο» (gay ghettos), τα οποία έχουν καθοριστική σημασία για τα σύγχρονα γκέι και λεσβιακά πολιτικά και κοινωνικά κινήματα. Τα γκέτο δεν παρέχουν μόνο προστατευτικούς χώρους για ομοφυλόφιλους ανθρώπους, αλλά έχουν, επίσης, υπηρετήσει ως κέντρα των ομοφυλόφιλων, λεσβιακών, αμφιφυλόφιλων και τρανσέξουαλ κοινοτήτων -ακόμη και για ανθρώπους που δεν ζουν σε αυτά.

Οι κρατικές υπηρεσίες έχουν αρχίσει να αναγνωρίζουν τις σημαντικές συνεισφορές των ομοφυλόφιλων κατοίκων στις αστικές περιοχές. Ορισμένες πόλεις, όπως, για παράδειγμα η Νέα Ορλεάνη, έχουν ξεκινήσει εκστρατείες για την προσέλκυση ομοφυλόφιλων κατοίκων ως μέσο αναζωογόνησης των αστικών περιοχών. Άλλες, όπως το Σαν Φρανσίσκο, η Νέα Υόρκη, το Βανκούβερ, το Βερολίνο, το Άμστερνταμ, το Μπράιτον, έχουν αναγνωρίσει ότι οι περιοχές του εμπορίου, της κοινωνικοποίησης, και της πολιτικής ζωής των ομοφυλόφιλων έχουν πολιτιστική και ιστορική σημασία. Έτσι, στον κεντρικό δρόμο στο New Town του Σικάγο εγκαταστάθηκαν πυλώνες επενδυμένοι με τα χρώματα του ουράνιου τόξου, και στη Νέα Υόρκη, η περιοχή των ταραχών του Stonewall το 1969 έχει χαρακτηριστεί ως Εθνικό Ιστορικό Ορόσημο.

Η πρακτική της σήμανσης χώρων με ομοφυλοφιλική σημασία μερικές φορές είναι αμφιλεγόμενη, παρόλα αυτά. Επιχειρηματολογίες αναπτύσσονται για το πώς να ερμηνευτεί το queer παρελθόν και πώς να οικοδομηθεί ένα queer μέλλον. Το ερώτημα του τι κάνει έναν χώρο queer ή φιλικό στο queer (queer-friendly) είναι, επίσης, αμφιλεγόμενο. Τα συγκρουόμενα συμφέροντα αυτών που υποστηρίζουν μια πολιτική αφομοίωσης των φυλετικών και πολιτισμικών ομάδων (assimilationists) και διαδηλώνουν για τα ανθρώπινα δικαιώματα, και αυτών που αντιστέκονται και αντιτίθενται στη σεξουαλική ηγεμονία (resistors), περιπλέκουν τη σκέψη μας για το δημόσιο χώρο. Ωστόσο, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η έννοια του queer χώρου, μια συνειδητή και ακτιβιστική αναγνώριση του ρόλου που παίζει η σεξουαλική διαφορά σε αρχιτεκτονικά έργα και τόπους, είναι σημαντική. Εξάλλου, η φράση περιγράφει την φυσική τοποθεσία όπου queer άνθρωποι διεξάγουν τις ζωές τους.

αντί επιλόγου

Ενώ είναι πολύ δύσκολο για οποιονδήποτε να ενεργεί έξω από την ετεροκανονικότητα (heteronormativity) των περισσότερων δημόσιων και ιδιωτικών χώρων, ο queer χώρος προσφέρει την υποσχέση ενός τόπου όπου τα μέλη των σεξουαλικών μειονοτήτων μπορούν να ενεργούν ελεύθερα και ανεξάρτητα, ενός τόπου όπου οι κυρίαρχες αξίες που καθορίζουν την «πρέπουσα» συμπεριφορά μπορούν να αντικρουστούν και να αναδιαρθρωθούν. Η αρχιτεκτονική και ο χώρος είναι τέτοια κρίσιμα στοιχεία για τις ανθρώπινες σχέσεις, που δεν είναι έκπληξη το γεγονός ότι οι συνδέσεις μεταξύ σεξουαλικότητας, ταυτότητας, και δημιουργίας χώρου έχουν γίνει πρόσφατα ένα σημαντικό ζήτημα των queer σπουδών (queer studies).

Η σεξουαλικότητα και ο χώρος αποτελούν, σήμερα, ένα ισχυρό και ακμαίο μέρος των αστικών, πολιτιστικών, πολιτικών και φεμινιστικών σπουδών. Και ενώ υπάρχει μια εστίαση στους γκέι άνδρες και τις λεσβίες, υπήρξαν και συνεπείς προσπάθειες για τη μελέτη άλλων σεξουαλικών μειονοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των αμφισεξουαλικών, των τρανσέξουαλ, των εργαζόμενων στην πορνεία, και γενικότερα των queer, καθώς και ετεροφυλόφιλων πολιτισμών και χώρων.

Τα σημεία με τα οποία θα ήθελα να ολοκληρώσω, αποτελούν περισσότερο αφετηρίες παρά καταλήξεις. Πώς μπορούμε να αρχίσουμε να αντιλαμβανόμαστε το ρόλο που έχουν διαδραματίσει οι έμφυλες ταυτότητες στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του αστικού τοπίου; Καταρχάς, δεν θα πρέπει η σχέση αυτή να εγκλωβιστεί σε στερεότυπες χωρικές μορφές και αντίστοιχες όψεις του φύλου, που λειτουργούν απλοποιητικά, καθώς διερευνούμε μια σύνθετη ανάγνωση της αρχιτεκτονικής και του χώρου, όπως σύνθετα, άλλωστε, τα έμφυλα υποκείμενα αντιλαμβάνονται και βιώνουν το αστικό τοπίο. Επιχειρήθηκε, λοιπόν, η μετατόπιση του τρόπου αντίληψης του χώρου, από μια άφυλη σε μια έμφυλη προσέγγιση και η μετατόπιση της αρχιτεκτονικής προς τα διεπιστημονικά πεδία της γεωγραφίας, της ανθρωπολογίας, της ψυχανάλυσης, με σκοπό τη συγκρότηση, ή αναδόμηση, ενός πιο σύνθετου πρίσματος, η χρήση του οποίου θα δημιουργήσει νέους τρόπους σκέψης στην αρχιτεκτονική ανάγνωση και παραγωγή του αστικού τοπίου.

GAY ST

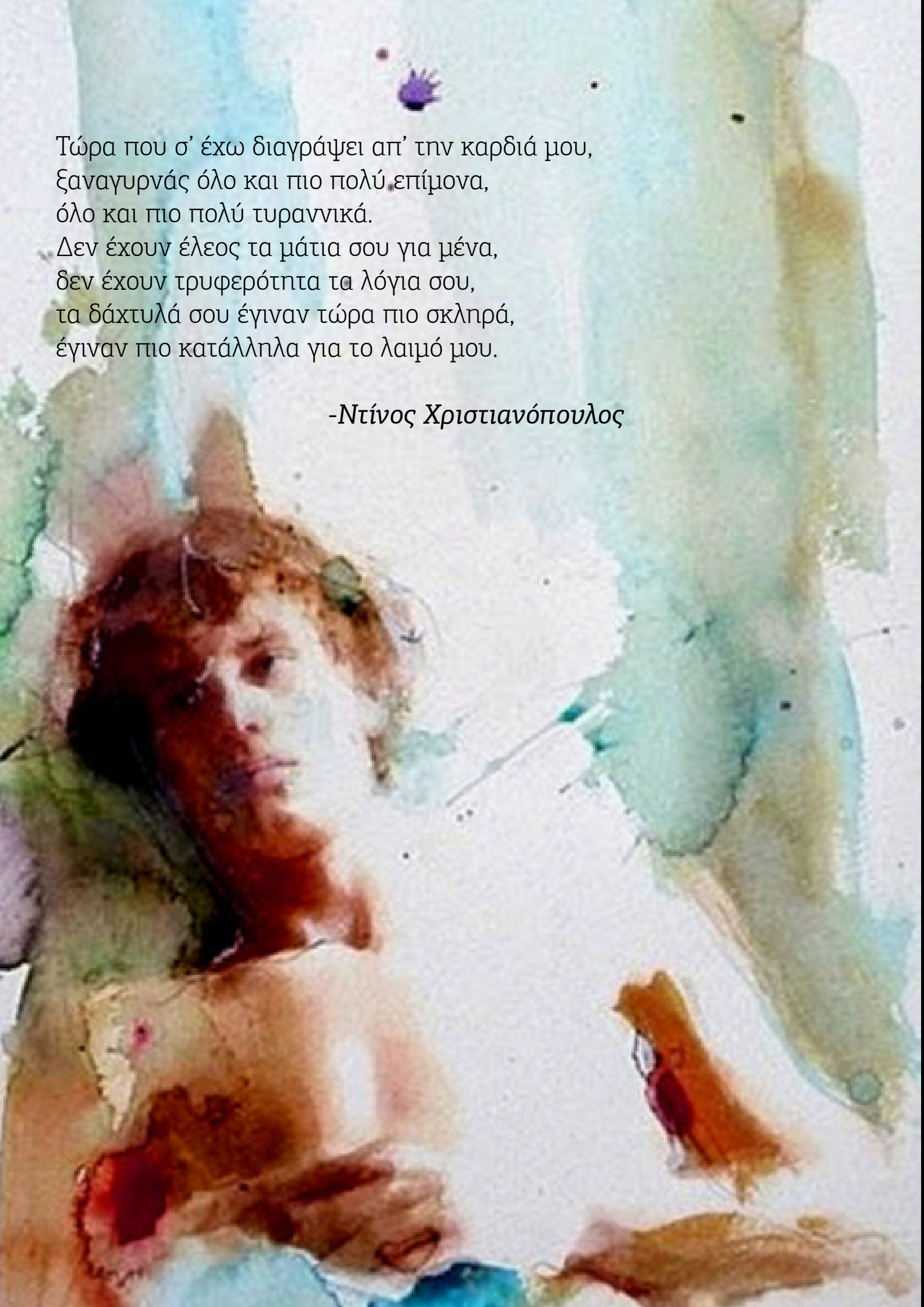
CHR

Ποια σύνδεση μπορεί να διακριθεί μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης τόπων και έμφυλων ταυτοτήτων; Η οικειοποίηση, η διαμόρφωση και ο μετασχηματισμός των γειτονιών από γκέι και λεσβίες κατοίκους, έχουν συχνά σημαντικό αστικό και οικονομικό αντίκτυπο, στο βαθμό που αυτή η διαδικασία οδηγεί στην αναζωογόνηση παραμελημένων περιοχών. Μερικές φορές γνωστοί και ως «αστικοί πρωτοπόροι» (urban pioneers), οι γκέι και οι λεσβίες βρίσκονται στο προσκήνιο του «εξευγενισμού» των συνοικιών στις περισσότερες μεγάλες πόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών, όπως έγινε και στην οδό Christopher στο West Village της Νέας Υόρκης.

Τα καταστήματα στα στενά δρομάκια της Christopher Street είναι σύμβολα για ολόκληρο το οικοδόμημα της γκέι κοινότητας. Παρότι εκτείνεται μόνο σε τέσσερα οικοδομικά τετράγωνα, ο εμβληματικός της χαρακτήρας της είναι γνωστός σε όλη την κοινότητα των ομοφυλόφιλων ως «γκέι Μέκκα». Ο δρόμος γίνεται ένας χώρος όπου η παραγωγή και κατανάλωση της ομοφυλοφιλικής ταυτότητας και κοινότητας γίνεται ορατή και δυνατή σε πολλά επίπεδα. Η πάρα πολύ αρρενωπή αισθητική που κυριαρχεί στο περιβάλλον παράγει ένα τοπίο που αντικατοπτρίζει την ανδρική επιθυμία και την οικονομική δύναμη των γκέι ανδρών. Ο δρόμος αναδημιουργείται και καταναλώνεται μέσα από τις αφηγήσεις της συλλογικής ταυτότητας. Λειτουργεί ως μια ιστορική τοποθεσία και παρέχει την αίσθηση ότι είσαι μέρος της ιστορίας μέσα του βιώματος του χώρου.⁴⁰ Εδώ, πρέπει να αναφέρουμε ότι οι λεσβίες και οι έγχρωμοι εμφανίζονται μόνο ονομαστικά στην αισθητική και την καρδιά της ζωής στο δρόμο.

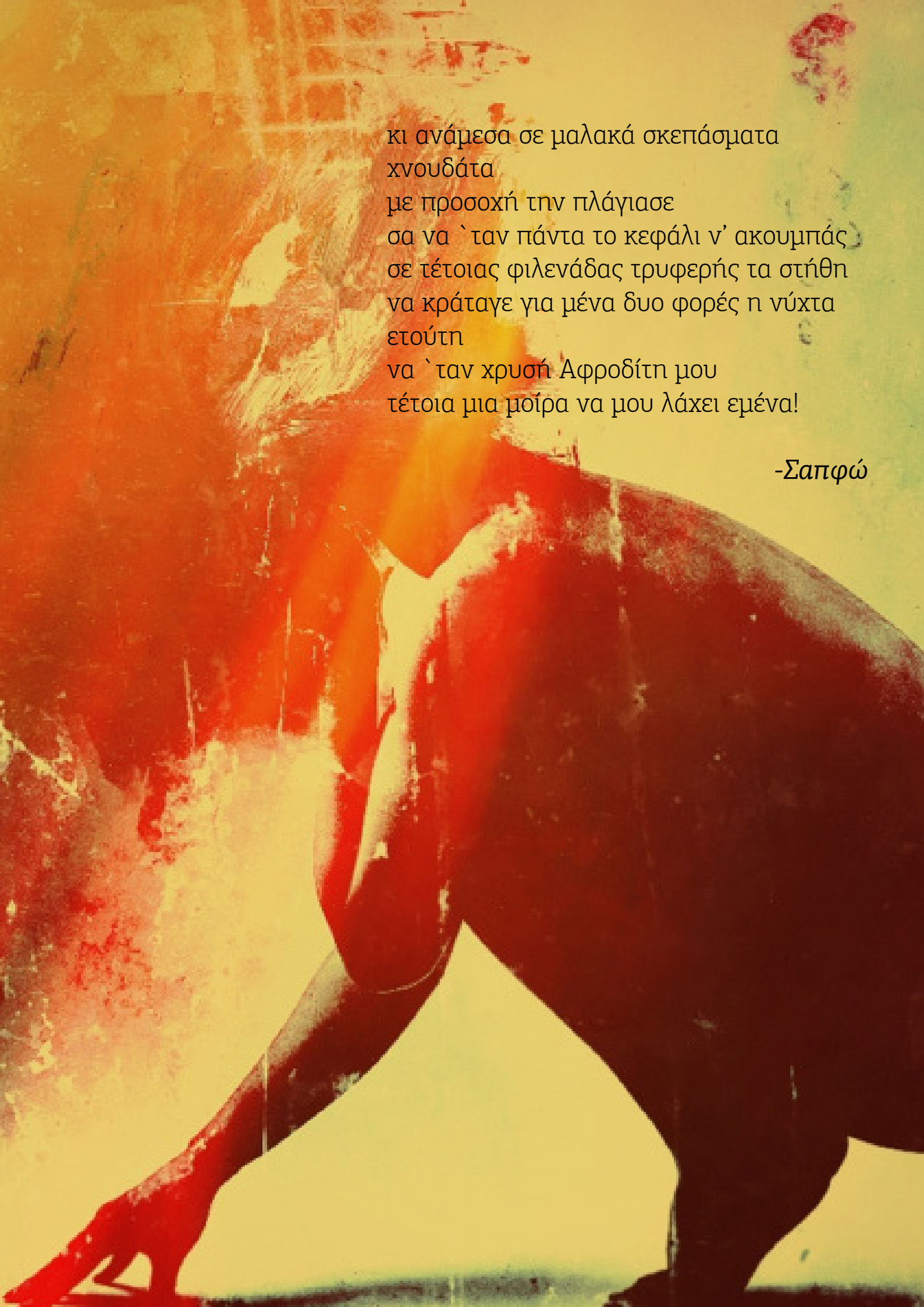
Ωστόσο, οι γκέι γειτονίες μπορεί να είναι πιο πολύ παροδικές παρά μόνιμες. Μόλις αυτοί οι «θύλακες» αναπτυχθούν πλήρως, ο χαρακτήρας τους τείνει να αλλάξει και πάλι. Αφού εξευγενιστούν, συχνά εξαρτώνται λιγότερο από μια συγκεκριμένη υποκοουλτούρα και περισσότερο από ευρύτερες οικονομικές συνθήκες. Επιπλέον, καθώς η ανοχή και η αποδοχή των γκέι, λεσβιών, και τρανσέξουαλ αυξάνεται, οι ομάδες αυτές έχουν μικρότερη ανάγκη και επιθυμία να αναπτύξουν συγκεκριμένες γειτονίες. Αυτό, βέβαια, δεν συνέβη στην Christopher Street, αφού μέχρι και σήμερα συμμετέχει στις μεγαλύτερες κοινωνικές ανταλλαγές μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης, μεταξύ επιθυμίας και οικονομίας της Νέας Υόρκης.

Τώρα που σ' έχω διαγράψει απ' την καρδιά μου,
ξαναγυρνάς όλο και πιο πολύ επίμονα,
όλο και πιο πολύ τυραννικά.

Δεν έχουν έλεος τα μάτια σου για μένα,
δεν έχουν τρυφερότητα τα λόγια σου,
τα δάχτυλά σου έγιναν τώρα πιο σκληρά,
έγιναν πιο κατάλληλα για το λαιμό μου.

-Ντίνος Χριστιανόπουλος

κι ανάμεσα σε μαλακά σκεπάσματα
χνουδάτα
με προσοχή την πλάγιασε
σα να `ταν πάντα το κεφάλι ν' ακουμπάς
σε τέτοιας φιλενάδας τρυφερής τα στήθη
να κράταγε για μένα δυο φορές η νύχτα
ετούτη
να `ταν χρυσή Αφροδίτη μου
τέτοια μια μοίρα να μου λάχει εμένα!

-Σαπφώ

σημειώσεις

κεφάλαιο 1 σ.13-27

1. Fuss, Diana (1989), *Lesbian and gay theory: The question of identity politics*, στο Fuss, *Essentially Speaking: Feminism, Nature, and Difference*, Routledge, Νέα Υόρκη
2. Julia Kristeva (1987), *Women's Time, New Maladies of the Soul*. New York: Columbia University Press, 1995 σ. 209
3. Ann Doane (1987), *The Desire to Desire*, Indiana University Press, Bloomington
4. Jane Gallop (1982), *The Daughter's Seduction: Feminism and Psychoanalysis*, Cornell University Press, Ithaca, σ. xii
5. Elaine Marks (1984), *Feminism's wake*, *Boundary 2*
6. Simone de Beauvoir (1973 [1949]), *The Second Sex*, Trans. E.M. Parshley, New York: Vintage
7. Elizabeth Grosz 1989, *Sexual Subversions: Three French Feminists*
8. Rosi Braidotti 1991, *Patterns of Dissonance: A study of women in contemporary philosophy*, Trans. Elizabeth Guild, Cambridge: Polity Press
9. Judith Butler (1990), *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, New York: Routledge
10. Judith Butler (1990), *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, New York: Routledge
11. Gary Kinsman (1987), *The Regulation of Desire: Sexuality in Canada*, Black Rose Books, New York, Montreal

κεφάλαιο 2 σ.29-61

12. M. Foucault, *Histoire de la sexualité, I. La volonté de savoir*, Gallimard, Paris, 1976, ελλ. Έκδοση Ιστορία της Σεξουαλικότητας, 1. Η Δίψα της Γνώσης, Μετ. Γ. Ροζάκη, Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 1978, σ.35
13. Βίλχελμ Ραϊχ, *Σεξουαλική Επανάσταση*, Μετ. Ε. Αγγέλου, Λ. Αποστόλου, Β. Τρικεριώτης, Εκδ. ΟΛΚΟΣ, Αθήνα 1973
14. Η Πρώτη Τροπολογία αποτρέπει τη σύνταξη νόμων που εμποδίζουν την ανεξιθρησκία, την ελευθερία του λόγου, την ελευθερία του τύπου και τις ειρηνικές διαδηλώσεις.
15. <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=354&invol=476>
16. <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=354&invol=476>
17. <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=354&invol=476>
18. <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=354&invol=476>
19. Αναφέρομαι, εδώ, σε όσους μεγάλωσαν τη μεταπολεμική περίοδο από το 1946 έως το 1964 και ο όρος παρατίθεται στην αγγλική γλώσσα, καθώς δεν υπάρχει στην ελληνική βιβλιογραφία.
20. Ο όρος δεν υπάρχει σε ελληνική ορολογία γι' αυτό χρησιμοποιώ τον όρο «φανερώνομαι», για συντομία του «αποκαλύπτω ότι είμαι ομοφυλόφιλος».
21. Στην τελευταία του συνέντευξη πριν την δολοφονία του, στο περιοδικό «Κράξιμο», Μάιο του 1988.
22. Απόσπασμα αφήγησης από το ντοκιμαντέρ «The Celluloid Closet», των R. Epstein και J. Friedman, 1995, ΗΠΑ
23. Ως «sissy» αναφέρεται ο άνδρας που υιοθετεί υπέρ-θηλυκή συμπεριφορά, και επιδίδεται σε στερεοτυπικές «θηλυκές» δραστηριότητες.
24. Το σύνολο των ηθικών κατευθυντήριων γραμμών λογοκρισίας της βιομηχανίας που ρύθμιζε την παραγωγή της πλειοψηφίας των ταινιών των Η.Π.Α. από το 1930 έως το 1968. Ονομάστηκαν έτσι από τον επικεφαλής λογοκρισίας του Hollywood της εποχής, Will H. Hays.
25. <http://www.ejumpcut.org/archive/onlinessays/JC16folder/HomosexFilmNoir.html>
26. Κοινωνιολογική θεωρία που δίνει έμφαση στην κοινωνική αλληλεπίδραση ως μικροκλίμακα για να παρέχει υποκειμενικό νόημα στην ανθρώπινη συμπεριφορά, την κοινωνική διαδικασία και τον πραγματισμό.

κεφάλαιο 3 σ.63-79

27. George Weinberg, *Society and the Healthy Homosexual*, Colin Smyth, 1975
28. Freeman, Mark, *Homophobia: The Psychology of a Social Disease*, *Body Politic* 24 (June 1975): 19

29. Παρόμοιος όρος με τον «ετεροσεξισμό».

30. Ο όρος αντιστοιχεί στις λέξεις *lesbian, gay, bisexual, transgender*, και το *q* στη λέξη «questioning» (=αναρωτιέμαι) για αυτούς που αμφισβητούν τη σεξουαλικότητά τους.

31. http://www2.fbi.gov/ucr/hc2009/data/table_01.html

32. Ιατροδικαστική ψυχολόγος γνωστή για τις έρευνές της σχετικά με τα ψυχοκοινωνικά κίνητρα των δραστών της αντί-γκέι βίας.

33. *National Organization of Women* (= Εθνικός Οργανισμός Γυναικών)

34. Αμερικανός ηθοποιός του κινηματογράφου και της τηλεόρασης, ο οποίος υπήρξε ρομαντικός πρωταγωνιστής κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950 και του 1960, κυρίως σε διάφορες ρομαντικές κωμωδίες με την *Doris Day*.

κεφάλαιο4 σ.81-99

35. Συνήθως η λέξη «*queer*» (αλλόκοτος) χρησιμοποιείται ειρωνικά για να καταδείξει τον καταπιεστικό χαρακτήρα της κοινωνικής κατασκευής της ομοφυλοφιλίας. Έχει ενσωματωθεί πλέον, όμως, και χρησιμοποιείται ευρέως στις Σπουδές Φύλου.

36. *Duncan Nancy, Renegotiating Gender and Sexuality in Public and Private Spaces, Bodyspace: Destabilizing geographies of gender and sexuality*, Ed. Nancy Duncan, London and New York: Routledge, 1996, σ. 128

37. *Bersani Leo, Is the Rectum a Grave?*, 1987, σ.206

38. *Michael Immel, Gay urban open space in San Francisco: the landscape of liberation*, University of California, 1983, σ. 31

39. Ο όρος χρησιμοποιείται για να περιγράψει την αναζήτηση σεξουαλικού συντρόφου, κυρίως σε δημόσιους υπαίθριους χώρους.

αντί επιλόγου σ.101-103

40. Στην οδό *Christopher* βρισκόταν το *Stonewall Inn*, όπου έγιναν οι ταραχές τον Ιούνιο του 1969.

Βιβλιογραφία

βιβλία

- // *Queers in Space: Communities / Public Places / Sites of Resistance*, edited by Gordon Brent Ingram, Anne-Marie Bouthillette, and Yolanda Retter, Bay Press, 1997
- // *Gender Space Architecture, An interdisciplinary introduction*, edited by Jane Rendell, Barbara Penner, and Iain Borden, Routledge, Νέα Υόρκη 2000
- // Aaron Betsky, *Building Sex: Men, Women, Architecture, and the Construction of Sexuality*, Harper Perennial, 1997
- // Fuss, Diana (1989), *Lesbian and gay theory: The question of identity politics*, στο Fuss, *Essentially Speaking: Feminism, Nature, and Difference*, Routledge, Νέα Υόρκη
- // Julia Kristeva (1987), *Women's Time, New Maladies of the Soul*. New York: Columbia University Press, 1995
- // Mary Ann Doane (1987), *The Desire to Desire*, Indiana University Press, Bloomington
- // Jane Gallop (1982), *The Daughter's Seduction: Feminism and Psychoanalysis*, Cornell University Press, Ithaca
- // Elaine Marks (1984), *Feminism's wake*, *Boundary 2*
- // Simone de Beauvoir (1973 [1949]), *The Second Sex*, Trans. E.M. Parshley, New York: Vintage
- // Elizabeth Grosz 1989, *Sexual Subversions: Three French Feminists*
- // Rosi Braidotti 1991, *Patterns of Dissonance: A study of women in contemporary philosophy*, Trans. Elizabeth Guild, Cambridge: Polity Press
- // Judith Butler (1990), *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, New York: Routledge
- // Gary Kinsman (1987), *The Regulation of Desire: Sexuality in Canada*, Black Rose Books, New York, Montreal
- // George Weinberg, *Society and the Healthy Homosexual*, Colin Smyth, 1975
- // Freeman, Mark, *Homophobia: The Psychology of a Social Disease*, *Body Politic* 24 (June 1975)
- // Duncan Nancy, *Renegotiating Gender and Sexuality in Public and Private Spaces*, *Bodyspace: Destabilizing geographies of gender and sexuality*, Ed. Nancy Duncan, London and New York: Routledge, 1996, σ. 128
- // Bersani Leo, *Is the Rectum a Grave?*, 1987
- // Michael Immel, *Gay urban open space in San Francisco: the landscape of liberation*, University of California, 1983
- // Βίλχελμ Ραϊχ, *Σεξουαλική Επανάσταση*, Μετ. Ε. Αγγέλου, Λ. Αποστόλου, Β. Τρικεριώτης, Εκδ. ΟΛΚΟΣ, Αθήνα 1973
- // M. Foucault, *Histoire de la sexualité, I. La volonté de savoir*, Gallimard, Paris, 1976, ελλ. Έκδοση Ιστορία της Σεξουαλικότητας, 1. Η Δίψα της Γνώσης, Μετ. Γ. Ροζάκη, Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 2005
- // M. Foucault, *Histoire de la sexualité, II. L' usage des plaisirs*, Gallimard, Paris, 1984, ελλ. Έκδοση Ιστορία της Σεξουαλικότητας, 2. Η Χρήση των Απολαύσεων, Μετ. Γ. Κωνσταντινίδης, Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 2003
- // Έμφυλοι τόποι, Πολιτισμικές προσεγγίσεις του αστικού τοπίου, Συλλογή κειμένων, Επιμέλεια Γ. Μαρνελάκης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2006-2007
- // Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική, Επιμέλεια Α. Αθανασίου, Μετ. Π. Μαρκέτου, Μ. Μηλιώρη, Α. Τσεκένης, εκδ. νήσος, Αθήνα 2006
- // Κοινωνική Γεωγραφία των Πόλεων, Επιμέλεια Θ. Μαλούτας, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα 2009

διαλέξεις

- // Εικόνες της ανδρικής ομοφυλοφιλίας στον κινηματογράφο, Από τα Φτερά στους καουμπόηδες, Τσιάνης Νικόλαος, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Ιούνιος 2007
- // *Los Angeles Gay Motorcycle Clubs, 1954-1980: Creating a Masculine Identity and Community*, Kate Kraft, Yale University, Απρίλιος 2005
- // *The Social Construction of Sexual Practice: Setting Sexual Culture and the Body in Casual Sex Between Men*, Juliet Richters, University of Sydney, 2006

ιστοσελίδες

// <http://www.columbia.edu/cu/lweb/eresources/exhibitions/sw25/>
// <http://www.queertheory.com/>
// <http://clubs.pathfinder.gr/amfifylofilia/1060137>
// <http://blogs.sch.gr/stratilio/archives/1759>
// <http://gaynewsingreek.blogspot.com/>
// <http://artinthepresent.blogspot.com/2007/11/bruce-goff.html>
// <http://www.glbtc.com/>
// <http://www.thefylis.uoa.gr/fylopedia/index.php/>
// <http://www.history.com/topics/fair-housing-act>
// <http://www.history.com/topics/gay-rights-movement>
// <http://alkisgounaris.com/>
// <http://www.filmsite.org/sexualfilms.html>
// http://en.wikipedia.org/wiki/Tom_of_Finland
// http://en.wikipedia.org/wiki/Media_portrayal_of_lesbianism
// <http://curmudgeonsartblog.blogspot.com/>
// <http://www.isis.aust.com/stephan/writings/sexuality/vict.htm>

φιλμογραφία

// *Sex: The Revolution*, TV Mini-Series Documentary, VH! Television, USA 2008
// *The Celluloid Closet*, Documentary, Rob Epstein, Jeffrey Friedman, USA 1996

